T.C

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ

UZMANLIK TEZİ

EMRE ÇİÇEK

ANKARA

KASIM / 2011

T.C

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ

UZMANLIK TEZİ

EMRE ÇİÇEK

DANIŞMAN
ŞÖLEN TÜZÜNER

ANKARA
KASIM / 2011

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına

Bu çalışma Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan	: Prof.Dr. Davut Dursun	
Üye	: Arslan Narin	
Üye	: Şölen Tüzüner	

ONAY

…./…./2011

Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş ve Yeterlik Sınavları ile Uzmanlığa Atanma, Yetiştirilme, Görev, Yetki ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 19'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasına istinaden çıkartılan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun olarak hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

24/11/2011

Emre ÇİÇEK
Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı:

Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali

EK: Tez (3 adet)

Tezi Teslim Alan

Daire Başkanı:

Tarih:

Adı-Soyadı-İmzası:

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER I
KISALTMALAR VI
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KİŞİ, KİŞİLİK HAKKI VE KORUNMASI

1.1. KİŞİ KAVRAMI ... 4
1.2. KİŞİ TÜRLERİ ... 5
1.2.1. Gerçek Kişi ... 5
1.2.2. Tüzel Kişi ... 6
1.3. KİŞİLİK HAKKI ... 7
1.3.1. Kişilik Hakkı Kavramı ... 7
1.3.2. Kişilik Hakkının Özellikleri ... 9
1.3.3. Konusu Bakımından Kişilik Hakları ... 11
1.3.3.1. Maddi Kişisel Değerler ... 11
1.3.3.1.1. Yaşam(Hayat) Hakkı ... 12
1.3.3.1.2. Vücut Bütünlüğü ... 13
1.3.3.1.3. Sağlık ... 15
1.3.3.2. Manevi Kişisel Değerler ... 15
1.3.3.2.1. Özgürlükler ... 15
1.3.3.2.2. Şeref ve Haysiyet(Onur ve Saygınlık) ... 16
1.3.3.2.3. Ad ... 19
1.3.3.2.4. Resim ve Ses ... 20
1.3.3.2.5. Yaşam Alanı ... 21
1.3.3.2.5.1. Ortak Yaşam Alanı ... 23

1.3.3.2.5.2. Özel Yaşam Alanı 23
1.3.3.2.5.3. Gizli Yaşam Alanı 24
1.3.3.3. Ekonomik Kişisel Değerler 26
1.4. KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI 28
1.4.1. Kişilik Hakkının Korunması Gereği 28
1.4.2. Kişilik Hakkının Uluslararası Hukuk Alanında Korunması 29
1.4.2.1. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 30
1.4.2.2. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 30
1.4.2.3. Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi 31
1.4.2.4. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi 33
1.4.2.5. BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 35
1.4.2.6. AB Temel Haklar Şartı 36
1.4.2.7. Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı 39
1.4.2.8. Helsinki Nihai Senedi 41
1.4.3. Kişilik Hakkının Kamu Hukuku Alanında Korunması 42
1.4.3.1. Anayasa 42
1.4.3.2. Türk Ceza Kanunu 43
1.4.4. Kişilik Hakkının Özel Hukuk Alanında Korunması 44
1.4.4.1. Türk Medeni Kanunu 44
1.4.4.2. Türk Borçlar Kanunu 46
1.4.4.3. Radyo ve Televizyon Yayınlarıyla İlgili Kanunlar 47
1.4.4.3.1. 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun 47
1.4.4.3.2. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 49
1.4.4.3.3. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu 52

İKİNCİ BÖLÜM
TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ

2.1. İHLALLERİN ÇEŞİTLERİ 54
2.1.1. Televizyon Yoluyla Bir Sözleşme İlişkisine Dayalı Olarak İhlal 54

2.1.1.1. Sözleşme İlişkisine Uygun Davranış Yoluyla İhlal 55
2.1.1.2. Sözleşme İlişkisine Aykırı Davranış Yoluyla İhlal..... 56
2.1.2. Televizyon Yoluyla Haksız Fiil Teşkil Eden Bir Davranışa Dayalı Olarak İhlal 57
2.2. YÖNELDİĞİ KİŞİSEL DEĞER BAKIMINDAN 59
2.2.1. Maddi Kişisel Değerlere Saldırı..... 59
2.2.2. Manevi Kişisel Değerlere Saldırı 60
2.2.2.1. Şeref ve Haysiyet 60
2.2.2.2. Ad..... 66
2.2.2.3. Resim(Görüntü) 69
2.2.2.4. Özel Hayatın Gizliliği 73
2.2.3. Ekonomik Kişisel Değerlere Saldırı..... 77
2.3. HUKUKA AYKIRILIK VE HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ 81
2.3.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık..... 81
2.3.2. Hukuka Uygunluk Sebepleri 83
2.3.2.1. Kişiliğine Müdahale Edilenin Rızası 85
2.3.2.2. Kanunun Verdiği Yetkinin Kullanılması 87
2.3.2.2.1. Görevin İfası..... 88
2.3.2.2.2. Meşru Müdafaa 89
2.3.2.2.3. Iztırar Hali(Zorunluluk Hali)..... 91
2.3.2.2.3. Vekâletsiz İş görme..... 93
2.3.2.3. Üstün Nitelikte Yarar 93
2.3.2.3.1. Üstün Nitelikte Özel Yarar..... 95
2.3.2.3.2. Üstün Nitelikte Kamusal Yarar..... 96
2.3.2.3.2.1. İletişim(Haberleşme) Özgürlüğü..... 98
2.3.2.3.2.2. Gerçeklik..... 100
2.3.2.3.2.3. Toplumsal İlgi ve Kamu Yararı 104
2.3.2.3.2.4. Güncellik..... 106
2.3.2.3.2.4. Konu ile İfade Arasında Düşünsel Bağlılık 107
2.3.2.3.2.5. Eleştiri 109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ KARŞISINDA KORUNMA YOLLARI

3.1. KORUNMA YOLLARI 113

3.1.1. Bireysel Korunma 114

3.1.1.1. Meşru Müdafaa 114

3.1.1.2. Düzeltme ve Cevap Hakkı 116

3.1.1.2.1. Kavram 116

3.1.1.2.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Doğuşu 117

3.1.1.2.1.1. Dünya'da 117

3.1.1.2.2.2. Türkiye'de 119

3.1.1.2.3. Düzeltme ve Cevap Hakkının Hukuki Niteliği 120

3.1.1.2.2. Düzeltme ve Cevap Hakkının Amacı 121

3.1.1.2.5. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Düzeltme ve Cevap Hakkı 122

3.1.1.2.5.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Şartları 123

3.1.1.2.5.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Kullanılması Usulü 127

3.1.1.2.5.1.1. TRT Yayınlarına Karşı 128

3.1.1.2.5.1.1. Özel Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı 129

3.1.2. Kusuru Şart Koşmayan Davalar 133

3.1.2.1. Önleme Davası 133

3.1.2.1.1. Genel Olarak Önleme Davası 133

3.1.2.1.2. Koşulları: 135

3.1.2.1.3. Karar: 136

3.1.2.2. Durdurma Davası 137

3.1.2.2.1. Genel Olarak Durdurma Davası 137

3.1.2.2.2. Koşulları 138

3.1.2.2.3. Karar 140

3.1.2.3.Tespit Davası 143

3.1.2.3.1. Genel Olarak Tespit Davası 143

3.1.2.3.2. Koşulları 144

3.1.2.3.3. Karar 146

3.1.2.4. Kararın İlanı veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesi 146
3.1.2.5. Vekâletsiz İş Görme Davası 148
3.1.2.6. Sebepsiz Zenginleşme Davası 151
3.1.3. Kusuru Şart Koşan Davalar 152
3.1.3.1. Maddi Tazminat Davası 153
3.1.3.1.1. Hukuki Dayanağı 153
3.1.3.1.2. Amacı ve Hukuki Niteliği 153
3.1.3.1.3. Şartları 154
3.1.3.1.4. Taraflar ve Yetkili Mahkeme 156
3.1.3.2. Manevi Tazminat Davası 157
3.1.3.2.1. Hukuki Dayanağı 157
3.1.3.2.2. Amacı ve Hukuki Niteliği 157
3.1.3.2.3. Şartları 159
3.1.3.2.4. Taraflar ve Yetkili Mahkeme 162

SONUÇ VE ÖNERİLER 165
KAYNAKÇA 172
ÖZET 178
ABSTRACT 179
ÖZGEÇMİŞ 180

KISALTMALAR:

AB: Avrupa Birliği

ABD: Ankara Barosu Dergisi

a.g.e: Adı geçen eser

a.g.m: Adı geçen makale

AÜHFD: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

AÜSBFD: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi

Bge: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts(İsviçre Federal Mahkemesi Kararları)

BK: Borçlar Kanunu

bkz: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

C: Cilt

Çev: Çeviren

E: Esas

FSEK: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

HD: Hukuk Dairesi

İİK: İcra İflas Kanunu

K: Karar

KBİBB: Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası

mad: Madde

MHE: Mukayeseli Hukuk Enstitüsü

MK: Medeni Kanun

RG: Resmi Gazete

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

s: Sayfa

S: Sayı

T: Tarih, Tarihli

TBK: Türk Borçlar Kanunu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK: Türk Ceza Kanunu

TMK: Türk Medeni Kanunu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TTK: Türk Ticaret Kanunu

TV: Televizyon

vb: Ve benzerleri

vd: Ve diğerleri

GİRİŞ

İnsan olmanın temelinde düşüncelerin paylaşılması yatmaktadır. Tarih boyunca da düşünce paylaşımları çeşitlilik göstermiştir. Önceleri basın yoluyla yapılan düşünce aktarımları, günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte radyo, televizyon ve internet aracılığıyla etkin bir şekilde yerine getirilmektedir.

Toplumun gündelik olaylardan haberdar olma hakkı olduğu gibi, günümüzde artık Yasama, Yürütme ve Yargı ile birlikte 4.erk olarak adlandırılan medyanın da toplumun bilgi edinme ihtiyacına cevap verme görevi vardır. Bilgi edinme ihtiyacına cevap verme anlamında maliyet ve sahip olduğu ulaşılabilirlik düzeyi açısından görsel-işitsel medya ön plana çıkmaktadır. Fakat görsel-işitsel yayın kuruluşları bu görevlerini yerine getirirken şahısların kişilik haklarını zaman zaman ihlal edebilmektedirler. Özellikle televizyonun inandırıcılığı hem göze hem de kulağa hitap etmesi nedeniyle oldukça fazladır. Bu nedenle artık insanların ceplerine kadar girmiş olan bu kitle iletişim aracındaki kişilik hakkı ihlallerinin zararlı etkileri diğer yayın araçlarına göre daha fazla olmaktadır.

Sürekli olarak gelişen teknoloji kişisel bilgilerin elde edilmesini ve yayılmasını giderek kolaylaştırmaktadır. Bunun sonucu olarak da kişiler zayıf duruma düşmekte ve kişilik haklarına yönelik çeşitli saldırılara muhatap olabilmektedirler. Bu saldırılar neticesinde kişiler acı, ızdırap, ruhi çöküntü yaşayabilmekte, şahısların toplumdaki saygınlıkları azalmakta, şirketler büyük zararlara uğrayabilmekte ve bunun sonucunda kepenk kapatmaktadırlar. Bu gibi nedenlerle gerek ulusal gerekse uluslararası alanda kişilik haklarının korunmasına yönelik düzenlemeler yapılması ihtiyacı doğmuştur. Çalışma alanımız olması nedeniyle incelediğimiz görsel-işitsel yayıncılık sektöründeki ilk ulusal yasa olan 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda kişilik haklarının korunmasına yönelik çeşitli hükümler getirilmiştir. Söz konusu yasa zaman içerisinde ihtiyaçlara cevap veremez noktaya gelmiş ve yayıncılık sektöründeki ihtiyaçlara cevap verebilecek

yeni bir yasa hazırlanması ihtiyacı doğmuştur. Çalışmamızın yapıldığı tarihlerde Radyo ve Televizyon sektörünü düzenleyen yeni 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun TBMM'de kabul edilerek 03/03/2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6112 sayılı yeni yasada da kişilik haklarını koruyan hükümlere yer verilmiştir.

Televizyon yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlallerine yönelik olarak geçmiş dönemde yapılmış birkaç çalışma bulunmaktadır. Fakat Borçlar Kanunu, Medeni Kanun, Ticaret Kanunu ve Görsel-işitsel yayıncılık sektörünü düzenleyen Kanunlarda önemli değişiklikler olması nedeniyle bu çalışmalar güncelliğini yitirmiştir. Biz bu çalışmada hem ilgili kanunların güncel metinlerine yer verdik hem de Anayasa, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve yayıncılık sektörünü düzenleyen 3984 ve 6112 sayılı Kanunlardaki kişilik haklarını korumaya yönelik düzenlemeleri maddeler halinde sıraladık. Burada temel amacımız televizyon yoluyla kişilik hakları ihlallerine karşı düzenlenmiş hükümleri bir başlık altına toplamak ve bütüncül bir anlayışla okuyucuya sunmak olmuştur. Ayrıca konunun daha iyi anlaşılması açısından bu çalışmada, televizyon yoluyla kişilik hakları ihlallerine, bu ihlallerle ilgili olarak hem Üst Kurulda hem de mahkemelerde verilen karar örneklerine ayrıntılı bir şekilde yer verdik.

Bu çalışmada, Türkiye'de yayın yapmakta olan özel televizyon kuruluşlarının 2009 ve 2010 yılları arasında yayın yoluyla yaptığı kişilik hakları ihlalleri ile ilgili karar örnekleri bulunmaktadır. Ancak söz konusu yıllarda bazı kişilik hakları ihlalleriyle ilgili örneğe rastlanmadığı için, konunun daha iyi anlaşılması açısından, geçmiş yıllardan karar örneklerine de yer vermeyi uygun bulduk.

Yöntem olarak literatür taramasını benimsediğimiz bu çalışmanın amacı, televizyon yoluyla kişilik hakkı ihlallerini ve bu ihlallerin sonuçlarını Üst Kurul ve mahkeme kararları ışığında göstermek ve bu ihlaller neticesinde başvurulacak korunma yollarını ve alınması gereken tedbirleri ayrıntılı bir şekilde açıklamaktır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde; kişi ve kişi türleri açıklandıktan sonra çalışmanın temelini oluşturan kişilik hakkı kavramı konusu bakımından ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölümün sonunda kişilik hakkının neden korunması gerektiği anlatıldıktan sonra gerek uluslararası gerekse ulusal kamu ve özel hukuk alanında kişilik haklarının korunmasına yönelik düzenlemelere geniş bir şekilde yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, televizyon yoluyla kişilik hakları ihlallerinin çeşitleri anlatılıp, daha sonra televizyonda en çok karşılaşılan kişilik hakları ihlallerine örnekler verilmiştir. Söz konusu örnekler Üst kurul ve mahkeme kararlarından yararlanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümün sonunda yayın kuruluşları için oldukça önemli olan hukuka uygunluk sebeplerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünü ise korunma yolları oluşturmaktadır. Bireysel korunma yolu olan ve Anayasada da teminat altına alınan düzeltme ve cevap hakkı geniş bir şekilde açıklanmış ve kişilik haklarının korunmasına yönelik olarak kişilerin başvurabileceği dava türlerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, bu çalışma ile ilgili değerlendirme ve önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
KİŞİ, KİŞİLİK HAKKI VE KORUNMASI

1.1. KİŞİ KAVRAMI

Eski Türk medeniyetlerinde "insan"ı ifade eden kişi kavramı, batı dillerinde bir rolü, bir kişiliği oynamak, bir rolü somutlaştırmak anlamında kullanılır.[1] Kişiler hukuku yönünden bakacak olursak, hak ehliyetine sahip varlıklara kişi denir. Hak ehliyetine sahip olmak, kişinin haklara ve borçlara sahip olabilmesidir. Bu nedenle kişiyi "hak ve borçlara sahip olabilen varlıklar" olarak tanımlayabiliriz.[2]

Hukuk, kişiler arasındaki toplumsal ilişkileri düzenleyen, aralarındaki karşılıklı hak ve yükümlülükleri belirleyen maddi yaptırımlı, yani uyulması zorunlu kurallar bütünüdür. Bu sebeple kişi(şahıs) bütün hukuk dallarının ana kavramını oluşturur. Zira hukuk kuralları tarafından düzenlenen hak ve yükümlülüklerin sahibi kişilerdir.[3]

Hukuk düzeninde her insana kişi gözüyle bakılır; fakat hukuk, insanlardan başka dernekler ve şirketler gibi insan ya da mal topluluklarına da kişi gözüyle bakar. Bu nedenledir ki "kişi" kavramı hukukta hem insanları hem de insan ya da mal topluluklarını içine alan geniş bir muhtevaya sahiptir.[4]

---

[1] Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, Beta Yayını, İstanbul, 2001, s.14.
[2] Aydın Zevkliler, Ayşe Havutçu, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005, s.97.
[3] Jale G.Akipek, Turgut Akıntürk, *Türk Medeni Hukuku*, Beta Yayını, İstanbul, 2007, s.229.
[4] Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukuka Giriş Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1970, s.178.

1.2. KİŞİ TÜRLERİ

Medeni Kanunda kişi; gerçek kişi ve tüzel kişi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. (TMK. mad.8 ve mad.47)

1.2.1. Gerçek Kişi

Gerçek kişi ile kastedilen insanlardır. Çağımızda cinsiyet, ırk, dil, renk vb. gibi ayrımlar gözetilmeksizin insanların tamamı kişi olarak kabul edilmektedir. Fakat eski devirlerde insanların tamamına kişi gözüyle bakılmıyordu. Örneğin Roma'da köleler hür olmadıkları için kişi olarak sayılmıyorlardı. Onlara birer eşya gözüyle bakılıyordu. Bu şekilde hukuki işlemlere konu olmakta, alınıp satılmakta, hatta kiraya bile verilmekteydiler. Kölelik ortadan kalktıktan sonra, insanlar hür ve köle gibi bir ayrıma tabi tutulmaksızın birer kişi olarak kabul edilmeye başlandılar. Yani hiçbir sınırlama olmaksızın hak ve borçlara ehil varlıklar olarak kabul edilmeye başlandılar. Günümüzde artık bütün insanlar hukukta birer kişidir. Nitekim Medeni Kanunumuzun Kişiler Hukuku ile ilgili birinci kitabının ilk maddesinde de " Her insanın hak ehliyeti vardır. Buna göre bütün insanlar hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler." denilerek tüm insanlar hak ve borç sahibi, yani kişi olarak kabul edilmiştir.[5]

Medeni Kanunumuz kişiliğin başlamış sayılabilmesini iki şarta bağlamıştır. Bunlar çocuğun tam ve sağ doğmuş olmasıdır.

Tam doğum, çocuğun annesinin bedeninden tam olarak ayrılmasıdır. Çocuğun göbek bağının kesilmiş olması veya doğumun normal ya da hekim müdahalesiyle gerçekleşmiş olmasının bir önemi yoktur. Burada tam doğum için tek ölçüt çocuğun anne bedeninden ayrılmış olmasıdır. Sağ doğum ise çocuğun anne bedenini sağ

[5] Turgut Akıntürk, *Medeni Hukuk*, Beta Yayını, İstanbul, 2006, s.109.

olarak terk etmesi ve terk ettikten sonra çok az bir sürede de olsa yaşamış olmasıdır. Bu süre birkaç dakika bile olsa çocuk o süre içerisinde kişilik kazanmış sayılır.[6]

TMK.28/I maddesine göre :"Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer." Buradan anlaşılıyor ki, çocuk, doğum sırasında sağ doğmakla beraber annesinin vücudundan tam olarak ayrılmadan ölecek olursa kişilik kazanmamış olur. Buna karşı, doğumun tamamlanmış olması göbek bağının kesilmesine bağlı değildir. Yani annesinin vücudundan bütün organlarıyla canlı bir şekilde ayrılan, ancak göbek kordonu kesilmeden yaşamını yitiren çocuk, kişilik kazanarak ölmüştür.[7]

TMK.28/II maddesi ise ceninin durumu ile ilgilidir. II: Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder. Burada aslında cenine kişilik tanınmış değildir. Buradaki temel amaç ceninin ileride oluşabilecek haklarına ve çıkarlarına koruma getirmektir. Bu koruma geciktirici koşula bağlanmıştır. Bu koşul da ceninin sağ doğmasıdır. Çocuk sağ ve tam doğumla kişilik kazanmaktadır. Haklardan yararlanması ise cenin olarak varlık kazandığı anda başlar. Yani burada, doğumdan ana rahmine düşme anına kadar geriye dönük olarak bir yararlanma söz konusudur. [8]

1.2.2. Tüzel Kişi

Hukuk düzeni gerçek kişilerle birlikte tüzel kişilere de yer vermiştir. Bazı amaçların gerçekleştirilmesine bir insanın mali ve ekonomik gücü yetmeyebileceği için bu durum ekonomik ve sosyal bir zorunluluk olarak kaçınılmaz olmuştur. Bu gibi amaçların gerçekleştirilebilmesi için kişiler bir araya gelmeli ve sermayelerini

[6] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.99.
[7] S. S. Tekinay, 1970, s.182–183.
[8] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.99.

bu amaçlara tahsis etmelilerdir. Bu şekilde kendisini oluşturanlardan bağımsız olarak varlıklar ortaya çıkar. Bu varlıklara da tüzel kişiler denilmektedir.[9]

Kişi olma yönünden gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasında bir fark yoktur. Her ikisi de hak ve borçlara ehil olma bakımından eşittirler. Ancak hak ehliyeti noktasında tüzel kişiler açısından bir istisna bulunmaktadır. Bu durum TMK'de açık bir şekilde düzenlenmiştir. TMK'nin 48.maddesine göre "Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler." Söz konusu ayrık durum dışında kişi olmak bakımından gerçek ve tüzel kişiler arasında bir fark gözetilmemiştir.[10]

1.3. KİŞİLİK HAKKI

1.3.1. Kişilik Hakkı Kavramı

Kişilik kavramını tanımlamada kesin sınırlar konulamamaktadır. Çünkü bu kavram bir toplumun kültürüne, dünyaya bakışına göre zaman içerisinde değişebilmektedir.[11] Yinede bir tanım yapacak olursak kişilik kavramının biri dar diğeri geniş olmak üzere iki anlamı vardır. "Dar anlamda kişilik, haklara ve borçlara ehil olmayı, yani hak ehliyetini ifade eder ki, bu da "kişi" terimi ile eş anlama gelir. Geniş anlamda kişilik ise, sadece hak ehliyetini değil, onunla birlikte fiil ehliyetini, kişisel durumları ve kişilik hakkını da ifade etmektedir. Böylece kişiliği oluşturan unsurlar; "ehliyetliler", "kişisel durumlar" ve "kişilik haklarından" ibaret olmaktadır."[12]

---

[9] T. Akıntürk, 2006, s.110.
[10] Alim Taşkın, "Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması", *AÜHFD*, C:42, S:1–4, 1991–1992, s.208.
[11] Bilge Öztan, *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s.274.
[12] T. Akıntürk, 2006, s.147.

Kişilik hakkı kavramının tanımı konusunda çeşitlilik söz konusudur. Öğretide ve yargı kararlarında farklı şekilde tanımlanan kişilik hakkı, kişiliği oluşturan değerlerin tümü üzerindeki haktır.[13]

Kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler gerçek kişilerde doğumla, tüzel kişilerde ise hak ehliyetini kazandıkları andan itibaren başlar. Diğer haklardan farklı olarak hakka sahip olmak için hiçbir kazandırıcı işleme tabi tutulmazlar. Ve bu haklar gerçek kişilerde doğumlarından ölümlerine, tüzel kişilerde hak ehliyetine sahip oldukları andan sona ermelerine kadar kişiye sıkı sıkıya bağlıdırlar.[14]

Genel bir kişilik hakkının mevcut olup olmadığı sorunu hukuk doktrininde tartışmalıdır. Genel mahiyette bir kişilik hakkı fikri, ilk defa Alman hukukçular tarafından ortaya atılmıştır. Bu hukukçulara göre, kişinin kendi kişisel değerleri üzerinde, başkalarının etkilerinden ayrık bir şekilde, kendisine egemenlik hakkı sağlayan bir kişilik hakkı vardır. Bu hak, ait olduğu kişiye kişisel varlıklarından istediği gibi yararlanma ve bunları istediği yönde geliştirme yetkilerini verir.[15]

İsviçre hukukunda da Almanya'daki gibi genel bir kişilik hakkı fikri gerek doktrin gerekse mevzuat tarafından benimsenmiştir. İsviçre Medeni Kanunu'nun 27 ve 28 inci maddeleri genel bir kişilik hakkı fikri temel alınarak hazırlanmıştır. Bu maddelerle kişilik hakkı en geniş haliyle saldırılara karşı korunmak istenmiştir.[16]

Aynı şekilde Türk Medeni Kanununda da, kişilik hakkı kavramı teker teker sayılmamış ve bunların hepsini içine alan genel nitelikte bir düzenleme yapılmıştır. Kişilik haklarının neler olduğu konusunda karar verme yetkisi mahkemelere verilmiştir. Kanun koyucunun bu tutumu son derece isabetlidir. Çünkü kişiler arasındaki ilişkiler zamanla şekil değiştirmekte, karmaşık hale gelmekte, ayrıca tekniğin çok hızlı bir şekilde değişmesi bizi daha önce görülmemiş kişilik hakkı

[13] S. Helvacı, 2001, s.41.
[14] a.g.e., s.42.
[15] J. G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.342.
[16] a.g.e., s.343.

ihlalleriyle karşı karşıya getirebilmektedir. Bu durumda nelerin kişilik hakkı olduğu sorusunun cevabını önceden bilmeyi imkânsız kılmaktadır.[17] Ayrıca kişilik haklarının birer birer sayılması, sayılanlarla sayılmayan değerler arasında bir ayrıma ve sayılmayanların daha önemsiz olduğu fikrinin oluşmasına neden olabilir.[18]

Tek bir kişilik mevcut olduğuna göre, kişiliğin korunmasıyla ilgili tek ve genel nitelikte bir kişilik hakkı mevcuttur. Bu genel hak ile korunan kişinin kendisidir. Bununla birlikte hukuk düzeninde tek başına kişilik değerleriyle ilgili özel düzenlemeler de vardır. Hukukumuzda "isim hakkı" bu haklardandır. TMK.mad.23,24 ve 25 hükümlerinde genel olarak korunmuş kişiliğin yanında TMK.mad.26'da "isim hakkı" ayrıca korunmaktadır.

1.3.2. Kişilik Hakkının Özellikleri

1) Kişilik hakkı mutlak haklardandır ve herkese karşı ileri sürülebilir[19]. Kişilik hakkının mutlak haklardan olmasının sonucu olarak, kişi, hukuken korunan değerlerinin tanınmasını ve onlara saygı gösterilmesini herkesten isteyebilir. Ayrıca diğer kişilerin hukuka aykırı bir şekilde kişilik hakkına müdahale etmesini önleme yetkisine sahiptir.[20]

2) Kişilik hakkı kişisel varlık(şahıs varlığı) üzerindeki haklardandır ve parayla ölçülemez. Çünkü vücut bütünlüğü, hayat, sağlık, onur, saygınlık parayla ölçülemeyen değerlerdir. Ancak bu durum hiçbir zaman malvarlığına etkisi olmayacak demek değildir.[21] Örneğin başkası tarafından haksız bir şekilde saldırıya uğrayan ve yaralanan kişi, tedavi giderleri veya iş kaybı dolayısıyla parasal zarara

[17] Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku*, Beta Yayını, İstanbul, 2000, s.105–106.
[18] S. Helvacı, 2001, s.45.
[19] M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay - Özdemir, *Kişiler Hukuku - Gerçek Kişiler ve Tüzel Kişiler*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2009, s.134.
[20] S. Helvacı, 2001, s.46.
[21] a.g.e., s.46–47.

uğrayabilir. [22] Veya kişi manevi tazminat olarak da bir miktar paraya hak kazanabilir. Tüm bu durumlar kişilik hakkının parayla ölçülemez özelliğini ortadan kaldırmaz[23]

3) Kişilik hakkı, tekelci bir haktır. Tekelci bir hak olmasının anlamı, bu hakkı yalnızca hak sahibinin kullanabilmesidir. Hiç kimse bir başkasının hakkına sahip çıkamaz. Bu hak sadece sahibi tarafından kullanılabilir ve herhangi bir kazandırıcı işleme gerek duyulmaksızın doğumla birlikte kendiliğinden kazanılır ve kişinin ölümüyle kendiliğinden sona erer. [24] Kişilik hakkının bu niteliğinden bazı sonuçlar ortaya çıkar.

a. Kişilik hakkı başkalarına devredilemez. Yaşayanlar arasında ya da ölüme bağlı işlemlerle el değiştirmesi olanaksızdır.[25] Bu özellik 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 23. maddesinde, "Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez." biçiminde vurgulanmıştır. Bu özelliği ile kişilik hakları malvarlığı haklarından ayrılır. Bir kişinin şeref ve haysiyetine başka birisinin malik olabilme gibi bir imkânı yokken, bir mala bir başkasının malik olabilmesi mümkündür.[26] Ancak, kişilik hakkının devri mümkün olmamasına rağmen, kişilik hakkına saldırılmasından kaynaklanan mali haklar belirli şartlar altında devredilebilir.[27]

b. Kişilik hakkı miras yoluyla intikal etmez. Bunun nedeni kişilik haklarının ölümle sona ermesidir. Ayni haklar ise kural olarak kişinin ölümüyle beraber, kendiliğinden mirasçılara geçer. Eğer kişi kendisi ölmeden önce kişilik hakkını kullanmışsa, bundan doğacak parasal sonuçlar ölen kişinin mirasçılarına geçer. Örneğin, kişi kendisi ölmeden önce, kişilik hakkına yapılan bir saldırıdan dolayı

[22] Aydın Zevkliler, M.Beşir Acarbey, K.Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999, s.446.
[23] Ahmet M. Kılıçoğlu, *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008a, s.8.
[24] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.121.
[25] Mehmet Ayan, *Medeni Hukuk*, Mimoza Yayınevi, Konya, 1997, s.219.
[26] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.445.
[27] M. Ayan, 1997, s.219.

tazminat davası açmışsa, ölümden sonra, alacağı tazminat miktarı mirasçılarına geçer.[28]

c. Kişilik hakkı icra takiplerine konu olamaz. Bu çerçevede haczedilmeleri ve iflas masasına girmeleri de söz konusu değildir. Fakat kişilik hakkına saldırıdan doğan tazminat alacağının icra takibine konu olmasına bir engel yoktur.[29]

4) Kişilik hakkından vazgeçilemez, yasaya ve genel ahlaka aykırı olarak sınırlandırılamaz. Yalnız, bu durum mutlak değildir. TMK. madde 23'te belirtilen esaslara aykırı olmamak üzere bazı sınırlamalar getirilebilir. Örneğin, kişinin ekonomik serbestîsini kısıtlayıcı nitelikte bir rekabet yasağı sözleşmesi yapılabilir.[30]

1.3.3. Konusu Bakımından Kişilik Hakları

Konusu bakımından kişilik hakları üç ana başlık altında incelenmiştir. Üç ana başlıktan biri olan Maddi Kişisel Değerler yaşam hakkı, vücut bütünlüğü ve sağlık hakkından oluşmaktadır. Diğer ana başlığımız Manevi Kişisel Değerler özgürlükler, şeref ve haysiyet, ad, resim ve ses, yaşam alanı gibi değerlerdir. İktisadi özgürlük ve varlık, mesleki şeref ve haysiyet, mesleki ve ticari sır çevresi olmak üzere üçe ayrılan ekonomik kişisel değerler ise tek başlık altında incelenmiştir.

1.3.3.1. Maddi Kişisel Değerler

Maddi kişisel haklar ya da değerler, kişiliğin maddi varlıkları üzerindeki özel kişilik haklarını oluşturur. Bu haklar hayat, sağlık, vücut bütünlüğü gibi değerlerdir ve kişiye hayatının, sağlığının ve vücut bütünlüğünün her türlü saldırıdan

[28] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.446.
[29] M. Ayan, 1997, s.219.
[30] a.g.e., s.220.

dokunulmaz kalmasını isteme yetkisini verirler.[31] Bir kimsenin bacağını kırmak, yaşamına son vermek ve yaralamak o kimsenin maddi bütünlüğüne, dolayısıyla kişilik hakkına haksız bir saldırı niteliği taşır.

1.3.3.1.1. Yaşam(Hayat) Hakkı

Kişilik hakkı içerisinde yer alan değerlerden en önemlisi "hayat"tır. Bunun nedeni, diğer kişisel değer ve temel hakların hayat ile birlikte anlam kazanmasıdır. Bir kişiye hayat hakkı tanınmadığında, o kişinin vücut bütünlüğünün, sağlığının, haysiyetinin bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle en önemli kişisel hak olan "hayat hakkı" hem İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi uluslararası belgelerde, hem de Anayasada güvence altına alınmıştır. [32]

Kanun koyucu Anayasamızın 17.maddesinde "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." demek suretiyle kişilik haklarının en kutsalı ve önemlisi olan yaşama(hayat) hakkını koruma altına almıştır.[33] Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 3.maddesinde yer alan " Herkes yaşama hakkına, kişi özgürlüğüne ve güvenliğine sahiptir" hükmü hayat hakkının insan haklarının ilk sıralarında yer aldığını belirtmesi açısından önemlidir.[34]

Hayat hakkı en kutsal kişilik hakkıdır. Öyle ki, bu hak üzerinde hiçbir şekilde tasarruf caiz değildir.[35] Bir kişinin hayatına ne kendisi, ne de bir başkası son veremez. Hukukumuzda bir kimsenin intihar etmesi suç sayılmamaktadır. Bu durum hayat hakkı üzerindeki tasarrufun caiz olmasının değil, hayat hakkına duyulan saygının ifadesidir. Çünkü eğer intihar suç sayılsaydı, intihar etmeye çalışıp, bunu başaramayan insanların cezalandırılması gerekecekti. Bu durum da intiharı aklına koyan insanları ölmeye teşvik etmek anlamına gelecekti. Bu sebeple, ceza

[31] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.346.
[32] M. Ayan, 1997, s.222.
[33] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.360.
[34] S. Helvacı, 2001, s.50.
[35] Aytekin Ataay, *Şahıslar Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1978, s.126.

hukukumuzun bu konudaki söz konusu tutumu kişilik hakkı açısından desteklenmelidir. Hakikaten, Ceza Kanunumuz, başkasını intihara yardım ve ikna fiilini, intihar eden ölmüşse cezalandırmış, böylelikle yaşam hakkı dokunulmazlığını, ölen kişinin rızası olsa bile bu konuda önemli olmadığını açıkça vurgulamıştır.[36]

Hayat hakkına bütün insanlar dil, din, ırk, renk, cinsiyet v.s. gözetilmeksizin eşit olarak sahiptirler. İnsandan doğan her varlık da her ne şekilde olursa olsun yaşama hakkına sahiptir. Bugün bütün hukukçuların cenin ve hatta hayvanların bile yaşama hakkına sahip olmaları yönünde söylemleri vardır. Ve bu kişiler hukuki düzenlemelerin de bu yönde yapılmasını istemektedirler. Bütün bunlar gösteriyor ki, insandan doğan her varlık, neye benzerse benzesin, yaşama hakkına sahiptir.[37]

1.3.3.1.2. Vücut Bütünlüğü

Vücut bütünlüğü de, kişilik hakkının konusuna giren maddi bedensel değerlerden biridir. İlk kez İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve daha sonra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile "İşkencenin yasaklanması" şeklinde devlete karşı korunmuştur. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 5.maddesinde " Hiç kimseye işkence ya da zalimce, insanlık dışı ya da onur kırıcı davranış ve ceza uygulanamaz" hükmü doğrultusunda işkence yasaklanmıştır. [38]

Anayasamızın 17.maddesinin 2.fıkrasında " Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

[36] A.Arpacı, 2000, s.110.
[37] a.g.e., s.111.
[38] S. Helvacı, 2001, s.51.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz…" hükümleri doğrultusunda bu koruma pekiştirilmiştir.[39]

Kişi bedeni üzerinde mutlak bir hakka sahiptir. Herkes bu hakka saygı göstermek ve onu ihlal edici davranışlardan kaçınmak zorundadır.[40] Kişi, organları, kemikleri, dokuları hatta bedenini oluşturan en küçük parçaları üzerinde bile kişilik hakkına sahiptir. Kişinin bedenindeki küçük bir parçanın zarara uğratılması, o kişinin hayatını sona erdirici nitelikte olmasa bile kişilik hakkının ihlalidir. Çünkü insan bedeninin bütün parçaları aynı değerdedir. Beden tüm unsurlarıyla birlikte bir bütün oluşturur ve kişilik hakkı da bu bütün üzerinde geçerlidir.[41] Örneğin, kişinin rızası olmadan, laboratuarda incelenmek üzere bacağından küçük bir et parçası alınması, kişilik hakkına saldırı kabul edilir. Sadece vücudun bir yerinden parça alınması değil, herhangi bir yerin yaralanması, işlemez hale getirilmesi de vücut bütünlüğüne saldırı niteliğindedir. Saldırının biçimi, şiddeti ve ne ile yapıldığı önemli değildir. [42]

Vücut bütünlüğüne karşı girişilecek eylemlere karşı rıza, eğer rızayı açıklayanın veya bir başkasının sağlığı gibi üstün bir amaca yönelmişse, hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, genel sağlığın korunması için bulaşıcı hastalıklara karşı toplumun korunması amacıyla, kişilere onların rızası olmasa da aşı yapılması hukuken mümkündür.[43]

"Şahsın bedeni üzerindeki mutlak hakkı ölümle sona erer. Bu husus hak sahibi olabilme ehliyetinin (hak ehliyetinin) ölümle kaybedilmesinin tabi sonucudur."[44]

[39] S. Helvacı, 2001, s.51–52.
[40] M. Ayan, 1997, s.222.
[41] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.450.
[42] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.122–123.
[43] A. Arpacı, 2000, s.112.
[44] A. Ataay, 1978, s.129.

1.3.3.1.3. Sağlık

Sağlık da kişilik haklarından biridir. Sağlık ve vücut bütünlüğü aynı şey değildir. Vücut bütünlüğü kişinin doğuştan sahip olduğu organik ve saf tümlüktür. Sağlık ise organizmanın düzenli işleyişine yönelik bir kavramdır. Fiziksel ve ruhsal sağlık, sağlık kavramı içerisine girer. [45]

Fiziksel sağlık ile ruhsal sağlık birbirine bağlıdır. Herhangi birindeki olumsuzluk diğerini de etkilemektedir. Bu nedenle fiziksel ve ruhsal sağlığa yönelik saldırılar, kişilik haklarına saldırı niteliği taşır.[46] Örneğin bir kişiye psikolojik baskı yapmak, işkence tabi tutmak, sağlıksız yerlerde zorla tutmak kişilik hakkının ihlali anlamına gelir.

1.3.3.2. Manevi Kişisel Değerler

İnsanların maddi bütünlüğü yanında bir de manevi bütünlüğü vardır. Manevi bütünlüğe ilişkin değerler kişinin toplumla ilişkisinden kaynaklanırlar. Kişinin manevi değer ve varlıkları onun manevi kişiliğini oluşturur. Kişiler hürriyetlerinin, dini inançlarının, şeref ve haysiyetlerinin, isimlerinin, resimlerinin, özel hayatlarının, saygınlıklarının her türlü saldırıdan korunmasını istemek hakkına sahiptirler. [47]

1.3.3.2.1. Özgürlükler

Özgürlükler, manevi kişisel değerlerin içerisinde yer alır ve bu değerlerin en önemlilerindendir. Aslında özgürlük kavramı kendiliğinden anlaşılacak kadar açıktır. Tarih boyunca felsefi olarak üzerinde en fazla durulan konulardan biri olan özgürlük

[45] Sevil Yıldız, *Medya ve Hukuk*, Nobel Yayını, Ankara, 2010, s.139.
[46] M. Ayan, 1997, s.222–223.
[47] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.346.

kavramı, hukuki sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla kişinin istediği faaliyette bulunması, istediği gibi davranması anlamına gelmektedir.[48]

Anayasamızın "Temel Hak ve Özgürlükler" başlıklı ikinci kısmında çeşitli özgürlükler koruma altına alınmıştır. Örneğin, Anayasanın 12, 19, 22, 24, 25, 36. maddelerinde haberleşme, din ve vicdan, düşünce ve kanaat, hak arama hürriyeti, Türk Ceza Kanununun 109. maddesinde kişi hürriyeti, 114. maddesinde siyasal hakları kullanma özgürlüğü, 116. maddesinde konut dokunulmazlığı, 117. maddesinde çalışma özgürlüğü düzenlenmiştir. [49]

Hukuk kişinin özgürlüğünü hem üçüncü şahısların eylemlerinden, hem hukuki işlem yoluyla ihlallerden hem de devlete karşı koruma altına almıştır. Anayasanın 12/1 maddesi[50] bu yönde yapılmış bir düzenlemedir. [51]

Hukuk düzeninin çizdiği sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla bir kişinin yaşamını özgür bir şekilde sürdürmesi, istediği yerde oturması, seyahat etmesi, istediği dini inanca sahip olması, aile sahibi olabilmesi, istediği gibi düşünmesi kişisel özgürlükler içerisinde sayılabilir. Kişi kendi rızası olsa dahi bunlara sınır getiremez ve bunlardan vazgeçemez. Kişi hukuk düzeniyle ahlaka aykırı olmamak ve aşırıya kaçmamak koşuluyla özgürlüklerine sınır getirebilir. Ancak bu sınırlama süresiz olmamalı ve özgürlüklerin işlemez duruma gelmesine yol açmamalıdır.[52]

1.3.3.2.2. Şeref ve Haysiyet(Onur ve Saygınlık)

Kişilik hakkının konusuna giren manevi kişisel değerlerden biri olan "şeref ve haysiyet" "bir kimsenin toplum tarafından objektif olarak bir değer süzgecinden

[48] A. Arpacı, 2000, s.109.
[49] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.454–455.
[50] 12/1:Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.
[51] A. Arpacı, 2000, s.109.
[52] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.455–456.

geçirilmesi sonucu elde ettiği bütün manevi değerlerin toplamı"[53] olarak tanımlanabilir.

Kişi, toplumda sahip olduğu saygınlığı kısmen doğuştan kısmen de sonradan kazanır. Buna göre bir genel şeref ve haysiyet vardır ve kişi buna doğuştan sahiptir. Bu şeref ve haysiyet kişiye insan olması nedeniyle tanınmıştır. Kişi bu değerleri toplum içerisindeki yeri ne olursa olsun kaybetmek istemez. Örneğin: Bir katil, hırsız veya dolandırıcı bir hayvana benzetilemez; bu şekilde bir tanımlama onun insan olması nedeniyle doğuma ilişkin değerlerine saldırı teşkil eder.[54]

Doktrinde şeref ve haysiyet iç ve dış şeref ve haysiyet olmak üzere ikiye ayrılmıştır.[55]

İçsel şeref ve haysiyet, kişinin kendisine karşı duyduğu saygı ve verdiği değerdir.[56] Sübjektif şeref ve haysiyet olarak da adlandırılabilir. Kişiye insanlık dışı işkenceler yapmak, hakaret etmek, horlamak, kişiye kendi içerisinde bir hiç olduğu inancını doğurmak içsel şeref ve haysiyete karşı yapılan saldırıların birer örneği olarak verilebilir.[57]

Dışsal şeref ve haysiyet ise, kişiye toplum tarafından duyulan saygı, verilen değer yargısı ve duygular karşısında kişilerin duyduğu korku olarak adlandırılabilir.[58]

Doktrinde, içsel şeref ve haysiyetin hukuksal korumadan yararlanıp yararlanmayacağı konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, içsel şeref ve haysiyetin başkaları tarafından saldırıya uğraması imkânsızdır. Bu nedenle korunmasına ihtiyaç yoktur. Diğer bir görüşe göre ise, içsel şeref ve haysiyet de

---

[53] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.84.
[54] a.g.e., s.84.
[55] a.g.e., s.87., Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1979, s.116., Bu ayrımın gereksiz olduğu yönünde A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.458.
[56] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.458.
[57] E. Özsunay, 1979, s. 117.
[58] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.458.

dışsal şeref ve haysiyet gibi hukuken korunmalıdır. Bizim de katıldığımız görüş doğrultusunda kişinin sübjektif şeref ve haysiyeti önemli değildir. Şeref ve haysiyet toplumun kişi hakkındaki objektif değer yargısıdır. Bu nedenle, içsel şeref ve haysiyet hukuki korumadan yararlanamaz. Hukuk düzeni objektif değer yargılarını korur.[59]

Kişilerin genel onur ve saygınlıklarının yanında, bir meslek, sanat veya ticaretle uğraşanların da mesleki onur ve saygınlıkları vardır. Bir meslek veya sanata sahip olan kişilerin bu işleriyle ilgili çevrelerinde sahip oldukları onur ve bu işleri yürütürken çevrelerine karşı kazandıkları saygınlık da onların kişisel değerleri arasında yer alır.[60]

Mesleki onur ve saygınlığa karşı yapılan saldırılar çeşitli şekillerde olabilir. Örneğin: Bilirkişi olarak çalışan kişilerin taraf tutmakla suçlanması, bir meslek erbabının işini gereği gibi yapmada yetersiz olduğunun iddia edilmesi vb. gibi.[61]

Şeref ve haysiyet konusunda yapılan bir diğer ayrımda hukuksal ve ahlaksal şeref ve haysiyet ayrımıdır.

Kişinin hukuksal yükümlülüklerini yerine getirmesinden ve hukuk kuralları karşısındaki tutumundan kaynaklı toplumsal değerler hukuki şeref ve haysiyeti meydana getirir. Bir kimseyi katillikle, hırsızlıkla, dolandırıcılıkla, vergi kaçırmakla rüşvet almakla, rüşvet vermekle suçlamak o kişinin hukuksal şeref ve haysiyetine saldırı anlamına gelir.[62]

Ahlaksal şeref ve haysiyet ise toplum geneli tarafından kabul edilen ahlak kurallarına karşı kişilerin tutumundan kaynaklanan toplumsal değerlerdir. Bir başka şekilde ifade edecek olursak, burada hukuk kurallarına bir aykırılık olmasa bile

[59] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.87–88.
[60] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.473.
[61] E. Özsunay, 1979, s. 118.
[62] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.88–89.

toplumsal ahlaki değerlere aykırı davranışlar nedeniyle kişi hakkında verilen bir değer yargısı söz konusudur. Örneğin: Bir kimseyi yalancılıkla, ikiyüzlülükle, içten pazarlılıkla, terbiyesizlikle, ispiyonculukla, karaktersizlikle suçlamak kişinin ahlaki şeref ve haysiyetine saldırı anlamına gelir.[63]

Şeref ve haysiyet göreceli bir kavramdır. Toplumlara ve zamana göre değişir. Şeref ve haysiyetin tayininde sübjektif değer yargılarından ziyade objektif değer yargıları ölçü olarak kabul edilir. Buna göre, bir kimsenin kendisine toplumun verdiğinden daha fazla değer vermesi, toplum tarafından küçültücü görülmeyen bir ithamı küçültücü görmesi veya toplum tarafından küçültücü görülen bir ithamı küçültücü görmemesi bir anlam ifade etmez. [64]

Şeref ve haysiyeti koruyan hükümler sadece gerçek kişilere özgü değildir. Tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi korunması gereken şeref ve haysiyetleri mevcuttur.[65] TMK madde 48 aracılığıyla tüzel kişilerin şeref ve haysiyetlerinin korunması sağlanmaktadır. [66]

1.3.3.2.3. Ad

"Ad ya da isim, toplum içerisinde bir kimseyi diğerlerinden ayırmaya yarayan, onu belirten bir kelime, bir tanıtım aracıdır." Önceki Kanunda "isim" terimine yer verilirken 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda "ad" terimi kullanılmıştır.[67]

Ad kişiliğe ait niteliklerden biridir. Fakat kişiliğe ait niteliklerden belki de hiçbiri, kişinin toplum ile ilişkilerinde ad kadar devamlı bir rol oynamaz. Bu nedenle,

---

[63] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s. 90.
[64] Mustafa Dural, Tufan Öğüz, *Türk Özel Hukuku Cilt:2 Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2004, s.119.
[65] E. Özsunay, 1979, s. 118.
[66] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.119.
[67] J. G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.418

Türk Medeni Kanununun 26. ve 27. maddelerinde ad üzerindeki hak özel olarak düzenlenmiştir.[68]

Kişilerin, toplumla olan ilişkilerinde kendilerini diğer bireylerden ayırmaya yarayacak bir tanıtım aracına ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyacı karşılayacak olan araçta addır.[69] Her kişinin tek ve yerine konulamaz özelliğe sahip olmasından ötürü de, ad üzerindeki hakkı koruma düşüncesi doğmuştur. Kanun kişiyi ayırt etmeye yarayan her türlü işareti korur, çünkü korumanın amacı isimlendirilmiş şahsın ayırt edilebilmesidir.[70]

Yukarıda bahsedildiği gibi ad üzerindeki hak kişilik haklarından biridir. Bu nedenle kişilik haklarıyla ilgili devir ve sınırlamalarla ilgili kurallar ad üzerindeki hak için de geçerlidir. Yani ad kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan miras yoluyla intikal etmez, devredilemez, vazgeçilemez. Ad üzerindeki koruma yalnızca ad ve soyadılar için değil, bazı şartlar altında, takma adlar, lakaplar, kısaltılmış veya temsili adlar içinde geçerlidir.[71]

Ad üzerindeki hak başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere çeşitli kanunlarda da koruma altına alınmıştır. Marka, ticari ad, unvan, işaret gibi bir malı ya da ticari işletmeyi ayırt etmeye yarayan işaretler de koruma altındadır.[72]

1.3.3.2.4. Resim ve Ses

Resim, kişinin dış dünyaya yansıyan ve onu diğer kişilerden ayıran görünümüdür. Kişi bu görünümüne saygılı olunmasını diğer kişilerden isteme

[68] S. S. Tekinay, 1970, s.241.
[69] J. G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.418.
[70] S. Helvacı, 2001, s.74–75.
[71] S. S. Tekinay, 1970, s.244.
[72] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.460–461.

yetkisine sahiptir. Kişilik hakkından kaynaklanan bu yetkiyle, kişi resmi üzerinde her türlü tasarrufu yasaklama yetkisine sahiptir.[73]

Kişilerin görüntüleri üzerindeki hak kapsamına onların tanınmasını sağlayacak her türlü temsili araç girmektedir. Burada koruma kapsamına giren, resmin üzerinde belirginleştiği tual, kâğıt veya plastik değil, bu nesnelerin üzerinde belirginleşen dış görüntünün üzerindeki haktır.[74]

Karikatür de resmin geniş yorumlanmış bir şekli olarak kişinin dış görünüşünün kopyasıdır. Karikatürlerde kişinin öne çıkan nitelikleri abartılarak resmedilmektedir. Resimden farklı olarak karikatürlerde abartılı bir üslup kullanıldığından güldürme ve komik olma niteliği baskın unsurlardır. Bu anlamda karikatür kişinin öne çıkan bazı niteliklerini abartarak komik bir etki yaratan geniş anlamda bir resimdir.[75] Kişi, bu şekilde de olsa bir kişilik hakkı olan görüntüsüne saygılı olunmasını, diğer şahıslardan isteme yetkisine sahiptir.

Resim gibi ses de bir insanın özelliklerini yansıtan sembollerden biridir. Bu nedenle kişilik hakkı içerisinde yer alır ve bu hak kapsamında korumadan yararlanır. Hiç kimse başkasının sesini izinsiz bir şekilde kaydedemez, yayınlayamaz, teşhir edemez ve kullanamaz.[76]

1.3.3.2.5. Yaşam Alanı

Toplumsal bir varlık olan insan, gündelik yaşamını sürdürürken çevresiyle de iletişim halindedir. Kendisine en yakın olan aile fertlerinden toplumun diğer bireylerine ve hatta devlete kadar uzanan ilişkilerinin kapsamı ve özellikleri farklılık arz etmektedir. Ancak, kapsamları ve özellikleri farklı olsa da, bu ilişki içerisinde yer

[73] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.125.
[74] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.124–125.
[75] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.46–47.
[76] S.Helvacı, 2001, s. 72.

alan taraflardan birisi insandır ve bu ilişkiler bütünü o insanın "yaşam alanını" oluşturur.[77]

Sürekli olarak gelişen teknolojiyle beraber kişiye ait bilgilerin elde edilmesi, saklanması, yayılması giderek kolaylaşmaktadır. Bunun sonucu olarak da kişiler zayıf duruma düşmekte ve her an özel ve gizli yaşam alanlarına yönelik bir saldırıya muhatap olabilmektedirler. [78] Bu nedenle kişiler özel ve gizli yaşamlarında daha fazla korunmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Herkes özel yaşamına saygı duyulmasını isteme hakkına sahiptir. Özel yaşamın kişisel bir değer olarak sayılması ve koruma altına alınması sayesinde, kişiler başkalarının bakışlarından uzak bir şekilde istedikleri yaşam ve kişiliklerini geliştirme alanına sahip olmuşlardır. Kişilere böyle bir yaşam alanı tanınması ve bu yaşam alanının koruma altına alınmasına yönelik olarak, uluslararası hukuk kurallarında ve Anayasa'da koruyucu hükümlere yer verilmiştir.[79]

Anayasamızın 20. maddesinde "özel hayatın dokunulmazlığı", 21.maddesinde "konut dokunulmazlığı" düzenlenmiştir.[80] Uluslararası alanda ise, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12.maddesi ile ilk defa "özel hayat" insan haklarından biri olarak kabul edilip koruma altına alınmıştır. Bunu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesi takip etmiştir.[81]

Yaşam alanı, doktrinde, "ortak yaşam alanı", "özel yaşam alanı" ve "gizli yaşam alanı" olmak üzere üçe ayrılmaktadır.[82]

---

[77] M. Ayan, 1997, s.224.
[78] Haluk Tandoğan, "Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması", *AÜHFD*, C:XX, S:1–4, Ankara, 1963, s.1.
[79] Sevil Aydın, *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Ve Hukuksal Korunma*, Adil Yayınevi, Ankara, 1998, s.109–110.
[80] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.465.
[81] S. Helvacı, 2001, s.59–60.
[82] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.465.; S. Aydın, 1998, s.110.; A. Arpacı, 2000, s.141.; M. Ayan, 1997, s.224.; S. Helvacı, 2001, s.62.; İlknur Serdar, *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999, s. 38.

1.3.3.2.5.1. Ortak Yaşam Alanı

Kişinin ortak yaşam alanı herkese sunulabilen, herkesin izlemesinde ve bilmesinde sakınca görülmeyen alandır. Kişinin bir meslek sahibi olarak yaptığı faaliyetler, sinema ve tiyatro gibi topluma açık olan yerlere gitmesi, genel toplantı, konferans ve törenlere katılması…, hep bu alana ait yaşam faaliyetleridir.[83]

Bu alan kamuya açık olan yerlerde yaşanan olayları içerir. Bu alanda yaşanan olayları toplumun diğer kişileri görerek ve duyarak öğrenebildiklerinden, bu alanın diğer kişilerden gizli tutulması olanağı yoktur.[84] Örneğin, herkesin kolayca girip çıkabildiği yerlerde faaliyette bulunmak, konuşmacı ya da sanatçı olarak kendisini kamuya arz etmek gibi durumlarda artık kişi bu çabalarla kamuya malolmuştur. Bu alan kişilik hakkının konusuna girmez ve kişi bu alanı öteki kişilerin öğrenme ve başkalarına aktarmalarına karşı haklı bir sebep olmaksızın kapalı tutamaz. Yani bu alan kişilik haklarına ilişkin korumadan yararlanamaz.[85]

Ancak kişilerin ortak yaşam alanına her türlü müdahale meşru değildir. Kişilerin ortak yaşam alanlarıyla ilgili ve doğru olmayan bilgiler yaymak ya da kişiyi toplum önünde küçük düşürmek amacıyla ve kötü niyetle ortak yaşam alanı ile ilgili bilgileri başkalarına aktarmak kişilik haklarına saldırı niteliğindedir. [86]

1.3.3.2.5.2. Özel Yaşam Alanı

Hukuksal korumadan yararlanan yaşam alanlarından birisi özel yaşam alanıdır. Özel yaşam alanı aile, akraba, yakın arkadaş gibi belirli kişilere açık olan ve dolayısıyla sadece onların öğrenebileceği ilişkilerden meydana gelir. Özel alana girme hakkı veren yakınlık, birlikte oturma, birlikte çalışma, birlikte dolaşma,

[83] E. Özsunay, 1979, s. 126.
[84] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.467.
[85] H. Tandoğan, 1963, s.26–27.
[86] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.468.

birlikte eğlenme gibi sebeplerden kaynaklanabilir. Bu anlamda kişinin yakın çevresini oluşturan topluluklar aile üyeleri ve arkadaş çevresidir.[87] Bir kişinin önemli bir rahatsızlığının olduğunu yalnızca birlikte oturduğu ailesinin bilmesi, bir işyerine ait ekonomik verilerin kötü olduğunu yalnızca oranın çalışanlarının bilmesi, bir kişinin belirli kişi ya da kurumlarla ilgili görüşlerini belirli kişilere özel toplantılarda aktarması gibi durumlar, özel yaşam alanına ait gizlerdir.[88]

Bu alanın belirli kişilere açık olması, onun kamuya açık hale gelmesine neden olmaz. Kişinin bu alanına yapılan her türlü hukuka aykırı müdahale, o kişinin kişilik hakkına saldırı olarak kabul edilir.[89]

Özel yaşam alanına ait bilgilerin üçüncü kişilere aktarılması kadar, bu bilgilerin öğrenilmesi için kullanılan hukuka aykırı araçlarda tecavüz teşkil eder. Telefonların dinlenmesi, eşyaların karıştırılması, posta kutusunun açılması gibi durumlar bu konudaki tecavüzlere örnek olarak verilebilir.[90]

1.3.3.2.5.3. Gizli Yaşam Alanı

Gizli yaşam alanı, kişinin yalnızca kendisi için saklı tuttuğu ya da güven duyduğu kişilerle paylaştığı, bu kişiler dışındakilere kapalı olmasını arzu ettiği, onların bilmesini, öğrenmesini istemediği yaşam faaliyetlerinden oluşur.[91] Gizli yaşam alanında her şeyin üstü kapalıdır. Anılar, üzüntü verici olaylar, diğer kişiler tarafından bilinmemesi gereken gizler bu hayat alanındadır.[92]

---

[87] M. Ayan, 1997, s.226.
[88] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.467.
[89] S. Helvacı, 2001, s.62–63.
[90] a.g.e., s.63.
[91] S. Helvacı, 2001, s.62.
[92] Volkan Sırabaşı, *İnternet ve Radyo - Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2003, s.36.

Kişinin yaşamında ortaya çıkan bir durumu, anıyı, olayı ya da ilişkiyi başkalarından saklama ihtiyacı hissetmesi onun en doğal hakkıdır.[93] Kişi ne kadar tanınmış olursa olsun, onun cinsel yaşamı, duygusal paylaşımları, diğer kişilerin bilmemeleri gereken alana girer.[94]

Kişinin gizli yaşam alanını, kendisinden başka hiç kimsenin bilmemesi gereken bir alan olarak tanımlamamak gerekir. Kişi sırdaş olarak kabul ettiği çok yakın bir dostuna dertleşmek, fikir alışverişinde bulunmak veya rahatlamak amacıyla bu alana dâhil olaylarla ilgili bir şeyler anlatabilir. Bu durum gizli alanın gizli olmaktan çıktığı anlamana gelmez. Bahsi geçen bilgiler öğrenen kişinin de gizli alanına girmiş olur. Ancak bu gizli bilgileri öğrenen kişi bu bilgileri hiç kimseye, hatta çok yakınlarına bile anlatamaz. Aksi taktirde bilgi sahibinin kişilik hakkına bir saldırı söz konusu olmuş olur.[95]

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12.maddesinde, kişilerin gizli yaşam alanlarına saygı gösterilmesi konusunda düzenleme mevcuttur. Anayasamızın 20.maddesinde de kişilerin gizli yaşam alanları "özel hayatın gizliliği" başlığı altında düzenlenmiş ve güvence altına alınmıştır. Yine Anayasamızın 21. ve 22. maddelerinde yer verilen, konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyeti, gizli yaşam alanını korumaya yönelik düzenlemelere örnek verilebilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 85.maddesinde, kişilerin mektup, hatıra ve buna benzer yazılarının kendilerinin veya yakınlarının icazeti olmaksızın yayınlanamayacağı düzenlenmiştir. Tüm bu düzenlemelerle birlikte gizli yaşam alanı, Medeni Kanunumuzun 24. maddesiyle, dıştan gelecek saldırılara karşı koruma altındadır. [96] Medeni Kanunun 24.maddesiyle getirilen bu korumanın kapsamına kişilerin gizli ve özel yaşam alanları girer. Ortak yaşam alanı koruma altında değildir. Gizli ve özel yaşam alanlarının yalnızca belirli kişilere açık olması onları ortak yaşam alanı haline getirmez.[97]

---

[93] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.465.
[94] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.126.
[95] M. Ayan, 1997, s.227.
[96] A. Zevkliler, A. Havutçu, 2005, s.126.
[97] V. Sırabaşı, 2003, s.38.

Ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 116. maddesinde de, konut dokunulmazlığı, dolayısıyla gizli yaşam alanı koruma altına alınmıştır. Aynı kanunun "Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar" başlıklı 9. Bölümünün 134. maddesinde özel hayatın gizliliğinin ihlalinin ve 135. maddesinde de kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesinin yaptırımı düzenlenmiştir.

1.3.3.3. Ekonomik Kişisel Değerler

Ekonomik kişisel değerler, kişinin iktisadi varlığını sürdürebilmesi için mutlaka sahip olması gereken değerlerdir.[98] Kişilik hakkının konusuna giren bu değerlerin, maddi ve manevi kişisel değerlerden farkı parasal sonuçlar doğurmaya müsait olmalarıdır.[99] Ekonomik kişisel değerler, " iktisadi özgürlük ve varlık", "mesleki şeref ve haysiyet", "mesleki ve ticari sır çevresi" olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Bir kimsenin iktisadi varlığının da korunması gerekir. Çünkü bir insanın manevi yönden gelişmesi bir bakıma iktisadi(maddi) olarak gelişmiş olmasına bağlıdır.[100] Nitekim Anayasa 17/I maddesi kişinin maddi varlığını geliştirme ve yine Anayasa 48/I maddesi herkesin dilediği alanda çalışma özgürlüğünü temel haklar arasında saymıştır.[101]

Kişilerin toplum içinde sahip oldukları değerin yanında, mesleki faaliyetleri bakımından da bir saygınlıkları vardır. Toplumdaki diğer kişilerin bu saygınlığa saygılı olmaları gerekir. Aksi halde, kişilik hakkına aykırı davrandıkları için sorumlu olurlar.[102] Örneğin belirli kimseler için kara liste hazırlanması, bir kimsenin ödeme gücünün zayıf olduğunu yayma ya da aynı meslekten olmayan kişiler tarafından bir kimsenin mallarının kötülenmesi, bir kimsenin eserinin başkasına ait olduğunun

---

98 M. Ayan, 1997, s.227.
99 İ. Serdar, 1999, s.47.
100 M. Ayan, 1997, s.228.
101 M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.132.
102 M. Ayan, 1997, s.228.

iddia edilmesi, mesleki sırların çalınması, mesleki yazışmaların habersizce incelenmesi ya da yayınlanması, kişilik hakkı ihlalleridir.[103]

Herkes topluma sunulan bir mal veya fikir eseri üzerinde düşüncesini açıklamakta serbesttir. Fakat bu fikir açıklaması eleştiri sınırları içerisinde kalmalı, kişinin ekonomik varlığını yok etmeye yönelik olmamalıdır. Bu şekildeki bir fikir açıklamasında kişilik haklarına yönelik bir saldırı söz konusu değildir.[104]

Bu alanda üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de boykottur. Boykot, belirli bir kişiyi belli bir hareket tarzına zorlamak veya belli bir hareket tarzından dolayı cezalandırmak için organize bir şekilde onunla iktisadi ilişkilerde bulunmaktan kaçınmaktır.[105] Spor kulüplerinin aralarında anlaşarak belirli bir oyuncunun transfer edilmeyeceğini kararlaştırmaları boykota örnek olarak verilebilir.[106] Türkiye'de boykota ilişkin bir karar bulunmamaktadır. Bazı yazarlara göre, boykot Türk Borçlar Kanunu madde 27[107] ve Türk Medeni Kanunu madde 23 ve 24'e aykırılık nedeniyle yasaktır. Dural'a göre bu konuyla ilgili daha sağlam bir koruma, şahsın maddi gelişmesine hukuka aykırı müdahaleleri yasaklayan Anayasa 17/I ve çalışma özgürlüğünü düzenleyen Anayasa 48/I hükümleridir.[108]

İsviçre uygulamasında Federal Mahkeme, başlangıçta boykotu hukuka aykırı bulmaktaydı. Daha sonra verdiği kararda, boykotun, daha üstün ve daha korunmaya değer bir menfaatin bulunduğu ve haklı bir savunma aracı niteliğinde olduğu durumlarda kişilik hakkına haksız müdahale anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir.[109]

Bir işletmenin iç işlerine ilişkin kayıt ve belgeleri, defterleri, hesapları, ekonomik durumu, müşterileriyle olan ilişkileri o işletmenin mesleki ve ticari sır

---

[103] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.132.
[104] a.g.e., s.132.
[105] Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku- Hakiki Şahıslar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1990, s.130.
[106] A. Ataay, 1978,s.144.
[107] Eski Borçlar Kanunu'nun 20.maddesi
[108] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.133.
[109] Bülent Köprülü, *Medeni Hukuk - Gerçek Kişiler - Tüzel Kişiler*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 1984, s.288.

çevresini oluşturur.[110] Bu nedenle bu gibi bilgilerin fotokopisini, fotoğrafını çekmek, bu bilgileri başkalarına aktarmak kişilik hakkına saldırı niteliğindedir.[111]

1.4. KİŞİLİK HAKKININ KORUNMASI

Hukuk düzeninde tanınan kişilik haklarının korunmasına yönelik olarak gerek uluslararası alanda, gerekse kamu ve özel hukuk alanında çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Çalışmamızın bu bölümünde öncelikli olarak Uluslararası alanda çeşitli metinlerde yer alan kişilik haklarının korunmasına yönelik düzenlemelere değindik. Kamu hukuku alanında birçok kanunda düzenlemeler olmasına rağmen biz daha önemli gördüğümüz Anayasa ve Türk Ceza Kanunundaki düzenlemelere yer verdik. Özel Hukuk alanında ise Türk Borçlar Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve Radyo ve Televizyon yayınlarıyla ilgili kanunlara değindik.

1.4.1. Kişilik Hakkının Korunması Gereği

Kişilik haklarının hukuk düzenince tanınmaları kadar, ihlal edilmeleri halinde korunmaları da oldukça önemlidir. Maddi, manevi ve ekonomik kişisel değerler bir bütün olarak kişiliği oluşturur. Kişilik hukuk düzenince bir bütün olarak korunduğundan, kişiliği meydana getiren değerlerden her biri bu korumadan yararlanır. Bu nedenle, söz konusu değerlerden herhangi birisine yapılan saldırı kişiliğe yapılmış anlamına gelir.[112]

İnsanlar doğaları gereği varlıklarını ve bütünlüklerini sürdürmeyi amaçlarlar. Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için, kişilik denilen tümü oluşturan kişisel değerlere yapılan hukuka aykırı saldırılar hukuk düzenince hoş karşılanmaz ve bu saldırıları yapanlara gerek kamu gerekse özel hukuk düzeninde yaptırım uygulanır.[113]

---

[110] B. Köprülü, 1984, s.286.
[111] M. Ayan, 1997, s.231.
[112] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.476.
[113] a.g.e. s.476.

Son yıllardaki teknolojik ilerlemeler, insanların özel ve gizli alanlarına müdahaleyi kolaylaştırmıştır.[114] Teknolojideki gelişmeler hem kişilik haklarına yapılan saldırı şekillerini fazlalaştırmakta, hem de yapılan saldırının etkilerinin artmasına neden olmaktadırlar.[115] Kişiler artık her an kişisel değerlerine yönelik saldırılara muhatap olabilmektedirler. Ancak, toplumsal hayatın bir gereği olarak bireyler bu müdahalelere bazen belirli ölçülerde katlanmak zorundadırlar. İşte bu nedenle, toplumsal çıkarla kişilik hakkı arasında bir dengenin kurulabilmesi için kişisel değerlerin korunmasına yönelik hukuki düzenlemelerin yapılması bir zorunluluktur.[116]

Hukuk düzeni, kişilere hak ve borçlara sahip olma konusunda eşitlik ve bu hakları kullanma konusunda serbestlik tanır. Ayrıca hukuk düzeni bununla yetinmez, kişiliği meydana getiren değerleri ve kişisel hürriyetleri de korur. Hukuk düzeni tarafından sağlanan bu koruma sayesinde kişilik hakkı bir anlam kazanır ve şahıslara kişiliğini özgürce geliştirme, kişiliğinin oluşturan değerlere yönelik saldırıları engelleyebilme ve hürriyetlerden yararlanabilme imkânı sağlanır.[117]

Hukuk düzeni aynı zamanda kişiliği şahsın bizzat kendisine karşı da korur. Ekonomik bakımdan zayıf kişiler, hayatlarını idame ettirebilmek için ekonomik bakımdan güçlü kişiler tarafından çoğu zaman ezilmektedirler. Kişiyi bizzat kendi fiillerine karşı koruyan hükümler içeren kanunlar, onun insanlıkla bağdaşmayacak şekilde ağır fedakârlıklarda bulunmasını önlemeye yarar ve kişi ehliyetlerinin ve hürriyetlerinin garantisini teşkil eder.[118]

1.4.2. Kişilik Hakkının Uluslararası Hukuk Alanında Korunması

Kişilik haklarını koruyan hükümler hem uluslararası metinlerde ve hem de ulusal metinlerde yer almıştır. Beyanname, sözleşme, konvansiyon gibi uluslararası

[114] H. Tandoğan, 1963, s.1.
[115] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.149.
[116] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.476.
[117] J.G. Akipek ve T. Akıntürk, 2007, s.350.
[118] A. Ataay, 1978, s.149–150.

metinlerden bazıları kişilik haklarının korunmasını "insan haklarının" içerisinde değerlendirirken, bazıları ise bu kavrama özel hükümler tahsis etmişlerdir. [119] Bu metinleri sırasıyla inceleyecek olursak:

1.4.2.1. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Hukuk doktrininin çağdaş temsilcileri, II. Dünya Savaşından hemen sonra, devletten önce de var olduğu kabul edilen insan hakları anlayışını uluslararası düzeye çıkararak, bu hakları milletlerarası düzeyde sözleşmelerle güvence altına alma girişiminde bulunmuşlardır. Bu girişimlerin ilk meyvelerinden birisi, 10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesidir.[120]

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde çalışmamızla ilgili 4 madde bulunmaktadır. Bu maddeler Bildirgenin 3.maddesinde yerini bulan " Yaşamak… her ferdin hakkıdır", 5.maddesindeki " Hiç kimsenin işkenceye, zalimane, gayriinsanî, haysiyet kırıcı cezalara ve muamelelere tabi tutulamayacağı", 12.maddesindeki " Hiç kimsenin özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamayacağı" ve 19.maddesindeki " Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır." hükümlerdir.[121]

1.4.2.2. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Avrupa'nın ilk siyasal kuruluşu olan Avrupa Konseyi'nin amacı "üyeleri arasında ortak varlıkları olan ülkü ve ilkeleri korumak ve yaymak, ekonomik ve toplumsal gelişmelerini sağlamaktır". Konseyin amaçlarına temel teşkil eden en

---

[119] N.İ. Franko, *Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini*, Doruk Yayınevi, Ankara, 1973, s.11–12.
[120] Şeref Ünal, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, TBMM Yayını, Ankara, 2001, s.38.
[121] Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=621d87e2-9219-4014-8ad9-f3f3e1d95801 (06/04/2011)

önemli ilke " insan haklarının ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasıdır". Konsey bu amaç ve ilke doğrultusunda İnsan Hakları Sözleşmesinin hazırlanması yönünde çalışmalar yapmış ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinden daha dar kapsamlı olan ancak uluslararası hukuka büyük katkısı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ortaya çıkarmıştır. [122] Sözleşme 4 Kasım 1950 tarihinde üye devletlerce imzalanmıştır.

Sözleşmenin 2.maddesinde " Yaşam Hakkı" düzenlenmiştir. Ayrıca sözleşmenin 3.maddesinde " Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz", 6.maddesinde adil yargılanma hakkı içerisinde "Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.", 8.maddesinde " Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir" denilmek suretiyle kişisel değerlerin korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Yine Sözleşmenin 10.maddesinde "Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü içerir." denilmek suretiyle iletişim özgürlüğü düzenlenmiştir.[123]

1.4.2.3. Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi

Uluslararası bir sözleşme olan Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi, sınır ötesi televizyon yayınlarının Sözleşme'de belirlenen ortak kurallar çerçevesinde yapılarak taraf ülkeler arasında serbestçe dolaşabilmesine imkân tanımak amacıyla düzenlenmiştir. Sözleşmenin 4.maddesinde belirtildiği üzere taraflar, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin 10.maddesine uygun olarak, ifade ve haber alma özgürlüğünü sağlamakla yükümlüdürler.

[122] Ş. Ünal, 2001, s.67.
[123] İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=d0ca412a-a2f1-467e-b2a7-200d10ae659f (06/04/2011)

Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesinin çalışmamızla ilgili hükümleri şunlardır[124]:

Yayıncının sorumlulukları başlıklı 7.maddesinin birinci fıkrası;

1. " Program hizmetlerinin sunuş ve içerik bakımından bütün unsurları, insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olacaktır."

Yine aynı maddenin 3.fıkrası;

2. " Gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyebilecek türden program hizmetleri, bunların seyredebileceği zaman ve saatlerde yayınlanmayacaktır."

3. " Yayıncı, haberlerde gerçekler ve olayların doğru olarak sunulmasını sağlayacak ve özgürce kanaat oluşumunu teşvik edecektir"

Sözleşmenin "Reklamlar ve Tele-Alışveriş" başlıklı üçüncü bölümünün genel standartları belirleyen 11 maddesinin ilk iki fıkrasında;

1. " Reklamlar ve tele-alışveriş adil ve dürüst olacaktır."
2. " Reklamlar ve tele-alışveriş yanlış yönlendirici olmayacak ve tüketicilerin çıkarlarına zarar vermeyecektir." ve

"Belirli ürünlerin reklamları ve tele-alışverişini" belirleyen 15.maddesinin ilk fıkrasında;

[124] Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/DosyaIndir.aspx?icerik_id=f162e436-5b37-4630-bf42-b955d4cfa3e3 (27.01.2011)

1. “ Tütün ürünlerinin reklamına ve tele-alışverişine izin verilmeyecektir.” hükümleriyle kişisel değerlerden biri olan sağlık hakkı korunmaya çalışılmıştır.

Sözleşmenin 8.maddesinde ise cevap hakkı düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin konumuzla ilgili 1.fıkrası şu şekildedir:

1. “Her bir ileten taraf, milliyet veya ikametgâhtan bağımsız olarak her gerçek veya tüzel kişinin 5.madde kapsamında kendi yargı yetkisi dâhilindeki bir yayıncı tarafından iletilen programlarla ilgili olarak, bir cevap hakkını kullanma veya diğer benzeri yasal veya idari yollara başvurma fırsatına sahip olmasını temin edecektir. Özellikle, cevap hakkının kullanımının zamanlamasının ve diğer düzenlemelerinin bu hak etkin şekilde kullanılabilecek şekilde olmasını temin edecektir. Bu hakkın veya diğer benzeri yasal veya idari yolların etkili kullanımı hem zamanlama hem de usul açısından temin edilecektir.”

1.4.2.4. Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi

“Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi’nin 3 Ekim 1989 tarih ve 89/552/EEC sayılı Üye Devletlerin görsel-işitsel medya hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin belirli yasal, düzenleyici ya da idari hükümlerin eşgüdümüne ilişkin Yönergesinde”[125] kişilik haklarının korunmasına yönelik olarak şu hükümler yer almaktadır:

Madde 2a – 4 –

“İsteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetleri açısından, aşağıdaki koşulların oluşması halinde Üye Devletler belli bir hizmete yönelik olarak 1. paragraftan muaf olmak amacıyla önlem alabilirler.

[125] Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=e49885dc-005b-4ccc-a381-7789260607b5 (21.03.2011)

(a) önlemler:

(i) aşağıda yer alan sebeplerin her birisi için gereklidir:

- Küçüklerin korunması ve ırk, cinsiyet, din veya milliyet temellerine dayalı nefret uyandırmaya karşı mücadeleyi ve bireylerin kişiliklerini ilgilendiren insan onuru ihlallerini de içeren, özellikle kriminal suçların önlenmesi, araştırılması, incelenme ve kovuşturmasını da içeren kamu politikası,
- Kamu sağlığının korunması

Madde 3e – 1 – c –

Görsel-işitsel ticari iletişim;

(i) İnsan onuruna saygıya zarar vermemeli;

(iii) Sağlık ya da güvenliğe zarar verecek davranışı teşvik etmemeli;

Madde 23 (Televizyon Yayıncılığında Cevap Hakkı)

1) Medeni, idari veya ceza hukuku çerçevesinde Üye Devletlerce kabul edilen diğer hükümler saklı kalmak kaydıyla, bir televizyon programındaki asılsız iddialar sebebiyle yasal çıkarları, özellikle Şöhreti ve itibarı zarar görmüş her gerçek veya tüzel kişi, milliyetine bakılmaksızın, cevap hakkı veya eşdeğer telafilere sahip olmalıdır. Üye Devletler, cevap hakkı veya eşdeğer telafilerin fiilen kullanılmasının makul olmayan süre veya şartlar ileri sürülerek engellenmemesini temin edeceklerdir. Cevap, talebin haklı bulunmasını takiben makul bir zaman zarfında, talebin atıfta bulunduğu yayına uygun bir usul ve zamanda yayınlanacaktır.

2) Bir Üye Devletin yargı yetkisi altındaki tüm yayıncılara ilişkin olarak cevap hakkı veya eşdeğer telafiler mevcut olacaktır.

3) Üye Devletler, cevap hakkı veya eşdeğer telafilerin tesisi için ihtiyaç duyulan önlemleri benimseyecek ve bu hakkın kullanılması için takip edilecek işlemi belirleyecektir. Üye Devletler, özellikle, yeterli bir süre verilmesini ve işlemlerin, cevap hakkı veya eşdeğer telafilerin diğer Üye Devletlerde ikamet eden veya yerleşik gerçek veya tüzel kişiler tarafından uygun bir şekilde kullanılabilecek şekilde olmasını temin edeceklerdir.

4) Cevap hakkı veya eşdeğer telafilerin kullanımı için yapılan bir başvuru, bu tür bir cevap 1. paragrafta belirtilen koşullara göre doğrulanmaz ise, ceza gerektiren bir eylem içeriyorsa, medeni hukuk kovuşturmalarına karşı yayıncıyı sorumlu kılıyorsa veya kamu ahlakı standartlarını ihlal ediyorsa reddedilebilir.

5) Yasal incelemeye tabi olabilecek cevap hakkı veya eşdeğer telafilerin kullanımından doğan anlaşmazlıklarla ilgili işlemler için hüküm geliştirilecektir."

1.4.2.5. BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Sözleşmenin başlangıç bölümünde taraflar, insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları insan onurunu ve vazgeçilemez kabul ettikleri haklarını tanımanın, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temel taşı olduğunu dikkate alarak, bu hakların kaynağının insan onuru olduğunu kabul ettiklerini deklare etmişlerdir. Ayrıca özgür insan idealinin kişisel ve siyasal hakların hür bir şekilde kullanılabilmesi ortamının yaratılması koşuluna bağlı olduğu üzerinde uzlaşmışlardır.[126]

Söz konusu sözleşmede düzenlenmiş ve çalışmamızla ilgili olan maddeler şunlardır:

6.madde: Yaşama Hakkı: "Her insan doğuştan yaşama hakkına sahiptir"

[126] Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Hakları Sözleşmesi, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=08ce472f-747a-4c33-a9aa-12a8a80c2faa (27.01.2011)

7.madde: İşkence Yasağı: "Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz."

14.madde: Adil Yargılanma Hakkı: "2. Hakkında bir suç isnadı bulunan bir kimse, hukuka göre suçluluğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılma hakkına sahiptir."

16.madde: Kişi Olarak Tanınma Hakkı: "Herkes her yerde, hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkına sahiptir."

17.madde: Mahremiyet Hakkı: "Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz. Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir."

19.madde: İfade Özgürlüğü: "Herkesin, bir müdahale ile karşılaşmaksızın fikirlere sahip olma hakkı vardır. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir…"

1.4.2.6. AB Temel Haklar Şartı

7 Aralık 2000 tarihinde Nice'de toplanan hükümetler konferansında üye Devlet ve Hükümet başkanları tarafından imzalanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda AB alanında yaşayan tüm insanların temel hakları AB tarihinde ilk kez açık ve yazılı bir şekilde ifade edilmiştir.[127] Şart giriş bölümü dışında 54 madde şeklinde düzenlenmiş olup toplam yedi bölümden oluşmaktadır. Söz konusu düzenlemelerden çalışmamızla ilgili olan maddeler şunlardır: [128]

[127] Zafer Gören, "Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, İstanbul, Yıl: 6, Sayı:12, Güz:2007/2, s.22–23.
[128] AB İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, Kasım 2001, s.3–16.

Madde 1: İnsan saygınlığı

"İnsan saygınlığı ihlal edilemez; saygı gösterilmeli ve korunmalıdır."

Madde 2: Yaşama hakkı

1. Herkes yaşama hakkına sahiptir.

2. Hiç kimse ölüm cezasına çarptırılamaz veya böyle bir ceza infaz edilemez.

Madde 3: Kişisel bütünlük hakkı

"1. Herkes, fiziksel ve zihinsel bütünlüğüne saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir."

Madde 4: İşkence ve insanlık dışı veya alçaltıcı muamelenin ve cezaların yasaklanması

"Hiç kimse, işkenceye veya insanlık dışı ve alçaltıcı muameleye veya cezaya tâbi tutulamaz."

Madde 6: Özgürlük ve güvenlik hakkı

"Herkes, özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir."

Madde 7: Özel hayata ve aile hayatına saygı

"Herkes, özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşme özgürlüğüne saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir."

Madde 8: Kişisel verilerin korunması

"1. Herkes, kendisini ilgilendiren kişisel verilerin korunması hakkına sahiptir."

Madde 10: Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

"1. Herkes, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, toplum içinde veya özelde, ibadet ve öğreti vasıtasıyla dinini ve inancını ortaya koyma özgürlüğünü kapsar."

Madde 11: İfade ve bilgilenme özgürlüğü

"1. Herkes, ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları dikkate alınmaksızın, görüş sahibi olma ve fikir ve bilgilere erişim ve yayma serbestisini içerir."

"2. Medyanın özgürlüğü ve çoğulculuğu gözetilir."

Madde 17: Mülkiyet hakkı

"2. Fikri mülkiyet korunur."

Madde 20: Kanun önünde eşitlik

"Herkes, kanun önünde eşittir"

Madde 21: Ayırımcılık yapmama

"1. Cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasî veya diğer her türlü düşünce, bir ulusal azınlığa mensubiyet, servet, doğum, sakatlık, yaş veya cinsel eğilime dayalı her türlü ayırımcılık yasaktır."

"2. Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmanın ve Avrupa Birliği Antlaşmasının uygulama alanı kapsamında ve bu Antlaşmaların özel hükümlerine halel gelmemek kaydıyla, milliyet esasına dayalı her türlü ayırımcılık yasaktır."

Madde 48: Masumiyet karinesi ve savunma hakkı

"1. Suçlanan kişi, suçluluğu kanunlara uygun olarak kanıtlanıncaya kadar masum kabul edilir."

"2. Suçlanan kişinin savunma hakkı teminat altındadır."

1.4.2.7. Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı

19–21 Kasım 2011 tarihleri arasında 34 ülkenin katılımı ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı toplanmıştır. Çok eski bir geçmişi olan bu konferansın toplanmasındaki temel amaç, soğuk savaş döneminde gerilen doğu Avrupa ile batılı devletler arasındaki ilişkilerin pozitif yönde ilerlemesini sağlamaktır.[129] Konferansın sonunda katılımcı devletler tarafından imzalanan Paris Şartı ile söz konusu devletlerin hükümet veya devlet başkanları, Avrupa'da gerginliğin sona erdiğini ve devletlerarası ilişkilerde bundan sonra saygınlık ve işbirliğinin hakim olacağını ilan etmişlerdir.[130] Paris şartı, bir "insan hakları antlaşması" niteliğinde değildir. Bu nedenle hükümleri maddeler halinde sıralanmamış ve belirli bir sistematik içinde düzenlenmemiştir. Paris Şartı önemli bir siyasi metin olmasına karşın bağlayıcılığı sınırlıdır. [131]

Bu belgede çalışmamızla ilgili olabilecek hükümler " İnsan Hakları Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü" ve Ekonomik Özgürlük ve Sorumluluk" alt başlıklı

[129] Melda Sur, "Paris Şartı'nda İnsan Hakları", *AÜSBFD*, Bedri Gürsoy'a Armağan, C:47, S:3–4, Ankara, 1992, s.299.
[130] M. Refik Korkusuz, *Uluslararası Belgelerde ve Türk Anayasası'nda Temel Hak ve Özgürlükler*, İstanbul, 1998, s.160.
[131] M. Sur, 1992, s.300.

bölümlerde yer almaktadır. " İnsan Hakları Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü" alt başlıklı bölümde yer alan hükümler şunlardır: [132]

> "Uluslarımızın yegane yönetim sistemi olarak demokrasiyi inşa edeceğini ve kuvvetlendireceğini taahhüt ediyoruz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara uyacağız.
>
> İnsan Hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır. Devletin birincil sorumluluğu bunları korumak ve geliştirmektir. Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir güvencedir. Bunlara uyulması ve eksiksiz işlerlik kazandırılması özgürlük, adalet ve barışın temelidir.
>
> Demokratik yönetim, düzenli aralıklarla yapılan özgür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır. Demokrasinin temeli, insanın kişiliğine saygı ve hukukun üstünlüğüne dayanır. Demokrasi, ifade özgürlüğünün, toplumdaki bütün kesimlere hoşgörü gösterilmesinin ve her fert için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir.
> Demokrasi, temsili ve çoğulcu karakteri ile seçmene karşı sorumluluğu, kamu makamlarının hukuka riayet etmesi ve adaletin yansız bir şekilde dağıtılmasını da zorunlu kılar. Kimse yasaların üstünde olamaz.
>
> Her ferdin düşünce, vicdan ve din ya da inanç özgürlüğüne; dernek kurma ve sukunu bozmayan bir şekilde toplanma özgürlüğüne; seyahat özgürlüğüne hakkı olduğunu ve hiç kimsenin keyfi olarak gözaltına alınamayacağını ya da tutuklanamayacağını; işkence ya da diğer zalimane, insan onuruyla bağdaşmayan ya da insanı alçaltan bir muamele ya da cezalandırmaya tabi tutulamayacağını, keza herkesin haklarını bilmeye ve kullanmaya; hür ve adil seçimlere katılmaya; bir suçla itham edildiği zaman adil ve açık bir şekilde yargılanmaya; tek başına ya da birlikte mal ve mülk edinmeye ve bireysel girişimlerde bulunmaya; ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu hiçbir ayrım yapmaksızın teyit ederiz.
>
> Bir ulus içindeki azınlıkların soy, kültür, dil ve din yönünden sahip olduklarını kimliğin korunacağını ve azınlıklara mensup kişilerin hiçbir ayrım yapılmaksızın kanun önünde tam bir eşitlik içinde işbu kimliği serbestçe ifade etmek, korumak ve geliştirmek hakkına sahip olduklarını teyit ederiz.
>
> Hakların herhangi bir şekilde ihlali karşısında herkesin ulusal ya da uluslararası her türlü etkin çarelere başvurabilmesine ihtimam gösterilecektir.
>
> Bu ilkelere tam bir saygı, yeni Avrupa'yı üzerine inşa etmeye çalışacağımız temeli oluşturmaktadır.

[132] TBMM, AGİK Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanlığı, *Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı*, TBMM Yayını, Ankara, 1992, s. 445–447.

Devletlerimiz demokratik kazançları geri çevrilemez kılmak amacıyla birbirleriyle işbirliği yapacak ve birbirlerini destekleyeceklerdir"

"Ekonomik Özgürlük ve Sorumluluk" alt başlıklı bölümde ise sosyal adalet ve çevre sorumluluğunun, refahın olmazsa olmaz koşulu olduğu ve insan onuruna saygılı ve onu destekleyen ekonomik faaliyetlerin teşvik edileceği vurgulanmıştır. Bununla birlikte "Gelecek için Rehber İlkeler" bölümünün "İnsani Boyut" alt başlığında, insan haklarına ve temek hak ve özgürlüklere olan saygının vazgeçilmez olduğu beyan edilmiştir. Ayrıca bu bölüme ilişkin hükümlerin tam olarak uygulanacağı ve geliştirileceği teyit edilmiştir.

1.4.2.8. Helsinki Nihai Senedi

3 Temmuz 1973 tarihinde Helsinki'de başlayan ve 18 Eylül 1973–21 Temmuz 1975 tarihleri arasında Cenevre'de devam eden Avrupa'da İşbirliği ve Güvenlik Konferansı, 1 Ağustos 1975 tarihinde Helsinki'de bir kez daha toplanarak sonuçlandırılmıştır. Toplantıya Türkiye ile birlikte 33 Avrupa ülkesi, Amerika ve Kanada Yüksek temsilcileri katılmıştır. Katılan Devletlerin Yüksek Temsilcileri tarafından kabul edilen birçok husus arasında çalışmamızla ilgili maddeler de yer almaktadır. Nihai Senedin yedinci ilkesi bütün olarak temel hak ve hürriyetlerin korunmasıyla ilgili hükümlerden oluşmakta olup, söz konusu hükümler şunlardır:[133]

"VII. Düşünce, Vicdan, Din ya da İnanç Özgürlüğü Dahil İnsan Haklarına ve Temel Özgürlüklere Saygı

Katılan Devletler ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkes için düşünce, vicdan, din ya da inanç özgürlüğü dahil, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterir.

Her biri insan kişiliğinin niteliğindeki onurdan doğan ve bu kişiliğin özgür ve tam gelişmesi için temel olan kişisel, siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve öteki hakların etkin biçimde kullanılmasını güdüleyerek özendirir. Bu çerçeve içinde katılan devletler, bireyin, tek başın ya da başkalarıyla birlikte kendi vicdanı uyarınca din ya da inancını açıklama ve uygulama özgürlüğünü tanır ve ona saygı gösterir.

[133] Helsinki Nihai Senedi, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/439-444.pdf (17/11/2011)

Ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan katılan Devletler, bu azınlıklardan olan kişilerin yasa önünde eşitlik hakkına saygı göstererek onlara insan hakları ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanmaları için tam fırsat tanır ve bu amaçla bu alandaki yasal çıkarlarını korur.

Katılan Devletler, insan hakları ve temel özgürlüklere saygının, kendileri ve tüm Devletler arasında dostça ilişkiler ve işbirliğinin gelişmesini sağlamak için gerekli barış, adalet ve refahın temeli olduğunu görüşüyle bu hak ve özgürlüklerin evrensel önemini tanır.

Karşılıklı ilişkilerinde insan hakları ve temel özgürlüklere sürekli saygı göstererek, Birleşmiş Milletlerle işbirliği dahil, bu hak ve özgürlüklere evrensel ve etkin olarak saygı gösterilmesini özendirmek için birlikte ve ayrı ayrı çaba gösterir.

Bireyin bu alanda bilgili olmak hakkını ve hak ve ödevlerine göre davranmasını kabul eder.

Katılan Devletler, insan hakları ve temel özgürlükler alanında Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve ilkelerine ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine uygun olarak davranır. Bu alanda, ötekilerin yanı sıra bağlı olabilecekleri Uluslararası insan Hakları Sözleşmeleri dahil Uluslararası belgeler ve sözleşmelerde konmuş olan yükümlülüklerini de yerine getirir."

1.4.3. Kişilik Hakkının Kamu Hukuku Alanında Korunması

Kamu Hukuku alanında başta Anayasa olmak üzere Türk Ceza Kanunu, Vergi Usul Kanunu gibi kanunlarda kişilik haklarını koruyan hükümler bulunmaktadır. Biz çalışmamızda daha önemli gördüğümüz Anayasa ve Türk Ceza Kanununu inceleyeceğiz.

1.4.3.1. Anayasa

1982 Anayasası kişi olma hakkını temel bir hak olarak güvence altına almıştır ve Anayasanın 12.maddesine göre " Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."[134]

[134] S. Aydın, 1998, s.45.

Anayasanın 12.maddesinden başka 17.maddesinde "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" denilerek yaşama hakkı temel bir hak olarak ele alınmıştır.[135] Yine 19.maddede "Herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğu" düzenlenmiştir. 20.maddede " Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." denilerek kişilerin özel hayatlarının gizliliği hükme bağlanmıştır. 21.maddede "Konut dokunulmazlığı", 22.maddede "Haberleşme hürriyeti" , 25.maddede "düşünce ve kanaat özgürlüğü", 28.maddede "basın özgürlüğü" ve 32.maddede de " kişilerin şeref ve haysiyetlerine dokunan ve gerçek dışı olan yayınlara karşı düzeltme ve cevap hakkının mevcut olduğu" düzenlenmiştir.

1982 Anayasasında temel hak ve hürriyetlerin sadece devlete karşı teminat altına alınmasını öngören klasik görüşün dışına çıkılmıştır. Bu husus 11.maddedeki "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır." hükmü ile açıkça ifade edilmiştir. Böylece 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetleri yalnızca kişi devlet ilişkilerinde değil, aynı zamanda kişiler arası ilişkilerde de korumaktadır. Kişiler arası ilişkilerden doğan uyuşmazlıklarda hâkim, Anayasal hükümlerin getirdiği düzenlemelerin lafzı ve ruhuyla bağlıdır.[136]

1.4.3.2. Türk Ceza Kanunu

Kişilik hakları Türk Ceza Kanunu ile de korunmaktadır. Kişinin maddi bütünlüğüne(vücut tamlığına)(TCK madde 81 vd., 86 vd.), hürriyetlerine (TCK madde 106-124), sır çevresine (TCK madde 132 vd.), şeref ve haysiyetine (TCK madde 125 vd.) yönelik saldırılar ceza hukukuna göre suç sayılmaktadır. Ceza hukuku ile Medeni hukukun işlevleri farklı olduğu için, cezai mahkûmiyetin olduğu durumlarda dahi, mağdurun Medeni hukukun kişiliği koruyan hükümlerine başvurması engellenemez. Çünkü kişilik hakkına yönelik saldırılarda cezai

[135] S. Aydın, 1998, s.50.
[136] S. Helvacı, 2001, s.28–29.

kovuşturmanın başlaması ancak saldırının durdurulmasını sağlar. Fakat bu saldırı neticesinde meydana gelen zararın tazmini imkânını vermez. Bu imkânlar özel hukuk karakterli olan Borçlar Kanunu ve Medeni Kanunla sağlanır.[137]

1.4.4. Kişilik Hakkının Özel Hukuk Alanında Korunması

Kişiliğin hukuka aykırı saldırılara karşı kamu hukuku karakterli kanunlarla korunması her zaman yeterli değildir. Kişiliğe yapılan hukuka aykırı saldırılar sonucu saldırganın cezalandırılması, mağdur için her zaman bir tatmin unsuru olmaz. Bunun yanında saldırı sonucu oluşan zararların da giderilmesi gerekir ki kişiliğin korunması kendisinden beklenen sonuçları verebilsin. Kişiliğe yapılan saldırılar her zaman üçüncü kişilerin davranışları sonucu meydana gelmez. Bazen kişiler düşüncesizlik, tecrübesizlik veya duygusal güdüler gibi kendi eylemleriyle bizzat kendi kişilik haklarını ihlal edebilirler. İşte, kişileri bu tür kendi eylemlerinden gelecek saldırılara karşı korumak, ancak özel hukuk karakterli kanunlarla mümkün olabilir. Özel Hukuk karakterli olan Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu kişiliği esaslı bir şekilde korumaktadır.[138] Yine çalışmamıza temel teşkil eden eski 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda ve yeni 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda da kişilik haklarını korumaya yönelik düzenlemeler mevcuttur.

1.4.4.1. Türk Medeni Kanunu

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda kişiliğin korunmasıyla ilgili olarak 23, 24 ve 25.maddeler temel hükümler getirmiştir.

TMK madde 23' e göre, "Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka

[137] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.353.
[138] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.353–354.

aykırı olarak sınırlayamaz. Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılanması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz."

"TMK madde 23 hükmü, "kişilik haklarının hukuki işlemlerle insani duygulara, hukuk ve ahlak kurallarına aykırı derecede sınırlanamayacağı" ilkesini koyar." Bu şekilde kişileri kişilik haklarını hukuki işlemlere konu yapmaktan ve bu hakları aşırı derecede sınırlayacak işlemler yapmaktan alıkoymak ister. Doktrinde 23.maddenin "kişiliği bizzat kendisine karşı koruduğundan" bahsedilmektedir. Bu korumaya "kişiliğin içe karşı korunması" da denilmektedir.[139]

Kişiliğin üçüncü kişilerin hukuka aykırı saldırılarına karşı korunmasına ilişkin ilkeler TMK madde 24 ve madde 25 hükümleriyle düzenlenmiştir. Doktrinde bu koruma şekline "kişiliğin dışa karşı korunması" da denilmektedir.[140]

TMK madde 24'e göre, "Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."

TMK madde 25'e göre ise, "Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından

[139] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.354.
[140] a.g.e., s.355.

ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez. Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir."

TMK'nın 23.maddesi kişiliğin kişinin rızası ile ihlalinin korunmasına yöneliktir. 24.madde ise kişiliği, sözleşme dışı, yani kişinin rızası olmaksızın yapılan saldırılara karşı korumaktadır.[141]

1.4.4.2. Türk Borçlar Kanunu

TMK'nin 23, 24 ve 25.maddeleri haricinde Türk Borçlar Kanunu'nun 58.maddesi[142] de kişiliği genel bir şekilde koruyan hüküm getirmiştir. Bu maddeye kanunda özel bir hüküm bulunmaması halinde başvurulur.[143]

TBK madde 58'e göre, "Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir."

TBK'nin 57.maddesi[144], haksız rekabeti düzenlemiştir. Kişilik haklarından olan ekonomik kişisel değerlere saldırı haksız rekabet sonucu meydana gelebilmektedir. Televizyon yoluyla bu değerlere yapılacak saldırılarda TBK. madde 57. hukuki koruma sağlamaktadır. [145]

TMK ve TBK'nin kişilik haklarını genel olarak koruyan hükümleri haricinde, bazı kişisel değerleri özel olarak koruyan kanun hükümleri de vardır. Bunlar; TMK

[141] S. Aydın, 1998, s.66–67.
[142] Eski Borçlar Kanunu'nun 49.maddesi
[143] S. Aydın, 1998, s.69.
[144] Madde 57: Gerçek olmayan haberlerin yayılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına aykırı diğer davranışlarda bulunulması yüzünden müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesi ile karşılaşan kişi, bu davranışlara son verilmesini ve kusurun varlığı halinde zararının giderilmesini isteyebilir.
[145] S. Aydın, 1998, s.68–69.

madde 26, 27, 158 f.II, 174, 304, 305; TBK madde 53, 54, 56, TTK madde 54 vd., FSEK. madde 14–19; 70–71 ile 80–88 hükümleridir.[146]

1.4.4.3. Radyo ve Televizyon Yayınlarıyla İlgili Kanunlar

Çalışmamızın yapıldığı tarihlerde 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun TBMM'de kabul edilerek yasalaşmıştır. Bu yeni Kanunla birlikte TRT yayınları da Üst Kurulumuz denetimi altına alınmıştır. Bununla birlikte 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda yer alan kişilik haklarını koruyucu hükümlere de bu bölümde yer verilmiştir. Ayrıca çalışmamızın sonraki bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde üzerinde durduğumuz "Televizyon Yoluyla Kişilik Hakları İhlalleri" bölümünde yer verdiğimiz Üst Kurul ve Yargıtay kararlarına temel teşkil etmesi nedeniyle 3984 sayılı eski Kanunda yer alan kişilik hakları ile ilgili koruyucu hükümler maddeler halinde sıralanmıştır.

1.4.4.3.1. 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

3984 sayılı Kanunun yayın ilkelerini düzenleyen 4.maddesinde kişilik haklarını korumaya yönelik hükümler mevcuttur. Bu Kanunda yer alan ve çalışmamızla ilgili olan yayın ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Radyo, televizyon ve veri yayınları,…, temel hak ve özgürlüklere,… uygun olarak kamu hizmeti anlayışı çerçevesinde yapılır.

d) İnsanların dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle hiçbir şekilde kınanmaması ve aşağılanmaması.

[146] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.19.

f) **(Değişik: 3/8/2002–4771/8 md.)** Özel hayatın gizliliğine saygılı olunması.

ı) Kişilerin manevî şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddî bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması.

j) Yayıncılığın haksız bir amaç ve çıkara alet edilmemesi ve haksız rekabete yol açılmaması, ilan ve reklam niteliğindeki yayınların bu niteliklerinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklanması, bir basın organının özel çabalarla yarattığı ürünün kendi ürünüymüş gibi sunulmaması, ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesine özen gösterilmesi.

k) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilân edilmemesi veya suçluymuş gibi gösterilmemesi; kişileri suç işlemeye yönlendirecek veya korku salacak yayın yapılmaması.

l) Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması; özgürce kanaat oluşumunun engellenmemesi; haber kaynaklarının kamuoyunun yanıltılmasının amaçlandığı haller dışında gizliliğinin korunması.

m) Halkı aldatacak, yanıltacak veya haksız rekabete yol açacak reklam yayınlarına yer verilmemesi.

o) (**Değişik: 3/3/2004–5101/5 mad.)** Yayınlarda eser ve bağlantılı hak sahiplerine 5846 sayılı FSEK ile tanınan hakların ihlal edilmemesi.

s) Program hizmetlerinin bütün unsurları, insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olmalıdır. İnsanların ölüm anları ve benzeri durumlar, duygu sömürüsüne yol açacak biçimde verilmemelidir. Yayınlarda, sebepsiz korkular ve

çelişkili duygular yaratacak, kaderciliğe veya intihara yönlendirecek unsurlara yer verilmemelidir.

Kanunun 19.maddesinde , " Bütün reklamlar adil ve dürüst olacak, yanıltıcı ve tüketicilerin çıkarlarına zarar verecek nitelikte olmayacak…" denilerek reklam yoluyla kişilik hakları ihlallerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca 22.maddedeki "Alkol ve tütün ürünleri reklamlarına izin verilemez" hükmüyle televizyonda sağlığa zararlı olan ürünlerin reklamlarının yapılması yasaklanmış ve maddi kişisel değerlerden olan sağlık hakkı güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

Bunun maddelerin haricinde, 3984 sayılı Kanunun 28.maddesinde "düzeltme ve cevap hakkı" düzenlenmiştir. Bu maddeye göre gerçek ve tüzel kişiler kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınlar ile gerçeğe aykırı olduğu iddia edilen yayınlara karşı düzeltme ve cevap hakkı tanınması için yargı yoluna başvurabilirler.

1.4.4.3.2. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

3984 sayılı Kanun yerine 15/02/2011 tarihinde kabul edilen yeni 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda da kişilik haklarını korumaya yönelik düzenlemeler mevcuttur. 6112 sayılı Kanunun 8.maddesinde Yayın Hizmeti İlkeleri düzenlenmiştir. 8.maddede yer alan ve çalışmamızla ilgili olan düzenlemeler şunlardır: (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, özürlülük, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz.

(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin,

bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

Yine 6112 sayılı Kanunun "Yayın Hizmetlerinde Ticari İletişim" başlıklı dördüncü bölümünün 9.maddesinde ticari iletişimle ilgili yayınlarda uyulacak genel esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye aykırı yayınlar ile maddi kişisel değerlerden olan sağlık hakkı ihlal edilebilir. 9. maddenin 6.fıkrasına göre Ticari iletişim;

a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmak,

c) Yanıltıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek,

ç) Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemek…

e) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.

Ayrıca 6112 sayılı Kanunun 18.maddesinde "düzeltme ve cevap hakkına" yer verilmiştir. Bu maddeye göre; gerçek ve tüzel kişiler, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlal edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılması halinde usulüne uygun bir şekilde bu haklarını kullanabilirler. Bu konuyla ilgili ayrıntılı inceleme sonraki bölümlerde yapılmıştır.

Yine 6112 sayılı Kanunun 6.maddesinde "Medya Hizmet Sağlayıcının Bağımsızlığı ve Sorumluluğu" düzenlenmiştir. Buna göre, Kanun koyucu 6. maddenin 3.fıkrasında yer verdiği " Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerinin kendileri, hisse sahipleri ve üçüncü derece dâhil olmak üzere üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile bir başka gerçek ve tüzel kişinin haksız çıkarları

doğrultusunda kullanılmamasını sağlamak zorundadır.” hükmüyle kişilerin ekonomik kişisel değerlerini televizyon yoluyla yapılacak saldırılara karşı korumak istemiştir.

1.4.4.3.3. 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

6112 sayılı Yasa yürürlüğe girdikten sonra TRT yayınları da RTÜK denetimi altına alınmıştır. Bu nedenle 2954 sayılı Yasada yer alan “Yayın Esasları” anlamını yitirmiştir. “Düzeltme ve Cevap Hakkını” düzenleyen 27.madde ise TRT Yayınları sonucu oluşacak kişilik hakkı ihlallerine karşı bir korunma yolu olarak mevcudiyetini sürdürmektedir. Buna karşın biz 2954 sayılı TRT Kanununda yer alan kişilik haklarını koruyan düzenlemelere çalışmamızda yer vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

2954 Sayılı Yasada kişilik hakkını koruyucu hükümler şu şekilde düzenlenmiştir:

“Yayın Esasları” başlıklı 5.maddeye göre;

h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.

“Reklam Yayınları” başlıklı 26.maddenin ikinci fıkrasında ise:

“Reklam yayınlarında; halkı aldatıcı, yanıltıcı, haksız rekabete veya karşılıklı cevaplamaya yol açıcı, diğer ürün veya nitelikleri kötüleyici, herhangi bir ürünün israfını telkin veya ima edici ve genel olarak memleketin ekonomik durumuna zarar verici hususlara yer verilmez, siyasi propaganda yapılamaz.” hükümleri yer almaktadır.

2954 Sayılı Yasa’nın 27.maddesinde “Düzeltme ve Cevap Hakkı” düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; Yayınlarda bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar bulunması halinde bu hak kullanabilir.

Temelini kişilik haklarının oluşturduğu çalışmamızın birinci bölümünde kişi ve kişilik hakları kavramları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, kişilik haklarının neden korunması gerektiği üzerinde durulmuş ve kişilik haklarını koruyan düzenlemeler bir bütün halinde verilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, televizyon yoluyla kişilik haklarının nasıl ihlal edilebileceği üzerinde durulacak ve en sık karşılaştığımız kişilik hakkı ihlalleri ile ilgili karar örnekleri verilecektir. Söz konusu karar örneklerini vermekteki amacımız kavramsal boyutta açıklanmaya çalışılan kişilik haklarının gündelik yaşamda nasıl ve ne şekilde ihlal edildiğini göstermektir. Ayrıca bu bölümde, bir televizyon yayınının kişilik haklarına saldırı içerip içermediğinin tespitinde en önemli unsurlardan biri olan “hukuka aykırılık” kavramı en geniş haliyle açıklanmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM
TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ

2.1. İHLALLERİN ÇEŞİTLERİ

Televizyon yoluyla kişilik haklarına yönelik saldırılar, genel olarak, iki şekilde meydana gelir. Bunlardan birisine haksız fiil adı verilir ve bir insan fiilinin sonucu olarak ortaya çıkar. Diğeri ise bir hukuki ilişkiden, bir sözleşmeden kaynaklanır. Televizyon yoluyla kişilik hakları daha çok haksız fiil sonucu ihlal edilir. Hukuki bir işlem yoluyla tecavüze uygulamada sık rastlanılmaz.[147]

2.1.1. Televizyon Yoluyla Bir Sözleşme İlişkisine Dayalı Olarak İhlal

Televizyon aracılığıyla bir sözleşme ilişkisine dayalı olarak kişilik haklarına saldırı yukarıda da belirttiğimiz gibi istisnai olarak karşımıza çıkmaktadır. Televizyon aracılığı ile sözleşme ilişkisine dayanan bir saldırı iki şekilde meydana gelebilir. Bunlardan birincisi taraflar arası sözleşmeye uygun davranış yoluyla saldırı, diğeri ise taraflar arası sözleşmeye aykırı davranış yoluyla saldırıdır.

[147] İ. Serdar, 1999, s.65., Doğan Bülent Belli, *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, s.65.

2.1.1.1. Sözleşme İlişkisine Uygun Davranış Yoluyla İhlal

Borçlar Hukukunda "sözleşme serbestîsi" ilkesi vardır. Bu ilke, sözleşmeye taraf olacak kişilerin, sözleşmenin konusunu, taraflarını, kapsamını, içeriğini ve süresini özgürce belirleyebilme serbestîsini ifade etmektedir.[148] Fakat bununda bir sınırlaması vardır. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 27/I[149] ve Türk Medeni Kanunu madde 23/I-II[150] bu ilkenin sınırlarını gösterir. [151]

Türk Medeni Kanunu madde 23'ün sadece ehliyetler ve özgürlüklere yer vermesi, kişiliği oluşturan diğer değerlerin korunmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine, bu maddede sayılanların dışındaki kişisel değerler de korunmaktadırlar. İşte bu koruma da Türk Borçlar Kanunu madde 27 ile olur. Burada TBK/27, TMK'nın 23.maddesini tamamlamaktadır.[152]

Hukuk düzeni kişinin, kendi kişiliğini meydana getiren unsurların, yaşamını devam ettirmesi ve gelişmesi imkânlarını ortadan kaldıracak sözleşmeler yapmasına izin vermez. Bu unsurların sınırlanmasına engel olmak ister. Bu sayede kişiyi kendi hukuki işlemleriyle kendisine yönelebilecek saldırılara karşı korumak ister. İlk anda bir kimsenin kişiliğinin kendisine karşı korunması mantıksız gelebilir. Fakat burada amaç, iş ilişkilerinde geçerli bulunan sözleşme serbestisi ve serbest rekabete dayanarak bir kimsenin kendisinden daha güçlü piyasa oyuncuları karşısında ezilmesine engel olmak ve kendisini; kişiliği meydana getiren unsurlar üzerinde sözleşmelerle aşırı sınırlamalara karşı korumaktır.[153]

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, kişiliğin hukuki işlemler yoluyla müdahalelere karşı korunması, gerçekte irade serbestîsinin bir yansımasıdır.

---

[148] Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008b, s.51.
[149] 27/I: Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür., Eski Borçlar Kanunu'nun 19/II maddesi,
[150] 23/I-II: Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz.
[151] V. Sırabaşı, 2003, s.70.
[152] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.135.
[153] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.356.

Kişinin irade serbestisine hukuk düzeninde o kadar çok önem verilmiştir ki, bunun diğer kişiler tarafından değil, bizzat kendisi tarafından sınırlandırılmasına karşı korunması gereği duyulmuştur. Diğer bir deyişle, kişinin kendisine tanınan irade özgürlüğünden faydalanarak serbest karar verme hakkından feragat etmesi ya da taviz vermesi istenmemektedir. Bu nedenle kişiye kendi özgürlüğünü sınırlandırması ya da ortadan kaldırması yetkisi verilmemiştir.[154]

Kişinin bir televizyon kanalıyla onur ve saygınlığına yönelik saldırılara karşı hiçbir şekilde kanuni yollara başvurmayacağına dair yaptığı sözleşme, kişinin bir TV programıyla gizli ve özel hayatının her alanının görüntülenebileceği, buna karşın kendisinin hiçbir şekilde maddi ya da manevi tazminat davası açmayacağına dair yaptığı sözleşme ya da bir programın kişinin tüm cinsel yaşamını kaydedip yayınlamasına yönelik yaptığı sözleşmeler, TMK madde 23'e aykırıdır. Bu tür sözleşmelere uygun olarak yapılan saldırılarda, artık rıza hukuka uygunluk sebebi değildir.[155]

2.1.1.2. Sözleşme İlişkisine Aykırı Davranış Yoluyla İhlal

Televizyon yoluyla yapılacak bir açıklamaya ilişkin olarak sözleşmeye aykırı davranış yoluyla kişilik haklarının ihlalinin kaynağı taraflar arasında yapılan bir sözleşmedir. Bu durum, bir kimsenin televizyon yoluyla açıklamada bulunmak üzere bir sözleşme ilişkisi içerisine girmesine rağmen, sözleşmenin yükümlülüklerinin yerine getirilmemesinden doğabilir. Örneğin, televizyon yoluyla, bir kimsenin özel yaşamı hakkında bazı konuların yayınlanmasıyla ilgili olarak yapılan sözleşmeye aykırı davranılarak, gerçek dışı bazı eklemeler yapılması durumunda sözleşme ilişkisine aykırı davranış yoluyla kişilik haklarının ihlali söz konusudur.[156] Yine, bir

[154] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.137.
[155] İ. Serdar, 1999, s.68.
[156] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.48.

kişinin televizyona yapmış olduğu açıklamaların yalnızca bir bölümünün yayınlanması da kişilik haklarının ihlali anlamına gelir.[157]

Sözleşme ilişkisine uygun veya aykırı davranış yoluyla kişilik haklarına saldırı uygulamada istisnai olarak karşımıza çıkmakta ve çalışmamızın kapsamı dışında kalmaktadır. Televizyon yoluyla kişilik haklarının ihlali, genellikle sözleşme dışı şekilde yani haksız fiil sonucu meydana gelmektedir.

2.1.2. Televizyon Yoluyla Haksız Fiil Teşkil Eden Bir Davranışa Dayalı Olarak İhlal

Kişilik hakları bir sözleşme ilişkisi nedeniyle ihlal edilebileceği gibi haksız fiil teşkil eden bir davranış sonucu da ihlal edilebilir. TMK. mad.23 kişilik haklarının bir sözleşme ilişkisiyle ihlalini, TMK. mad.24 ise haksız bir fiille ihlalini düzenlemektedir. Kişilik haklarının haksız bir fiille ihlali maddi bir fiille olabileceği gibi, bir söz, bir yazı veya bir belge gibi maddi olmayan bir fiille de olabilir[158]. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 58. maddesi[159] ise kişinin rızası dışında haksız fiil teşkil eden davranışlarla kişilik hakkına saldırılara karşı genel olarak koruma sağlar.[160]

Televizyon yoluyla kişilik hakları ihlalleri genellikle haksız bir fiil neticesinde gerçekleşmektedir. Günümüzde teknolojik gelişmelerden medya sektörünün de pay alması ve sektördeki kazanç pastasından büyük payı almak isteyen televizyon kuruluşlarının rating yarışı içerisine girmeleri, bu tür saldırıların özel bir önem taşımasına sebep olmuşlardır.[161]

---

[157] V. Sırabaşı, 2003, s.71.
[158] S.Aydın, 1998, s.81.
[159] Eski Borçlar Kanunu'nun 49.maddesi kişilik haklarına saldırılara karşı genel bir koruma sağlıyordu.
[160] S.Aydın, 1998, s.69.
[161] İ. Serdar, 1999, s.70.

Kişiliğin haksız fiillere karşı TMK. mad.24 ile korunacağından yukarıda bahsetmiştik. TMK. mad.24/I kişiliğe hukuka aykırı olarak saldırı söz konusu olduğunda hakkın sahibine koruma isteme yetkisi vermektedir. TMK. mad.24/II ise müdahalenin ne zaman hukuka aykırı sayılmayacağını belirtmektedir. Kişiliğe yapılan her müdahale hukuka aykırı değildir. Toplumda yaşamanın bir sonucu olarak kişinin korunması gereken değerlerine müdahale her zaman söz konusu olacağı için buna bir sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlama da hukuka aykırılık unsurudur. Kişiliği korumaya yönelik var olan yazılı ya da yazısız bir hukukun emrini ihlal eden bir müdahale hukuka uygunluk sebepleri bulunmadığı sürece hukuka aykırıdır. [162]

Günümüzde her alana daha fazla etki eden açıklık ve her şeyi kendi boyunduruğu altına almaya çalışan teknik kişiliğe olan müdahaleleri önemli ölçüde artırmıştır.[163] Teknik ilerlemeler sonucunda insanların özel ve gizli hayat alanları gittikçe artan bir şekilde tecavüzlere maruz kalmaktadır. Kişilik haklarını tehdit edici bu teknik ilerlemelere bir kimsenin sesini ve görüntüsünü o kimsenin haberi ve rızası olmaksızın kaydetmeye yarayan kamera ve tele objektifler örnek olarak verilebilir.[164]

Ülkemizde de kişiliğin korunması giderek artan bir şekilde önem kazanmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de teknolojik ilerlemeler sonucunda ortaya çıkarılan yeni araçlarla kişilik haklarına saldırılar yaygınlaşmaktadır. Fikirden ziyade hırsa ve hisse dayanan mücadelelerin olduğu politik yaşamda, birbirlerini fikri tartışmalarla alt edemeyen siyasi rakipler politik yaşamlarına bir etkisi olmayan özel ve gizli hayatlarına ait olayların televizyonlarda teşhiri suretiyle devrilmek istenmektedirler. Siyasi hayatın dışında, magazinselleşmiş şahısların özel ve gizli yaşamlarını en ince ayrıntısına kadar veren dedikodu ağırlıklı magazin programları Avrupa'daki örneklerini aratmayacak şekilde gelişmektedir.[165]

[162] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.138.
[163] W. Siebert, "Şahsiyet Hakları İle İlgili Meseleler", (Çev. Bilge Öztan), *AÜHFD*, Ankara, C:XXVI, S:1–2, 1969, s.217.
[164] H. Tandoğan,1963, s.1.
[165] a.g.e., s.2–3.

Televizyonun çok geniş kitlelere ulaşması, oldukça rahat izlenebilmesi, hem kulağa hem de göze hitap ettiği için inandırıcılığının fazla olması ve günlük yaşamın odağı haline gelmesi gibi nedenlerle, televizyon yoluyla kişiliğe karşı yapılan saldırılar diğer saldırılara göre daha fazla önem arz etmektedir.[166]

2.2. YÖNELDİĞİ KİŞİSEL DEĞER BAKIMINDAN

Çalışmamızın bu bölümünde önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde açıklamaya çalıştığımız kişisel değerlerin televizyon yoluyla ihlaline yönelik karar örneklerine değineceğiz. Vereceğimiz örnekler en sık karşılaştığımız kişilik hakları ihlallerine yönelik olacaktır. Örneklerin bir kısmı RTÜK kararları, bir kısmı da Yargıtay kararlarından oluşmaktadır.

2.2.1. Maddi Kişisel Değerlere Saldırı

Kişilik hakkının konusuna giren maddi kişisel değerlerin sağlık, vücut bütünlüğü ve yaşam hakkı olduğunu önceki bölümlerde belirtmiştik. Bu hakkın sonucu olarak herkes vücut bütünlüğünü, sağlığını ve yaşam hakkını koruma hakkına sahiptir. Söz konusu haklara televizyon yoluyla saldırılması durumunda, yayıncı ve sorumlular meydana gelen zararları telafi etmek ve Türk Ceza Kanunu'na göre adam öldürmek veya yaralamaya sebep olmuşlarsa bu suçun cezasına katlanmak zorundadırlar.[167]

Televizyon yoluyla maddi kişisel değerlerin ihlali çeşitli şekillerde olabilir. Örneğin, televizyonda yayınlanan bir kamera şakası programında şakaya maruz kalan şahsın, çevresindeki kişilerin dalga konusu olması dolayısıyla üzüntüden saçlarının dökülmesi[168], yayınlanan gerçek dışı bir haber neticesinde kişinin kalp krizi geçirip ölmesi, bir sağlık programında tavsiye edilen bir ilacın kullanılması

[166] İ. Serdar, 1999, s.71.
[167] B.Zakir Avşar, Gürsel Öngören, *Radyo ve Televizyon Hukuku*, RTÜK Yayını, Ankara, 2003, s.80.
[168] a.g.e., s.80.

sonucu şahsın sağlığının ciddi ölçüde bozulması[169] veya televizyonda erken saatte yayınlanan şiddet içerikli bir program nedeniyle küçük bir çocuğun ruh sağlığının bozulması gibi. Bu gibi yayınlar neticesinde oluşan kişilik hakları ihlallerinin sorumluluğu, eğer hukuka uygunluk sebepleri bulunmuyorsa, yayıncıya aittir.

Bu konuyla ilgili çok ciddi bir örnek hala hafızalarımızda bulunmaktadır. Bir dönem bir televizyon kanalının ana haber bülteninde, sırtında Allah dövmesi bulunan bir barmenin görüntüleri adeta hedef gösterilerek ekranlara taşınmış ve söz konusu şahıs bir takım kişiler tarafından yayının ertesi günü öldürülmüştür. Bu olay dolayısıyla mahkeme, ilgili yayın kuruluşunun öldürülen barmenin ailesine 10 milyar lira tazminat ödemesine karar vermiştir.[170]

2.2.2. Manevi Kişisel Değerlere Saldırı

Televizyon yoluyla kişilerin manevi kişisel değerlerine de saldırılmaktadır. Bu değerlere yönelik olarak uygulamada en sık karşılaştığımız saldırılar şeref ve haysiyet, ad, resim ve özel hayatın gizliliğine yönelik olanlardır.

2.2.2.1. Şeref ve Haysiyet

Televizyonlarda kişilerin şeref ve haysiyetlerine gerçek dışı haberlerle, asılsız suçlamalar ve iftiralarla, hakaret veya sövme yoluyla, aşağılayıcı eleştiri veya yorumlarla, ekrandaki el, kol hareketleri ve mimiklerle saldırılabilmektedir.[171] Yapılan bu saldırılar sesli, görüntülü ya da her ikisinin kullanımıyla gerçekleştirilebilir. Fakat televizyonlarda şeref ve haysiyete yönelik saldırılar daha çok ses ve görüntünün bir arada kullanılması yoluyla meydana gelmektedir. Bu

[169] S. Aydın, 1998, s.108–109.
[170] http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=-92686 (12.01.2011)
[171] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.90.

durumlarda saldırının ağırlığı radyolara göre daha fazladır. Zira, görüntünün verilmesi olayın kamuoyu üzerindeki inandırıcılığını artırmaktadır.[172]

Şeref ve haysiyetin korunmasıyla ilgili 3984 sayılı Yasanın 4. maddesinde 3 hüküm bulunmaktadır. Bunlar;

ı) Kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması.

k) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmemesi veya suçluymuş gibi gösterilmemesi.

s) Program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması.

Kişilik haklarından şeref ve haysiyete saldırı teşkil eden ve Üst Kurul tarafından da yayını yapan televizyon kuruluşlarına uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar verilen birkaç örnek olaya göz atalım.

ÖRNEK OLAY 1.

İlk örneğimiz C… Yayın Kuruluşunun her Pazar yayınladığı bir programla ilgilidir. Program hakkında uzman tarafından verilen genel bilgi şu şekildedir:

> "C… yayın kuruluşunda Pazar günleri üç gazeteci köşe yazarının birlikte sunduğu "M… M…" adında bir söyleşi programı yayınlanmaktadır. Gazeteci yazarlar: R. O. K. (T. Gazetesi), S. T. (Ş. Gazetesi) ve A. K'nin (S. Gazetesi) birlikte sundukları programda siyaset, edebiyat, tarih, popüler kültür ve gündemdeki her türlü konu konuşulup, tartışılmaktadır."

[172] İ. Serdar, 1999, s.81.

Söz konusu programla ilgili olarak RTÜK İletişim Merkezine yoğun şikâyetler gelmiştir. Uzman tarafından yapılan inceleme sonrasında ise ilgili programda bazı kişi ve kuruluşların haksız yere ağır bir şekilde eleştirildiği kanaatine varılmış ve bu konuyla ilgili olarak da rapor düzenlenmiştir.

Programın akışı içerisinde "Altyazı" olarak ekrana gelen bazı sözler şöyledir:

" - T…n'ın da zırva söyleşiler yaptığını biliyoruz.
- Türk Gençliğinin bir seviyesizlik sorunu var.
- Türkiye'de ciddi bir şekilde Anayasa Mahkemesi sorunu var.
- R.Ç., N.M., A.H. eyyamcı ve goygoycudur.
- H. Gazetesi haber gizleyen medyaya dahildir.
- Basın Konseyi eşeğin kulağına su kaçırdı.
- Türk devleti de zaman zaman terör devleti olmuştur.
- İran Kemalist bir devlettir.
- Türk dizilerinin hemen hemen hepsi kadın düşmanıdır."

Bu programda yer alan isimler ve kurumlar hakkında konuşmacıların yaptıkları benzetmelerden bazıları şu şekildedir:

" - Nefsani problemli (D.C.)
- Eyyamcı (E.C.-M.Y.Y.)
- Düzeysiz, yaratıcılıktan uzak, ahlaksız, kötü, berbat (Türk Gençliği)
- Zırva (T…n)
- Hıyar (Türkiye'de en iyi yerlerde bulunanlar)
-Tehditkar, saygısız, utanç verici, adam, A. Başsavcım (Yargıtay C. Başsavcısı A. Y.)
- Eyyamcı, goygoycu (İ.K. – H.Ç. – N.M. – A.H.)
- Sivil dikta (A.Ş.)
- Biat medyası (H. Gazetesi)
- İkiyüzlü (C.Ç.-S. T.)"

Programda kullanılan biat medyası, iki yüzlü, gavur, eyyamcı, goygoycu, zırva, hıyar, seviyesiz, çemkirici, garabet gibi ifadeler açıkça kişileri toplum önünde küçük düşürmektedir. Bu şekilde yapılan tanımlamalar insana insan olması nedeniyle tanınan ve doğumla kazanılan kişilik haklarının ihlali anlamına gelmektedir. Özellikle sunucuların gülüşmeler eşliğinde alaycı bir üslupla yaptıkları bu düşünce açıklamaları, şeref ve haysiyetin tayininde ölçü olarak kabul edilen objektif değer yargılarına dünyanın neresinde olursa olsun aykırılık teşkil eder. Bu tarz ifadeleri düşünce özgürlüğü kapsamında ele almak mümkün değildir.

Yayın kuruluşu söz konusu yayınıyla, 3984 sayılı Yasanın 4.maddesinin (ı) bendinde yer alan "Kişilerin manevi şahsiyetlerine eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaması, cevap ve düzeltme haklarına saygılı olunması, soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberlerin soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmaması, saklı kalması kaydıyla verilen bilgilerin kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanmaması." ilkesine aykırı yayın yapmıştır.

Kurul'da söz konusu programda yasanın 4.maddesinin (ı) bendinin ihlal edildiğine karar vermiş ve programı yayınlayan yayın kuruluşuna uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar vermiştir[173].

ÖRNEK OLAY 2.

İkinci örneğimiz ise, H… televizyonunda yayınlanan, güncel olayların tartışıldığı "Parantez" isimli programa aittir.

Programla ilgili olarak düzenlenen uzman raporunda, ihlal teşkil eden unsurlar şu şekilde ifade edilmiştir:

> "H.Yayın Kuruluşu'nda 24.09.2010 tarihinde, saat 16.12 de, Eski D. Genel Başkanı K.T.'nin kızı N.S. ve Avukatı Ö.K., "PARANTEZ" adlı programa konuk edilerek kendilerinden, Bahçelievler katliamı olarak bilinen Ankara'da yedi silahsız T…'li öğrencinin öldürülmesi sonra da Eski D. Genel Başkanı K.T. cinayetinin işlenmesiyle suçlanan sanık Ü.O.A.'nın, İstanbul Bakırköy İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde gerçekleştirilen duruşmasında neler yaşandığını anlatmaları istenmiştir.
>
> Programda, Eski D. Genel Başkanı K.T.'in kızı N.S., duruşmada yaşananları anlatırken sunucunun: **"Siz sanığı teşhis ettiniz mi?"** sorusuna karşılık, **"Ben sanığı teşhis ettim. Ü.O.A., benim babamın katillerinden biridir", "... Ben gördüm. O, benim babamın katili."** şeklinde cevap vermiştir. Programda, sunucunun Ü.O.A.'nın, hala **"sanık"** olduğunu ısrarla söylemesine rağmen N.S.: **" Ü.O.A. benim babamın katilisin, bu kadar"** ifadesiyle Ü.O.A.'nın, babasının katili olduğu konusunda, kararlılığını dile getirmiştir."

[173] Toplantı Tarihi: 27/04/2011, Toplantı No:2010/24, Karar No: 25

Söz konusu programda N.S. tarafından suçlu gibi gösterilen Ü.O.A. henüz sanıktır. Bu şahıs hakkındaki mahkeme süreci devam etmektedir. Bu nedenle ilgili şahsın, N.S. tarafından televizyonda suçlu olarak gösterilmesi doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Çünkü televizyonlarda yapılacak bu tarz yayınlar telafisi mümkün olmayan sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Zira televizyonları başında söz konusu programı izleyen binlerce kişi tarafından sanık şahıs suçlu olarak algılanacaktır. Yargılama sonucunda bu şahsın beraat edip etmemesi programı izleyenlerin tamamı tarafından takip edilmeyecektir.

H. Yayın Kuruluşu ilgili yayınıyla, 3984 sayılı Yasa'nın 4756 sayılı Yasa ile değişik 4. maddesinin (k) bendinde yer alan "Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmemesi veya suçluymuş gibi gösterilmemesi; kişileri suç işlemeye yönlendirecek veya korku salacak yayın yapılmaması" ilkesini ihlal etmiştir.

Kurul'da söz konusu programda yasanın 4.maddesinin (k) bendinin ihlal edildiğine hükmetmiş ve programı yayınlayan yayın kuruluşuna uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar vermiştir[174].

H... Yayın Kuruluşu ise Ankara 10. İdare Mahkemesine başvurarak Üst Kurul tarafından uygulanan idari işlemin iptalini talep etmiştir. H… Yayın Kuruluşu talep dilekçesinde yer alan savunmasında, programda yer alan cezaya konu ifadelerin tamamını konuk N.S.'nin söylediğini ve sunucu T.G.'nin konuk N.S.'yi sakinleştirmeye ve ifadelerindeki yanlışlığı düzeltmeye çalıştığını, programın sadece 15 dakika sürdüğünü ve süresi bu kadar kısa olan bir programda konuğun sarf ettiği sözlerden dolayı ceza tesis edilmesinin haksız olduğunu, konuk N.S.'nin cezaya konu açıklamalarının hem yazılı hem de görsel medya da birçok kez yer bulduğunu ve yapılan idari işlemde kamu yararının olmadığını belirtmiştir.

Ankara 10. İdare Mahkemesi ise "hakkında yargı kararı bulunmayan kişinin suçluymuş gibi gösterilmesine yönelik ifade ve konuşmalara yer verilmesi"

[174] Toplantı Tarihi: 11/11/2010, Toplantı No: 2010/64, Karar No: 8

nedeniyle ilgili yayın kuruluşunun 3984 sayılı Yasa'nın 4756 sayılı yasa ile değişik 4.maddesinin (k) bendinde yer alan yayın ilkesini ihlal ettiğine karar vermiş ve dava konusu idari işlemde hukuka aykırılık tespit etmemiştir[175].

ÖRNEK OLAY 3.

Şeref ve haysiyetin ihlali ile ilgili son karar örneğimiz ise Ü…Tv'de yayınlanan bir haber programında gösterilen işkenceye maruz bırakılmış bir çocukla ilgilidir. Bu konuyla ilgili olarak uzman raporunda işkenceye maruz kalan 4 yaşındaki çocuğun haberi şu şekilde izleyicilere aktarılmıştır:

İlgili yayın, programın sunucusunun P… Gazetesi'nde yer alan "Bunu Yapan İnsan Olamaz" başlıklı haberi okumasıyla başlıyor.

> "Spiker: P… Gazetesi manşette; 'Bunu Yapan İnsan Olamaz'. Manisa'da yaşayan Fadime E., kendisi gibi evli olan Y.A. ile internette tanıştı. Fadime E. eşini terk edip, İstanbul'a, Y.A.'nın yanına taşındı. Fadime E. intihara kalkışınca korkunç gerçek ortaya çıktı. Y.A., Fadime E.'nin, 4 yaşındaki oğlu Yunus'a işkence yapıyordu. Polisin kurtardığı Yunus'un, dayaktan her tarafı morarmış, tırnakları çekilmiş, cinsel organı ısırılmıştı. Yunus şimdi ölümle pençeleşiyor."
>
> "Gazetenin birinci sayfasında yer bulan söz konusu haberin yukarıda verilen metni okunduğu sürece, anne Fadime E.'nin vesikalık boydaki fotoğrafı ile işkence nedeniyle yüzünde morluklar oluşan, yüzü şişmiş, gözleri kapanmış 4 yaşındaki Yunus'un ekranı kaplayan fotoğrafı, 24 saniye süreyle, mozaiklenmeden, tüm netliğiyle verilmiştir."

Yayın kuruluşlarında, çocuklara yönelik haberlerin verilmesinde diğerlerine göre daha fazla hassasiyet gösterilmesi gerektiği şüphe götürmez bir gerçektir. Yasalarımız gereği, çocukların kimliklerinin teşhir edilecek şekilde verilmesi, bu çocukların onurlu bir yaşam sürme ve kendilerine saygı gösterilme hakkına saldırı olarak kabul edilmektedir. Araştırmamıza örnek oluşturan bu olayda ise, işkenceye uğramış çocuğun görüntüleri ekranlarda açık bir şekilde verilmiştir. Söz konusu

[175] Ankara 10.İdare Mahkemesi, Esas No: 2010/2949, Karar No: 2011/859, Karar Tarihi: 11/05/2011

yayınla, zaten kötü muameleye maruz bırakılmış çocuğun yaşamış olduğu travma artırılarak çocukta kendi içerisinde bir hiç olduğu düşüncesi oluşturulmuştur.

Ü… TV Yayın Kuruluşunun işkence mağduru küçük bir çocuğun görüntüsünü ismiyle zikrederek bu şekilde yayınlaması, 3984 sayılı Yasanın 4756 sayılı Yasa ile değişik 4. Maddesinin (s) bendinde belirlenen; "Program hizmetlerinin bütün unsurlarının insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması." ilkesine aykırıdır. Üst Kurul da ilgili yayın kuruluşuna söz konusu yayını nedeniyle uyarı cezası vermiştir[176].

Gerek insanlar gerekse insanların bir araya gelmesiyle oluşan tüzel kişiler onur ve saygınlığa sahiptirler. Bu onur ve saygınlığa karşı yapılacak küçümsemeler, kötülemeler gerçek veya tüzel kişilerin manevi dünyasına zarar verebilir. Bu zararlar gerçek kişilerde sağlığın bozulması, dostlarla ilişkilerin bozulması olabilirken, tüzel kişilerde müşterilerin azalması, gelirlerin düşmesi, derneklerde üye sayısının düşmesi, oy vermeye kimsenin gelmemesi olabilir. Sonuç olarak saldırıya maruz kalan insansa kendisini kötü hisseder, kuruluşsa sonu gelir. Eğer yayın kuruluşları bu zararlı sonuçlara neden olmuşlarsa, kişi ve kuruluşların zararlarını tazmin etmek zorundadırlar.[177]

2.2.2.2. Ad

Ad, manevi bütünlüğü oluşturan değerlerden birisi olarak kabul edilir. Çünkü ad, bir şahsı bireyselleştirerek onu diğer kişilerden ayırmaya ve tanıtmaya yarayan bir araç olmakla birlikte, aynı resim gibi sahibinin kişiliğini de yansıtır. Ad üzerindeki hak bir kişisel hak olduğundan Türk Medeni Kanununun kişilik haklarını koruyan genel hükümlerinden yararlanır. Fakat adın taşıdığı önem ve üçüncü kişiler tarafından kolayca saldırıya maruz kalabilmesi olasılığı nedeniyle kanun koyucu adın

[176] Toplantı Tarihi: 02/09/2010, Toplantı No: 2010/52, Karar No: 19.
[177] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.93.

korunmasıyla ilgili özel hükümler düzenlemiştir. [178] Bu konulara önceki bölümlerde değindiğimiz için ayrıntılara girmeyeceğiz.

Kişinin ad üzerindeki hakkına televizyon yoluyla saldırılabilir. Saldırıların hukuka aykırı olarak nitelendirilebilmesinin şartı, fiillerin hukuka uygunluk sebeplerinden birisini taşıyıp taşımadığıdır. Televizyonda yapılan bir açıklamanın, bu açıklamayla ilgisi bulunmayan bir şahsın adıyla yapılması, ilgili şahsın ad üzerindeki hakkına televizyon yoluyla saldırı anlamına gelir. Çünkü kişinin, bu konuyla ilgili olarak, adının kullanılması konusunda bir rızası bulunmamaktadır. Şeref ve haysiyete saldırı niteliğinde olmasa dahi, hiç kimse adının rızası dışında kendisiyle ilgisiz bir açıklamada kullanılmasına katlanmak zorunda değildir.[179]

Gazetede çıkan ve televizyonlara da uyarlanabilecek ad üzerindeki hakka hukuka aykırı olarak yapılan bir saldırıyla ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin verdiği bir karara değinelim.[180]

Davalı gazete ilgili nüshasında, " sahte kimlikle yakalandı, arkasında dinsel örgüt çıktı. Ankara'da yakalanan 9 kişinin Mesih İmanlılar Örgütüne mensup oldukları, ayrıca çeşitli soygun, gasp ve hırsızlık olaylarına karıştıkları belirlendi" başlığı ile bir haber yayınlamıştır. Bu haberin altında davacı şahısların adları yayınlanarak çeşitli soygun ve hırsızlık olaylarının faili olarak gösterilmişlerdir. Bu şahıslar söz konusu yayınla kişilik haklarının ihlal edildiğini gerekçe göstererek dava açmışlar ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

Yargıtay ilgili kararında şunları söylemiştir:

> "Haberi hukuka uygun kılan nedenlerden biri de, haberin gerçeklere uygun olarak verilmiş olmasıdır. Oysa davacıların herhangi bir soygun, gasp ve hırsızlık olaylarına karışması söz konusu değildir. Davalı gazetenin gerçeklere aykırı olarak davacıları adı geçen suçların faili olarak göstermesi

[178] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.432–433.
[179] İ. Serdar, 1999, s.95–96.
[180] Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 14/06/1988 Tarih, 2485 Esas, 5958 Karar sayılı ilamı, B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.84.

haberi hukuka aykırı kılmıştır. Haber niteliği itibariyle davacıların kişilik haklarını zedeleyici bulunmaktadır."

Ad üzerindeki hakkın televizyon yoluyla ihlaline yönelik bir diğer karar örneğimiz ise K… TV Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bülteninde bir İlçe Belediye Başkanı hakkında yaptığı yayınla ilgilidir.

Söz konusu haber bülteninde Belediye Başkanı Ş.T. ile ilgili haberler ekrana getirilirken "Ş.T ile ilgili iddialar" üst başlığı ve "Vatandaşın Malına Çöreklenme" alt başlığı kullanılarak Ş.T'nin bazı vatandaşların arazilerini istimlâk ederken kendi kurallarını uyguladığı ve makamının gücünü kullanarak vatandaşları tehdit ettiği ileri sürülmüştür.

Bir sonraki gün yayınlanan ana haber bülteninde ise yine aynı konu işlenmiş ve Ş.T. hakkında "kul hakkı ve adalet gözetmeyen, gözüne bir şey kestirdi mi hak, hukuk ve Allah korkusu demeden zayıf insanların üzerine çullanan ve vatandaşa zulmeden…" ifadeleri kullanılmıştır. Yayın Kuruluşu söz konusu yayını yaparken Belediye Başkanı Ş.T.'nin adını birçok yerde açık bir şekilde izleyicilere aktarmıştır.

Halkın toplumda olan olayları öğrenme hakkı vardır. Televizyon kuruluşlarının da topluma bilgi verme gibi bir görevi vardır. Bilgi verme görevi kamu yararının bir gereğidir. Ancak K… TV'nin söz konusu yayınında kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadığı halde, Ş.T. kamu gücünü kullanarak vatandaşı sömüren, tehdit eden, kendisine çıkar sağlayan suç işlemiş bir şahıs olarak gösterilmiştir. Gerçek olup olmadığı bilinmeyen olaylarda Ş.T'nin adı, izinsiz bir şekilde, kendisiyle ilgisiz olabilecek bir haberde kullanılmış ve Ş.T'nin adı üzerindeki hakkı ihlal edilmiştir.

K… TV Yayın Kuruluşu söz konusu yayınıyla, 3984 sayılı Yasanın 4. Maddesinin (k) bendinde yer alan; "Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmemesi veya suçluymuş gibi gösterilmemesi…" ve (l) bendinde yer alan " Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması; özgürce kanaat oluşumunun engellenmemesi…" ilkelerini

ihlal etmiştir. Üst Kurul da ilgili yayın kuruluşuna söz konusu yayını nedeniyle uyarı cezası vermiştir[181].

Ad veya ihtira beratı gibi tanıtma araçlarının ticari amaçlarla televizyonlarda izinsiz olarak yayınlanması da hukuka aykırıdır. Örneğin, Sabancının tescilli markası olan "SA" ibaresinin bir gömlek markası olarak reklamlarda izinsiz bir şekilde kullanılması gibi. Söz konusu markayı hem bu şekilde kullanan firma hem de bu reklamı yayınlayan medya kuruluşu hukuka aykırı saldırının sorumlusudurlar.[182]

Bir sanat, edebiyat, müzik veya sinema eseri kendisini üreten kişiyle özdeşleşir. Bu eserler kendilerini üreten kişilerin adlarıyla anılırlar. Ancak, bazı kişiler bireysel veya toplu çalışmalarda kullanacakları bu eserlerde üreticilerin adlarını yok ederler, kullanmazlar. Bu eserleri kendilerine ya da başkalarına mal ederler. Yahut eserlerin içeriklerini değiştirip yayınlayarak eserlerin gerçek sahiplerinin manevi haklarına saldırıda bulunurlar. Bu durumlarda eser sahiplerinin haklarının korunması amacıyla 3984 sayılı Kanunun 4.maddesinin (o) bendinde "Yayınlarda, eser ve bağlantılı hak sahiplerine 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile tanınan hakların ihlâl edilmemesi." hükmü düzenlenmiştir.[183]

2.2.2.3. Resim(Görüntü)

Kişilik hakkı kapsamına giren manevi kişisel değerlerden birisi de kişinin resmi üzerindeki hakkıdır. Sahibinin izni olmaksızın resmin başkaları tarafından çekilmesi, basılması, çoğaltılması, yayınlanması, dağıtılması resmi kullanılan şahsın kişilik hakkının ihlali anlamına gelir.[184] Sahibinin izni olduğu durumlarda da kişilik hakkına saldırı söz konusu olabilir. Örneğin, bir şahsın resmini izniyle yayınlarken, o şahsı akli dengesi bozuk, suçlu, hasta gibi göstermek, ya da resmin izin verilen çerçevenin

[181] Toplantı Tarihi: 19/01/2011, Toplantı No: 2011/03, Karar No:17
[182] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003,s.84–85.
[183] a.g.e., s.85.
[184] İ. Serdar, 1999, s.44.

dışına taşarak yayınlamak yahut da kişinin resminin çevresi üzerinde yanlış bir kanı yaratacak şekilde ilgisi olmayan yerde ve zamanda yayınlanması buna örnektir.[185]

Bununla birlikte kullanımın amacı da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, bir maçın bir anını gösteren bir resmin gazetede ya da televizyonda yayınlanması nedeniyle bu resim içerisinde yer alan kişilerin kişilik haklarının ihlal edilmiş olması düşünülemez. Çünkü bu kişiler resimde ayrıntı olarak yer almışlardır. Burada amaç herhangi bir şahsın resmini yayınlamak değil, aksine ilgi çekici olayı okuyucularına iletmektir.[186]

Kişilikleri kamuya mal olmuş devlet adamlarının, politikacıların, sporcuların, sanatçıların - müsaadesi alınmaksızın – resimlerinin basılması, satılması onların kişilik haklarına saldırı niteliği taşımaz. Ancak bu gibi topluma mal olmuş kişilerin resimlerinin başkaları tarafından izinsiz kullanılması bazı durumlarda kişilik haklarının zedelenmesi sonucunu doğurur. Örneğin, bu gibi kişilerin resimlerinin kendilerinin izni olmaksızın reklam aracı olarak kullanılması resmi kullanılan şahsın kişilik hakkının ihlalidir. Yine bu kişilerin özel hayatlarına ait resimlerin yayınlanması da Türk Medeni Kanunu madde. 24. kapsamında kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırıdır.[187]

Toplumun gündelik yaşamda olan olaylar hakkında bilgi sahibi olma hakkı vardır. Basın- yayın organlarının da bu olayları topluma aktarma gibi bir görevi ve yetkisi vardır. [188]Bu aktarma görevi yerine getirilirken kişilerin özel hayatlarına ve gizlerine bir saldırıda bulunulmadığı takdirde kişi, basın-yayın organlarında resminin yayınlanmasını yasaklayamaz.(5846 sayılı FSEK.86/II)[189]

Bazen, üstün nitelikte bir kamu yararının varlığı hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırır. Örneğin, polis tarafından aranan bir suçlunun fotoğrafının ya da

[185] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.462–463.
[186] A. Ataay, 1978, s.145.
[187] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.391.
[188] B. Öztan, 1990, s.135.
[189] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.463–464., E. Özsunay, 1979, s.146.

karakalemle çizilmiş robot resminin çoğaltılması veya yayımlanmasında, üstün nitelikte bir kamu yararı bulunduğu için kişilik hakkına tecavüz söz konusu değildir.[190]

Kişinin sesinin yayınlanmasında da aynı esaslar dikkate alınmalıdır. Bir kişinin ses ve görüntüsünün hukuka aykırı bir amaç güdülmese dahi kayıt altına alınması kişilik hakkının ihlali sayılmalıdır.[191]

İşte size gazetede yayınlanmasına rağmen televizyona da uyarlanabilecek bir örnek olay[192]:

Bu örnek olayda, davacı 28/04/2006 tarihli H… gazetesinde ve gazetenin internet sitesinde yayınlanan "Ben Şantaj Yapmadım" başlıklı haberde kendisinin şantaja konu olmuş fotoğrafının yayınlanarak kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu iddia ederek, ilk derece mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

Mahkeme, davacının bir siyasetçi olması nedeniyle ilgili eylemlerinin basına duyurulduğu ve basın özgürlüğü sınırları içerisinde kalındığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mağdur olduğunu iddia eden şahıs davayı temyize götürmüştür.

Yargıtay 4.Hukuk Dairesi ilgili kararında şu görüşleri sunmuştur:

> "Kişinin fotoğrafı (resmi) üzerindeki hakkı, şahsiyet haklarından olup (TMK mad.24), ona karşı yapılan her çeşit saldırının önlenmesi istenebilir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yazılı durumlar ayrık olmak üzere hiç kimsenin resmi rızası dışında sinema, **televizyon**, gazete, afiş, kitap ve benzeri araçlarla teşhir edilip yayınlanamaz. Kural olarak kişinin rızası olmadan resmin kullanılması hukuka aykırıdır. (FSEK mad.86). Bu kural mutlak olmayıp toplum hayatının gereği, haber alma ihtiyacı gibi hallerde resmin

[190] S. Helvacı, 2001, s.74.
[191] Yargıtay. 4.HD., 26.10.2007 T., 2006/13723 E., 2007/13089 K. (KBİBB), M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.145.
[192] Yargıtay 4.Hukuk Dairesi'nin 19/03/2009 Tarih, 2008/9075 Esas, 2009/4072 Karar sayılı ilamı (KBİBB)

izinsiz yayınlanabileceği kabul edilmiştir. Ancak yayın amaca uygun olarak yapılmalıdır.

Dava konusu haberde davacının plajda çekilen fotoğrafının yayınlanmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Haber olarak verilmekle yetinilmesi gerekirdi. Şu durumda davacının özel fotoğrafının izinsiz yayınlanması nedeniyle kişilik haklarına saldırının var olduğunun kabulü ile uygun miktarda manevi tazminata karar verilmesi gerekir. Mahkemece bu yön gözetilmeden davanın reddedilmiş olması bozmayı gerektirmiştir."

İkinci örnek olay ise, X televizyonunun Ana Haber Bülteninde yayınlanan K…Belediyesi ile ilgili bir haberdir. Söz konusu olay Ana Haber bülteni içerisinde şu şekilde izleyicilere aktarılmıştır[193]:

"…bir dilim ekmek için yaşam savaşı veren masum vatandaşlarımızın, tapulu evlerine göz diken ve kirli emellerine ulaşıp bu yerleri yakınlarına peşkeş çeken lağım fareleri, olaya el koyduğumda pisliklerini kapatmak için rüşvet teklif etmek soysuzluğunu gösteren sülükler, şimdi foyalarınızı tek tek sergiliyorum. Yolsuzlukları yapan soysuzları burada Türkiye'nin bir numaralı televizyonundan yayınlamaya devam edeceğim, üzerine basa basa söylüyorum, yolsuzluğa karışan bakan da olsa, babam da olsa yaptıklarının hesabını verecektir. X Haber. Ben Saadettin Teksoy." dendikten sonra, "dağdan gelip, bağdakini kovan, insanlarımızın tapulu arsalarını ele geçirdikten sonra paraya para demeyen, daha düne kadar açlıktan nefesleri kokan, sözüm ona beyefendiler unutmayın ki, hamama giren terler, sizler terlemeseniz dahi haklarını göz göre göre yediğiniz insanlarımız sizleri terletmesini bilecektir" dendikten sonra davacı şahsın resmi ekranlarda gösterilmiş ve vatandaşların konu hakkındaki görüşleri alınmıştır…(Haber doğru olabilir fakat montajda yanlış kişinin resmi kullanılmıştır) Davacının yayında resminin gösterilme nedenini davalı, duruşmalarda kanıtlayamamıştır."

Dava sonucunda, ana haber bülteni içerisinde yayınlanan haberle, davacının ilişkisi tespit edilemediği, davacının resminin görüntülenmesi suretiyle, davacı şahsın toplum içerisinde küçük düşürüldüğü ve davalı şahsın haksız bir tecavüzde bulunduğu kanaatine varılmıştır.(Ankara 6.Asliye Hukuk Mahkemesi 1993/893 Esas, 1994/2002 Karar)

[193] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.87–88.

Burada kişinin resmi, çevresi üzerinde yanlış bir kanı uyandıracak şekilde ilgisiz bir yerde ve zamanda yayınlanmıştır. Televizyonlarda sahibinin izni olmadan da resmi yayınlanabilir. Ancak resmin izinsiz bir şekilde yayınlanabilmesi için üstün kamu yararı mevcut olmalıdır. Örnek olayımızda ise davacının olayla bir ilgisi yoktur. Zaten mahkeme sürecinde davalı, resmin gösterilme nedenini açıklayamamıştır. Burada mağdur şahsın, izni olmaksızın fotoğrafı yayınlanarak resim üzerindeki hakkı, "lağım fareleri, daha düne kadar açlıktan nefesleri kokan" benzetmeleriyle şeref ve haysiyet hakkı, dolayısıyla kişilik hakları açık bir şekilde ihlal edilmiştir.

2.2.2.4. Özel Hayatın Gizliliği

Kişi, toplumda yaşamanın doğal bir sonucu olarak çevresindeki diğer bireylerle ilişki içerisindedir. Ancak bu ilişkilerin derecesi ve bunlardan kimlerin haberdar edileceği, kurulan ilişkilerin hayat alanının hangi bölümünde meydana geldiğine bağlıdır. Günümüzde ses ve görüntü alma aygıtlarındaki önemli gelişmeler sayesinde kişilerin özel hayatları kolay bir şekilde gözetlenebilmekte, kaydedilmekte ve televizyon kuruluşlarında yayınlanabilmektedir. [194] Bu nedenlerle, kişilik hakları ihlallerinde medya ve kişileri en çok karşı karşıya getiren kişisel değer özel hayat ve sır dünyasıdır. Özellikle magazin programlarına içerik sağlayan paparazziler "kamunun ilgisi var" diyerek kişilerin özel hayatlarını gözetlemektedirler. Geçmiş dönemlerde röntgencilik olarak adlandırılıp kınanan bu davranış biçimi bu gün bazı şahıslar tarafından meslek edinilmiştir.[195]

Yargıtay ilgili kararında[196] özel hayatın gizliliğiyle ilgili olarak şu görüşlere yer vermiştir:

> "… Kişinin özel yaşamının gizliliğine dokunulamaz. Kişinin sıfatı ve konumu ne olursa olsun, rızası dışında kamuya açıklanamaz. Bunlar kişinin

[194] S. Özel, 2002, s.30.
[195] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.93.
[196] Yargıtay 4.Hukuk Dairesi'nin 26/10/2007 tarih, 2006/13723 Esas, 2007/13089 Karar sayılı ilamı(KBİBB)

gizli alanını oluşturur. Bir kişinin hukuka aykırı bile olsa konuşmalarının ve görüntüsünün gizli kamera ile kayda alınması aynen telefon konuşmalarının yasadışı dinlenmesinde olduğu gibi onun kişilik haklarına ve özel yaşamına saldırı niteliği taşımaktadır. Bu kayıt ve görüntülerin televizyon yoluyla kamuoyuna yansıtılması kişilik haklarına yapılmış ikinci bir saldırı niteliğindedir."

Konunun daha iyi anlaşılması açısından Üst Kurulumuz tarafından verilen bir karara değineceğiz. A… Yayın Kuruluşunun Ana Haber Bülteninde özel hayatın gizliliğine saldırı teşkil eden yayın uzman raporunda şu şekilde aktarılmıştır:

"A… Yayın Kuruluşu'nun 20 Mart 2010 tarihli Ana Haber Bülteninde "Özel Haber" başlığı ile S… Gazetesinden alındığı ifade edilen F. Ş. ile ilgili bir haber yer almıştır.

Haber metninden alınan ifadelerden de anlaşılacağı üzere, habere konu olan F.Ş., yaşadığı olaylardan sonra değiştirip gizlediği kimliği ile yaşamını sürdürdüğü, ancak on üç yıl sonra gündeme getirilen bu haber ve görüntülerle yeniden deşifre edildiği, geçmiş dönemde telekız olduğu şeklindeki ifadelerinde olduğu haberlere yer verildiği görülmüştür.

F. Ş. ile ilgili haberin bir bölümü aşağıda özetlenmiştir:

Spiker " F. Ş. on üç yıl sonra ortaya çıktı. İşte özel görüntüler."
Fondaki Ses " F.Ş., M.G. ile basılmış, gündem haline gelmişti. S… Gazetesi ekibi … sürecinin tanığını mütevazı bir yaşam sürerken buldu, izledi, görüntüledi. F.Ş. hem ismini, hem görüntüsünü değiştirmişti. A.Ş. (Gazete muhabiri),F.Ş.'nin karşısına çıktı, sizinle konuşmak istiyorum, dedi.

Bundan sonrası S… Gazetesi'ndeki haberde şöyle anlatılıyor. Adını duyunca şok oldu, duraksadı, gözlerini kapattı, hafifçe titredi. Tanınmamak için yüzünü kapatıp, kendini gizlemeye çalıştı. Soruların hiç birine yanıt vermedi. Adını "A.Y.T "olarak değiştirdiği, annesi ile yaşadığı, deşifre olmak kokusuyla zaman zaman adres değiştirdiği de biliniyor. On üç yıldır gizlediği yüzü, kimliği artık biliniyor."

Spiker "İşte F.Ş.'nin öyküsü." (Habere 28.11.1996 tarihine ait görüntüler eşlik ediyor.)

Fondaki Ses "28 Aralık 1996, yapılan baskında böyle görüntülendi. F. Ş., fakir ailenin inançlı kızıydı. Masum olduğunu, tuzağa düşürüldüğünü anlattı. Önce anılarını yazdı, sonra kayıplara karıştı. Ta ki gizli tanık konuşana kadar.

Gizli tanık: "O …'a zemin hazırlamak için özel olarak gündeme taşınmış bir telekızdı" dedi. F. Ş. zihinlerde kalacak gibi görünüyor."

Özel yaşam, hem Anayasamızda hem de uluslararası alanda koruma altına alınmış kişisel değerlerden birisidir. 3984 sayılı Kanunun 4. maddesinin (f) bendinde de "özel hayatın gizliliğine saygılı olunması" hükmü açıkça düzenlenmiştir. İlgili yayında 3984 sayılı Yasanın (f) maddesine aykırılık söz konusudur. Söz konusu haberde yıllar önce gündem olmuş bir kişinin(F.Ş.) zaman geçtikçe yaşadığı fiziksel değişim, iş hayatı ve gündemden uzakta olduğu zamanlarda yaşadıklarına ilişkin görüntüler bu şahsın izni dışında yayınlanmıştır. Geçmişte yaşamış olduğu bir olayın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve yeni bir hayata başlamak amacıyla kimliğini değiştiren söz konusu şahsın eski ve yeni fotoğraflarının yayınlanarak kimliğinin deşifre edilmesi ve hayatıyla ilgili özel sırların kamuoyuyla paylaşılması bu şahsın özel hayatına saldırı anlamına gelmektedir. Bu şahıs şu anda gündemde olan veya kamuoyuna mâl olmuş birisi değildir. Ayrıca bu haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Geçmişte hakkında kamu yararı bulunduğu için bir haber yapıldı diye bu şahıs hakkında sürekli haber yapılamaz. Bu şahıs özel hayatına saygılı olunmasını herkesten isteme hakkına sahiptir.

Üst Kurul, A… Yayın Kuruluşunun 3984 sayılı Kanunun 4756 sayılı Kanunla değişik 4.maddesinin (f) bendini tekraren ihlali nedeniyle savunmasını almaya karar[197] vermiştir. A… Yayın Kuruluşu savunmasında ihlale konu yayının özel hayatın gizliliğini ihlal etmediğini, söz konusu yayının basın ve ifade özgürlüğü içinde ve haber verme hakkı içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Üst Kurul tarafından savunmanın değerlendirilmesi neticesinde A … Yayın Kuruluşunun 20 Mart 2010 tarihinde yayınladığı Ana Haber Bülteninin; 3984 sayılı Yasa'nın 4756 sayılı Kanunla değişik 4. maddesinin (f) bendinde yer alan "Özel hayatın gizliliğine saygılı olunması" ilkesine tekraren aykırı bulunması nedeniyle, yayın kuruluşuna bir (1) kez program durdurma müeyyidesi uygulanmasına karar vermiştir[198].

A… Yayın Kuruluşu savunmasındaki aynı gerekçelerle, tesis edilen idari işlemin iptali için Ankara 13. İdare Mahkemesine dava açmıştır. İdare mahkemesi

[197] Toplantı Tarihi: 11/05/2010, Toplantı No: 2010/26, Karar No:15
[198] Toplantı Tarihi: 24/06/2010, Toplantı No: 2010/35, Karar No:15

tarafından reddedilen idari işlemin iptali talebi ile ilgili kararda[199] mahkeme heyeti şunları söylemiştir:

> "Kitle iletişim araçlarından birisi ve hem görsel hem de işitsel yayın yapılması nedeniyle en gelişmiş durumda olan televizyonların, bir anda ulaştığı ve etki altına aldığı seyirci sayısı düşünüldüğünde, onların ne denli sorumlu ve dikkatli davranmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır.
>
> Yayıncılıkta; fikir, kültür, duygu, inanç, köken, ekonomik durum açısından değişik katmanlardan oluşan toplumu, bütün olarak ele almak, onu barışa, huzura, birliğe kavuşturucu amaçlarla program hazırlamak önemlidir. Bu nedenle de, her programın verdiği mesajın toplumda nasıl algılanacağını bilmek, kitlelerin bunları seyrettikten sonra duygu ve düşüncelerinde ve davranışlarında nelere yol açacağını hesaplamak, sorumlu bir yayıncının yapması gerekendir."

Bu konuyla ilgili bir diğer örneğimiz ise, İzmir'de X TV logosuyla Yayın yapan bir televizyon kanalının 15/09/2002 tarihinde yaptığı yayınla ilgilidir. İlgili yayının içeriği uzman raporunda[200] şu şekilde aktarılmıştır:

> "Spiker: "Sevgili seyirciler sıradaki haberimiz için lütfen çocuklarınızı ekran başından uzaklaştırın. Çünkü şimdi Türkiye'nin iki farklı yüzünü getireceğiz ekranlarınıza. Bir yanda imkânsızlıklar ve yoksulluklar içinde yaşamak zorunda bırakılan ama çoğunluğu oluşturanların Türkiye'si, diğer yanda ise milyarları, gazetelerin magazin sayfalarında görünmek için bir gece de su gibi para harcayan azınlığın Türkiye'si."
>
> Ara ses: "Yer Narlıdere E. Sitesi. Bu görüntüler bir düğün ya da nişandan değil. … Üniversitesi Kardiyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı olan; Y'nin kendisiyle aynı adı taşıyan oğlunun doğum günü kutlaması. İçkiler su gibi akıyor. Açık büfe de yok yok. Aşçılar, garsonlar etrafta dört dönüyor, davetlilerin ihtiyaçlarını karşılamak için. Seviyeli başlayan gece az sonra içkinin de etkisiyle tam bir görgüsüzlük aynasına dönüyor. Uğruna bütün bu şaşaanın düzenlendiği minik M. ise olandan bitenden habersiz şaşkın bir ifade ile etrafını seyrediyor. Profesör babanın minik oğlu alkollü annesinin ağzına dayadığı rakısını da içmek zorunda kalıyor. İşte böyle bir gece de yalnızca doğum günü için milyarlar akıtılırken zengin ve lümpen takımının, öteki Türkiye diye adlandırdığı gerçek Türkiye'nin her köşesinde başka bir yaşam savaşı veriliyor.…"

[199] Esas No: 2010/1087, Karar No: 2010/1647, Karar Tarihi: 31/12/2010
[200] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.95–96.

Doğum gününün düzenlendiği ev, Y ve ailesinin özel yaşam alanıdır. Bu alan herkesin izlemesine ve bilgisine açık bir alan değildir. Bu nedenle Y'nin ve ailesinin rızası olmadan yapılan doğum günü partisinden görüntü almak ve bunları televizyonda yayınlamak mümkün değildir. Çünkü bu alan kişilik haklarına ilişkin korumadan yararlanır.

X TV logolu yayın kuruluşu ise bu yayını ile bir üniversite profesörü olan şahsın ve ailesinin özel yaşam alanına hukuka aykırı bir müdahalede bulunmuştur. Y'nin özel yaşam alanı olan kendi evinde yakın çevresiyle paylaşmış olduğu bu özel anlar, kendisinden izin alınmadan televizyon ekranlarında ilgisiz kişilerle paylaşılmıştır. Bu nedenle X yayın kuruluşu söz konusu yayını ile 3984 sayılı Kanunun 4756 sayılı Kanunla değişik 4.maddesinin (f) bendinde belirlenen "özel hayatın gizliliğine saygılı olunması" ilkesini ihlal etmiştir.

Bu nedenlerle, Üst Kurul tarafından ilgili yayın kuruluşuna, 3984 sayılı Kanunun 4756 sayılı Kanunla değişik 4. maddesinin (f) bendinin ihlal edilmesi nedeniyle uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar verilmiştir.[201]

2.2.3. Ekonomik Kişisel Değerlere Saldırı

Ekonomik kişisel değerler de kişilik haklarına yönelik korumadan yararlanırlar. Bu değerlerin maddi ve manevi kişisel değerlerden farkı parasal sonuçlar doğurmaya elverişli olmalarıdır. Farklı şekillerde olduğu gibi televizyon yoluyla da ekonomik kişisel değerlere hukuka aykırı bir şekilde saldırılabilir. Ekonomik kişisel değerlerin kapsamına dahil olan mesleki şeref ve haysiyet ile mesleki ve ticari sır çevresine yönelik saldırılar, şeref ve haysiyete ve kişinin gizli yaşam alanına yapılan saldırılardan farklılık göstermez.[202]

Televizyonda bir kişinin ekonomik kişisel değerlerine yönelik eleştiri sınırları ötesinde yayın yapmak, gerçek dışı söylenti ve suçlamalarla kamuoyundaki

[201] 15.01.2003 tarih ve 2003/03 No'lu toplantı, Karar no:34(B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.96.)
[202] İ. Serdar, 1999, s.98–99.

ekonomik ve manevi yerini sarsmak, o şahsın ticari varlığına zarar vermektir. Televizyonda bir haber programında bir askeri doktorun, bir konu mankeni kullanılarak, hastalarına sarkıntılık ettiği yayınlanmıştı. Yine bir şahsın işyerinde kanun kaçaklarını sakladığı, bir mimarın projesini çizdiği evlerin müteahhidinin eksik malzeme kullanması nedeniyle yıkıldığıyla ilgili yayın yapılmıştı. Tüm bu haberler neticesinde saldırıya maruz kalan şahıslar toplum önünde küçük düşmüşler ve meslek hayatları zarar görmüştür. Burada önemle üzerinde durmamız gereken bir husus yapılan bu yayınların gerçeğe aykırı olduğudur.[203]

Toplumda tanınmış, isimleri ya da resimleri artık bir marka haline gelmiş sanatçı, politikacı ya da sporcuların isim ya da resimlerinin ticari bir çıkar elde etmek amacıyla belirli ürün veya kuruluşlar için kullanılması ekonomik kişisel değerlere saldırı olarak nitelendirilir. Örneğin, Hülya Avşar'ın adının, izinsiz olarak, bir sakız reklamında kullanılması bu şahsın ticari haklarına bir saldırı anlamına gelmektedir.[204]

Bu konuyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken konulardan birisi olan boykot kişilik haklarına yönelik bir saldırıdır. Örneğin, Bir televizyon programına konuk olarak katılan bir sanatçının o programın sunucusu ile tartışması nedeniyle, bu sanatçı hakkında diğer programlarda sanatçıyı halk nezdinde soğutacak şekilde yayın yapmak, her programda bu olaydan bahsederek ve o sanatçıya ders verilmesi görüşünü yayarak diğer televizyon kanallarını bu yönde etkileyip bu şahısla program ve söyleşi yapılmamasını teşvik etmek, o kişi hakkında bir boykot davranışı içerisine girmek sanatçının kişilik haklarına saldırı anlamına gelir. Yine, bir firmanın ürünlerini sürekli olarak kötüleyip, bu firmanın ürünlerinin adi ve sağlığa zararlı olduğu konusunda asılsız haberler yapılması, firma hakkında planlı bir şekilde toplum üzerinde olumsuz bir imaj yaratılması ve bu firmanın ürünlerinin tercih edilmemesinin sağlanarak boykot eylemi oluşturmak, kişinin iktisadi varlığa sahip olma ve onu geliştirme hakkına, dolayısıyla bu şahsın ekonomik kişisel değerlerine saldırıdır.[205]

[203] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.82.
[204] a.g.e., s.82–83.
[205] İ. Serdar, 1999, s.99–100.

Bu konuya örnek teşkil etmesi açısından, X kanalında Ana Haber Bülteninde yayınlanan bir haberle ilgili olarak 4(j) maddesinin ihlali nedeniyle ilgili kanala verilen uyarı müeyyidesine konu olan örnek olaya bakalım:

Temizlik malzemeleri satan dünyaca ünlü bir firma ilgi yazıyla Üst Kurulumuza başvurarak kendilerine ait Y markalı ürünlerinin reklama konu olması açısından, Z Televizyonu reklam müdürü tarafından kanallarına reklam verilmesi talebiyle arandıklarını, kendilerinin bu konunun değerlendirileceği cevabı sonrasında şikâyete konu olan haberlere yer verildiğinden bahisle ilgili kanala cezai müeyyide uygulanmasını talep etmişlerdir.

Üst Kurul tarafından şikâyet konusu yayın ve söz konusu iddialar birlikte değerlendirilmiştir.

Z televizyonunda yayınlanan ilk haber bülteninde; "Y soğuk ağda bantları kullanıcıları mağdur etti. Şikayetvar.com'daki şikayette bandın leke yaptığı söylendi." ,"Ücretsiz numune gönderimi sözü veren Y, sözünü tutmadı. Şikayetvar.com'daki şikayette ürün gönderilmediği yazıldı." ifadeleri ekranlara getirilmiştir. Farklı gün yayınlanan başka saatteki bültende ise "Y soğuk ağda bantları kullanıcıları mağdur etti. Şikayetvar.com internet sitesinde yer alan Aslısu rumuzlu kişi ağda bantlarının cildinde kötü leke bıraktığını belirtti. Mağdur vatandaş ne yapacağımı bilemez haldeyim dedi." ifadeleriyle haber ekranlara taşınmıştır.

Şikayetvar.com internet sitesine her gün onlarca şikâyet başvurusu yapılmaktadır. Bu internet sitesine birçok şikâyet başvurusu yapılmasına karşın Z televizyonu sadece Y markasına ait ürünle ilgili şikâyetlere değinerek bir haftada 2 kez bu konuyla ilgili haber yapmıştır. Bu haberlerde Y markası sözünü tutmayan, güvenilmez, kullanıcılarını mağdur eden, kalitesiz mal üreten bir marka olarak gösterilmiştir. Bu gibi internet sitelerine şikâyette bulunmak oldukça kolay olmasına karşın, şikâyetin içeriğinin kontrolü ise bir o kadar zordur. Gerçek kimliğini gizli tutarak şikayetvar.com adlı internet sitesinde hesap açtıran kişiler tarafından doğru olup olmadığı bilinmeyen yazılar yazılması ve bunların televizyon kanalları

aracılığıyla ekranlara bu kadar kolay bir şekilde taşınması doğru bir yaklaşım biçimi değildir. Ekranlarda yayınlanan bu haber neticesinde tüketicilerin zihninde ilgili markanın imajı yerle bir olabilir. Markanın satışları düşebilir. Sırf bu yayın neticesinde firma zarar edebilir. Bu nedenlerle, Z televizyonu yaptığı bu yayınla Y markalı ürünleri üreten temizlik firmasının ekonomik kişisel değerlerine hukuka aykırı bir şekilde saldırmıştır.

Üst Kurul da Z televizyonuna, 3984 sayılı Kanunun 4756 sayılı Kanunla değişik 4. maddesinin (j) bendinde belirlenen "Yayıncılığın haksız bir amaç ve çıkara alet edilmemesi ve haksız rekabete yol açılmaması,..." ilkesine aykırı yayın yapması nedeniyle, uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar vermiştir[206].

Yine Süper Lig maçlarını yayınlayan bir TV kanalının ekonomik kişisel değerlerine gazete yoluyla yapılan bir saldırıdan örnek verelim. Bu haberin aynısı bir televizyon kanalında yayınlanmış ve davacı taraf olan yayıncı kuruluşun haberin yayınlandığı televizyon kanalına açtığı davada da aynı doğrultuda karar verilmiştir.

Bu örnek Yargıtay kararımızda davacı taraf şifreli televizyon yayını yapan ve bu yayınlarını sadece bedelini ödeyerek üye olanların izlenimine sunan bir yayın kuruluşudur. Davalı taraf ise yüksek trajlı bir gazetedir. Gazete 09/12/1999 tarihli sayısında, davacının mali olarak sıkıntıda olduğu, 500 bin dekoder satışı hedefinin yalnızca 10 binini gerçekleştirebildiği, varlıklı kişilerin bile U…lara duydukları öfke ve tepki nedeniyle üye olmadıkları şeklinde haber yapmıştır. Davacı vekili, söz konusu yayınlarla müvekkilinin kişilik haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek mahkemeden tazminat ve hükmün davalı gazetede ilanına karar verilmesini istemiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun konuyla ilgili kararı[207] ise şu şekildedir:

[206] Toplantı Tarihi: 25/09/2009, Toplantı No: 2009/52, Karar No: 14.
[207] Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29/05/2002 Tarih, 2002/4-450 Esas, 2002/460 Karar sayılı ilamı (KBİBB)

> "Dava konusu haberde yer alan "T… zor durumda", "Halkın tepki göstererek abone olmaması üzerine, hedeflediği 500 bin dekoder satışının ancak 10 binini gerçekleştirince zor durumda kalan T…'a varlıklı kişiler bile U…lar'a duydukları tepki nedeniyle abone olmuyorlar", "Naklen yayındaki kalitesizlik" şeklindeki ifadelerin, bir ticari şirket olan davacının ticari itibarını sarsacak yapıda olmasına ve kişilik haklarına saldırı niteliği taşımasına; ayrıca, **aynı haberin okunduğu bir televizyon programı nedeniyle**, davacı tarafından başka bir televizyon kanalının sahibine karşı açılan davanın da kısmen kabul ile sonuçlanmış ve o kararın derecattan geçerek kesinleşmiş bulunmasına göre, usul ve yasaya uygun bulunan direnme kararının onanması gerekir."

H… gazetesinde ilgili yayın kuruluşunun dekoder satışlarının 10 bini geçmediğinden bahsedilmiştir. Dava tutanaklarında o dönemde 76.207 dekoder satıldığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan haber gerçek dışıdır. Bu nedenle ilgili yayın hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanamaz. Ayrıca gazetede yayının kalitesizliğinden bahsedilmiş ve yayıncı kuruluş tüketicilerin gözünde küçük düşürülmüştür. Yapılan bu yayının basın özgürlüğüyle bir ilgisi yoktur. Davacı kamuoyuna ödeme güçlüğü çeken, toplumun antipatisine sahip, kimsenin üye olmak istemediği bir tüzel kişilik olarak gösterilmiştir. Yüz binlerce satan bir gazetede bu şekilde bir haber yapılması yayın kuruluşunun ticari itibarını ve satışını olumsuz etkilemiştir. Ve davacının kişilik hakları açık bir şekilde ihlal edilmiştir.

2.3. HUKUKA AYKIRILIK VE HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

2.3.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık, genel anlamda hukuk düzenine ters düşen, onun tarafından reddedilen bir fiil ve davranış anlamına gelmektedir.[208] Yani hukuka aykırılık, bir davranışla ilgili olarak hukuk düzeni tarafından verilmiş olumsuz değer yargısıdır. Bu şekilde bir davranışta bulunan kişi saldırıya uğrayan kimsenin değerlerini korumaya hizmet eden hukuk düzeninin yazılı veya yazılı olmayan emir ve yasaklarını ihlal etmektedir.[209]

[208] Bir davranışın hukuka aykırı olup olmadığının belirlenmesi konusunda iki farklı teori vardır. Objektif ve subjektif teori olarak adlandırılan bu teoriler için bkz. A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.57.
[209] S. Aydın, 1998, s.83–84.

Hukuka aykırılığın yukarıda bahsi geçen genel tanımı dışında tazminat hukuku alanına özgü olmak üzere, yasal bir tanımına ne kişiliğin korunmasıyla ilgili TMK. mad. 24'te ne de haksız fiillerle ilgili yeni TBK. mad.49'da[210] rastlanır. Böyle bir tanımı yapmak mahkemelere ve öğretiye bırakılmıştır.[211]

Haksızlık ya da hukuka aykırılık unsuru, eylemin haklı ya da hukuka uygun olması durumunda, sorumluluğun olmayacağını ifade eder. Yani, yapılan eylem hukuka aykırı olmalıdır. Bir eylemin ne zaman hukuka aykırı ne zaman uygun olduğu ise tüm hukuk sistemi göz önüne alınarak belirlenebilir. Eylemin hukukun kaynaklarından birine aykırı olması kâfidir.[212] Bu kaynaklar kanun, tüzük, yönetmelik gibi yazılı hukuk kuralları olabileceği gibi örf, adet ve yargıcın yasa koyucu olarak yarattığı yazılı olmayan hukuk kuralları da olabilir.[213]

Hukuka aykırılıkta her zaman emredici kuralların ihlal edilmesi söz konusudur. Yani, emredici olmayan kuralların ihlal edilmesi bir sorumluluk doğurmaz. Emredici hukuk kuralları diğer kişilerin can ve mallarını koruyan kurallardır.[214]

Televizyon yoluyla bir kimsenin kişilik haklarının ihlal edilmiş olması için onun şahıs varlıklarını koruyan kuralların ihlal edilmiş olması gerekir. Şahıs varlıklarını koruyan kurallar yazılı ya da yazısız hukuk normları şeklinde olabilir.[215] Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin rızası, üstün nitelikte özel ya da kamusal yarar ya da kanunca tanınan yetki kullanımı sebeplerinden birisinin olmaması durumunda kişilerin şahıs varlıklarına yapılan her türlü saldırı hukuka aykırıdır.[216]

Televizyon yoluyla kişilik hakkının ihlalinde hukuka aykırılığın olup olmadığı ve olayın çözümü noktasında Türk Hukukunda örf ve adet hukukuna rastlanmaz. Buna karşın kişilik haklarına saldırı durumunda örf ve adetlerin önemli bir yeri

[210] Eski Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi.
[211] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.55.
[212] A.M. Kılıçoğlu, 2008b, s.198.
[213] İ. Serdar, 1999, s.105.
[214] A.M. Kılıçoğlu, 2008b, s.198.
[215] S. Aydın, 1998, s.87.
[216] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.76.

vardır. Kullanılan bir ifadenin ya da yapılan bir davranışın kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde olup olmadığının tespiti noktasında yayını izleyen kitlenin anlayışı esas alınacaktır. Bu konuda örf ve adetler şeref ve haysiyete tecavüz edilip edilmediğinin tespitinde yargıca yol göstereceklerdir.[217]

Televizyon yoluyla kişilik haklarının ihlalinden doğan uyuşmazlıklarda yargıç iki noktada çok geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Bunlardan birincisi, yargıcın kişisel varlıkların tespitinde sahip olduğu yetkidir. Kişilik hakkı kişisel varlıklar üzerinde bir haktır. Bu kişisel varlıkların sayısı ise oldukça fazladır ve günün değişen şartlarıyla birlikte sayıları değişmektedir. TMK'de bu varlıklar teker teker sayılmamış ve bu varlıkların tespitinde yargıca geniş takdir yetkisi verilmiştir. Buna göre televizyonda bir varlığa saldırı durumunda bu varlığın korunmaya değer kişisel varlıklardan olup olmadığının tayininde yargıcın yaratacağı hukuk kuralı önem kazanacaktır. Yargıç bizzat yarattığı bu hukuk kuralına göre karar verecektir. Bunlardan diğeri ise, hukuka aykırılığın tayinidir. Yargıç tecavüze uğrayan değerin korunması gereken kişisel bir varlık olduğuna karar verdikten sonra, bu tecavüzün hukuka aykırı olup olmadığına karar verecektir. Öncelikle yazılı hukuk ve örf-adet hukukundan yararlanacaktır. Yargıç buralardan bir sonuç alamadığı takdirde kendisi karar verecektir. Burada yapılan açıklamanın hukuka aykırılığının belirlenmesinde genel bir ölçü verilemez. Çünkü zaman içerisinde kişisel değerlerde olduğu gibi, bu değerlere yönelik saldırılarda da değişim söz konusudur. Bu nedenle yargıç karar verirken genel bir ölçütten ziyade öğreti ve mahkeme kararlarını dikkate alır.[218]

2.3.2. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Hukuka uygunluk sebepleri, belirli bazı hallerde bir kişinin kişiliğine tecavüze izin veren olaylardır.[219] Kişilik hakkına saldırı içeren bir davranışın hangi nedenlerin

[217] S. Aydın, 1998, s.90.
[218] a.g.e., s.91.
[219] Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2006, s.111–112.

varlığı halinde hukuka uygun hale geldiği TMK. mad. 24/II'de belirtilmiştir.[220] Buna göre; " Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır."

Bir başkasının kişisel varlıklarına yapılan her saldırı mutlaka hukuka aykırı olarak nitelik taşımaz. Bazı durumlarda kişinin hukuken korunan değerleri karşısında başkasının daha üstün bir değeri olabilir. Bu durumda, kişilik hakkı saldırıya uğrayanın hakkı, saldıranın hakkının karşısında geri planda kalır. Bu sonuca, TMK. madde 24'te "hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse", 6098 sayılı TBK. madde 49'da[221] "…hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren" şeklindeki ifadelerden ulaşılabilir. Bu iki maddeden çıkardığımız sonuca göre, kişisel değerler karşı yapılan her saldırı sorumluluk gerektirmez. Bu değerlere karşı yapılan sadece hukuka aykırı saldırılar sorumluluk gerektirir. Yazılı ve yazısız hukukta yapılan saldırıyı haklı kılan bir sebep varsa davranış hukuka uygun olacaktır.[222]

Doktrinde, bir kimsenin kişisel değerlerine yönelik bir saldırıyı haklı kılan sebebin fiili başlangıçtan itibaren mi hukuka uygun hale getirdiği, yoksa fiilin sonradan mı hukuka uygun olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.[223] Bizimde katıldığımız görüş doğrultusunda[224]; hukuka aykırılık bir değer hükmüdür. Hukuk düzeni eğer bir davranışı hukuka aykırı olarak nitelendirmişse, o davranış her zaman hukuka aykırıdır. Bir davranış önce hukuka aykırı olarak nitelendirilip daha sonra bazı sebeplerin varlığı halinde hukuka uygun hale getirilemez. Bir fiil ya hukuka aykırı ya da uygundur. Eğer ortada bir hukuka uygunluk sebebi varsa, hukuka aykırılık hiç oluşmamıştır. Fiil baştan itibaren hukuka uygundur.

---

[220] B. Öztan, 1990, s.133.
[221] Eski Borçlar Kanunu'nun 41.maddesi
[222] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.143–144.
[223] a.g.e., s.144.
[224] Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 1994, s.148-149., A.M. Kılıçoğlu, 2008a, 145., Aksi görüş için bkz. A.M.Kılıçoğlu, 2008a, s.144.

Türk Medeni Kanunu'nun 24.maddesinin ikinci fıkrasına göre hukuka uygunluk sebeplerini üç başlık altında toplayabiliriz. 24/II: "Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır." Şimdi sırasıyla hukuka uygunluk sebeplerini inceleyelim.

2.3.2.1. Kişiliğine Müdahale Edilenin Rızası

Bir kimse kişisel değerlerine tecavüz edilmesine kendisi izin verebilir. Bu durumda yapılan müdahale hukuka aykırı olmayacaktır. Bu kimsenin kişisel değerleri zarara uğrasa bile davranış hukuka uygun olacaktır. Örneğin bir kimse görüntüsünün televizyonda yayınlanmasına izin vermişse, artık bu şahıs kişilik haklarına aykırılık iddiasıyla dava açamaz.[225]

Mağdurun rızasının hukuka aykırılığı ortadan kaldırabilmesi için birtakım şartların bulunması gerekmektedir.

a. Rıza bir irade açıklamasıdır. Bu irade açıklaması zımnen olabileceği gibi, açık bir şekilde de olabilir. Rıza açıklaması, özel olarak kanunda şekil şartı aranılan durumlar haricinde[226], herhangi bir şekli şarta bağlanmamıştır.[227] Örneğin, foto muhabirine poz veren bir kimsenin, bu fotoğrafının yayınlanmasına razı olduğu kabul edilir.[228]

[225] B. Öztan, 1990, s.133.
[226] TMK. mad.23/III: Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılanması ve nakli mümkündür.
[227] S. Helvacı, 2006, s.113.
[228] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi ve S. Oktay-Özdemir, 2009, s.158.

b. Rızanın müdahaleden önce verilmesi gerekir. Müdahaleden sonra verilen icazet, yerine getirilmiş olan fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz.[229] Televizyon yoluyla yapılan açıklamalarda, rıza en geç açıklama anında verilmelidir. Bu ana kadar verilen rızadan vazgeçilebilir. Televizyon yoluyla yapılan açıklama anında rızadan vazgeçilmesi durumunda, artık açıklama hukuka aykırıdır. Açıklamadan sonra rıza verilmesi durumunda ise hukuka aykırılık yönünden herhangi bir değişiklik söz konusu olmaz. Ancak bu durumda verilen rıza, hukuka aykırı açıklama nedeniyle doğan hukuksal sonuçlardan vazgeçme anlamına gelebilir.[230] Yargıtay, fotoğrafın izinsiz olarak yayınlanması ile ilgili olarak açılan bir davada "… Davacının daha önce verdiği yayın izninden sonradan vazgeçmesinde hukuka aykırı bir yön bulunmamaktadır. Davalıların bu yüzden uğradığı zarar varsa ancak onu isteyebilirler. Rıza dışı fotoğrafları yayınlayamazlar…" hükmünü vermiştir.[231]

c. Rıza, bir hukuksal işlemdir ve hukuka aykırılığı ortadan kaldırabilmesi için geçerli bir rıza olması gerekir. Bu konuda ehliyet konusu önem taşır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kimsenin rızası geçerli değildir. Yasal temsilcinin rızası da, saldırıya maruz kalan kimsenin rızasının yerini tutmaz. Tam ehliyetliler bakımından ise bir sorun bulunmamaktadır. [232] Açıklamasına rıza gösterilen özel yaşama ait bir olay birden fazla şahısa ait ise rızanın geçerli olabilmesi için birlikte verilmesi gerekir. Eğer şahıslardan biri rıza gösterip diğeri rıza göstermezse, açıklama rıza vermeyen için hukuka aykırı nitelik taşır.[233]

Kişilik hakkından tümüyle veya kısmen vazgeçmeyi gerektiren veya onu ahlaka ve hukuka aykırı olarak sınırlayan icazet geçersizdir. Örneğin, bir kimsenin cinsel hayatının tüm ayrıntılarıyla yer aldığı bir televizyon programının yapılmasına önceden rıza göstermesi hukuken geçersizdir. Buna karşılık, hukuken geçerli bir rızaya dayanan müdahaleler hukuka aykırı nitelik taşımazlar. Dolayısıyla,

[229] M. Ayan, 1997, s.241.
[230] S. Aydın, 1998, s.152.
[231] Yargıtay.4.HD., 23.06.2003 T., 2003/3322 E., 2003/8240 K. (KBİBB)
[232] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi ve S. Oktay-Özdemir, 2009, s.157.
[233] S. Aydın, 1998, s.153.

müdahalede bulunan kişi sorumluluktan kurtulmuş olur. Yeter ki, müdahalede verilen iznin sınırları aşılmasın. Örneğin, televizyonda yayınlanması için verilen hatıraların, izin verilen dışındaki kısımları yayınlanırsa artık hatıra sahibinin kişilik haklarına saldırı söz konusu olur. Bu durumda hatıraları yayınlayan bu davranışından dolayı sorumludur.[234]

d. Televizyon yoluyla kişilik haklarının ihlal edildiği bir durumda, rızanın hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için kendisinden vazgeçilebilen ve kapsamı bakımından geçerli olan bir hukuksal varlığa ilişkin olması gerekir. Kendisinden vazgeçilemeyen hukuksal varlıklara ilişkin olan veya kanunun koyduğu sınırları aşan rıza, televizyon yoluyla yapılan açıklamayı hukuka uygun hale getirmez. Ancak böyle bir rıza, yargıcın takdir yetkisi çerçevesinde, tazminat indirilmesine veya tümüyle ortadan kaldırılmasına yol açabilir.[235]

Bu anlamda, televizyon kanallarındaki kamera şakası programlarında, kendisine şaka yapılan kişilere, bu bandın yayınlanmasına izin verdikleri ve herhangi bir tazminat talebinde bulunmayacaklarına dair belgeler imzalatılması durumunda, programda şeref ve haysiyete tecavüz söz konusu ise, verilen icazet bir hukuka uygunluk sebebi oluşturmaz.[236]

2.3.2.2. Kanunun Verdiği Yetkinin Kullanılması

Kanun tarafından verilen yetki kullanılırken, bir kimsenin kişilik haklarını ihlal eden davranışlar hukuka aykırı olarak değerlendirilmezler. Kişisel varlıklara müdahalede bulunma yetkisi kamu hukuku karakterli olabileceği gibi, özel hukuk karakterli de olabilir.[237] Bu hukuka uygunluk sebebini dört başlıkta inceleyebiliriz;

---

[234] M. Ayan, 1997, s.241–242.
[235] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.296.
[236] İ. Serdar, 1999, s.123.
[237] S. Helvacı, 2006, s.121., B. Öztan, 1990, s.135., J.G. Akipek ve T. Akıntürk, 2007, s.402., M. Ayan, 1997, s.242.

a) Görevin ifası
b) Meşru müdafaa
c) Iztırar hali
d) Vekâletsiz iş görme

Bu hukuka uygunluk nedenleri televizyon aracılığıyla kişilik hakları ihlallerinde istisnai olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.2.2.1. Görevin İfası

Memuriyet görevinin ifası, genel bir yasal yükümlülüğün ifası ve yetkili makamın emrini yerine getirmek bir görevin ifasına dayanan hukuka uygunluk sebeplerine örnek olarak verilebilir.[238] Bir görevin ifası sırasında kişilik hakkı ihlalinin hukuka uygun olarak kabul edilebilmesi için kanuni sınırlar içerisinde kalmak gerekir. Kanuni sınırları aşan bir görev ifası davranışı hukuka uygun hale getirmez.[239]

Bu durumlardan, yetkili makamın emrini ifa televizyon yayınlarında bir hukuka uygunluk sebebi olarak karşımıza çıkar. 6112 sayılı Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasında[240] açıklandığı üzere, medya hizmet sağlayıcılar, Cumhurbaşkanının veya hükümetin; milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirimlerini yayınlamakla yükümlüdürler. Aynı kanunun "Cevap ve Düzeltme" başlıklı 18 maddesinde de, televizyon kuruluşlarına kişilerin cevap ve düzeltme ile ilgili metinlerini yayınlama zorunluluğu getirilmiştir. 2954 sayılı TRT Kanunun 28.maddesinin 2.fıkrasında da benzer bir düzenleme mevcuttur. Bu maddeye göre kendisine tevdi edilen metni aynen okumakla görevli personel, o yayının yönetim ve kontrolünde özel olarak görevlendirilmemiş olmak şartıyla, o

[238] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.167–168.
[239] Hasan İşgüzar, "*Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davalarının Şartları"*, ABD, S:6, 1990, s.870.
[240] 3984 sayılı Kanunun 25.maddesi

yayın yoluyla işlenen suçtan veya haksız fiilden sorumlu olmayacaktır.[241] Bu madde ile kanalda spiker olarak çalışan memurun, bu görevin ifasından dolayı sorumlu olması engellenmiştir.[242]

2.3.2.2.2. Meşru Müdafaa

Meşru müdafaa, hukuka aykırı bir saldırıyı ortadan kaldırmak için saldırıda bulunana yönelik olarak yapılan eylemlerdir. Meşru müdafaa sırasında saldırıda bulunan kimse bir zarar görürse, kendisine karşı saldırıda bulunulan şahsın eylemleri hukuka aykırı sayılmaz. Saldırgan dışındaki kişilerin zarara uğraması, meşru müdafaa kapsamı dışında kalmaktadır.[243]

Kişilik hakkının bizzat hak sahibi tarafından korunması istisnadır. Ancak hukuk düzeninin izin verdiği hallerde bu mümkün olabilmektedir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 64/I'de[244] meşru müdafaa durumunda meydana gelebilecek zarardan dolayı sorumluluğun olmayacağı hüküm altına alınmıştır. Örneğin, Kişi, aile hayatının gizliliklerini görüntülemek isteyen bir fotoğrafçıya engel olmak için o kimsenin şahsına veya makinesine belirli ölçüyü aşmamak üzere zarar verebilir.[245]

Meşru müdafaadan söz edebilmek için belli başlı şartların gerçekleşmesi gereklidir. Birinci şart, saldırı hukuka aykırı olmalıdır. İkinci şart, Saldırı müdafaada bulunanın veya üçüncü kişinin şahsına veya malvarlığına yönelmiş olmalıdır. Üçüncü şart, saldırı başlamış veya başlaması yakın olmalıdır. Dördüncü şart, müdafaa saldırıda bulunana karşı olmalıdır. Beşinci şart, müdafaa ile saldırı arasında uygun bir orantı bulunmalıdır.[246]

---

[241] İ. Serdar, 1999, s.112.
[242] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.169., dipnot 68a.
[243] Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007, s.66.
[244] 64/I:"Haklı savunmada bulunan, saldıranın şahsına veya mallarına verdiği zarardan sorumlu tutulamaz", Eski BK'nin 52.maddesinin birinci fıkrası.
[245] M. Ayan, 1997, s.244.
[246] S. Helvacı, 2001, s.111-112.; F. Eren, 1994, s.153-155.; H.N. Nomer, 2007, s.66.

Saldırıya maruz kalan kişinin belirli şartlar altında "kendi hakkını korumak için güç kullanma" yoluna gitmesi de mümkündür.[247] Türk Borçlar Kanunu'nun 64.maddesinin III. fıkrasına göre[248] "Hakkını kendi gücüyle koruma durumunda kalan kişi, durum ve koşullara göre o sırada kolluk gücünün yardımını zamanında sağlayamayacak ise ve hakkının kayba uğramasını ya da kullanılmasının önemli ölçüde zorlaşmasını önleyecek başka bir yol da yoksa verdiği zarardan sorumlu tutulamaz." Bu hükme göre bir kişi maddede sayılan koşulların oluşması şartı ile bir başkasının kişisel değerlerine zarar verirse hukuka aykırılık söz konusu olmaz. Helvacı bu koşulları aşağıdaki şekilde sıralamıştır.[249]

a) Kuvvet kullananın bir hakkının mevcut olması ve kuvvet kullanmadığı takdirde bu hakkını kaybetmesi tehlikesi bulunmalıdır.

b) Devlet kuvvetlerinin hakkın korunması konusunda zamanında müdahalesinin mümkün olmaması lazımdır.

c) Hak sahibi kuvvet kullanmadığında hakkın sonradan elde edilmesi güç ya da imkânsız olmalıdır.

d) Hakkı koruma fiili amaca uygun ve dengeli olmalıdır.

Televizyon yoluyla kişilik haklarına karşı meşru müdafaa durumlarına oldukça az rastlanmaktadır. Bu tür saldırılara karşı meşru müdafaa durumu bir yayın hazırlığı veya mevcut yayının devam etmesi durumlarında söz konusu olabilir. Örneğin, televizyondaki bir haber programında " yarın A'nın adının karıştığı bir rüşvet ve yolsuzluk olayını açıklayacağız" veya "A ile B'nin liderliğini yaptığı fuhuş çetesini en ince ayrıntısına kadar açıklayacağız" şeklinde esas programın içeriğinin tanıtımı şeklindeki yayınlarda bulunmakla, şahısların kişilik haklarını ihlal etmek dışında, esas yayına ilişkin bir hazırlık(zarar tehlikesi) söz konusudur. Bu durumda açıklamanın içeriği tam bilinmediği ve tamamıyla bir esas açıklama mevcut olmadığı

[247] M. Ayan, 1997, s.244.
[248] Eski BK'nin 52.maddesinin 3.fıkrası.
[249] S. Helvacı, 2001, s.114.

için, bu yayınlara karşı cevap ve düzeltme hakkının kullanılması mümkün değildir. A ve B bu televizyon programının yayınını hukuksal yollarla (ihtiyati tedbir yoluyla yayının önlenmesi) engelleyebilir. Eğer böyle bir imkân yoksa bu kişiler başka bir televizyon kanalında söz konusu programda "yalan haber verildiğini", " haberi yapan televizyoncunun "habercilik etiğinden, meslek ahlak ve bilincinden uzak olduğunu", " aralarındaki husumetten dolayı bu şekilde bir yayın yapıldığını", "haberi yapan kişinin güvenilmez bir kişi olduğunu" belirterek olayın gerçek yüzünü kamuoyuyla paylaşabilirler. [250]Burada kişilik hakkı ihlal edilen A ve B şahısları, yayıncının kişilik hakkını ihlal ederek meşru müdafaa haklarını kullanmaktadırlar. [251]Ancak daha önce bahsettiğimiz gibi burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Bu da kişiliği ihlal edici yayına karşı cevap niteliğinde kullanılan ifadelerin ilk yayına nazaran daha ağır olmaması, iki açıklama arasında bir denklik bulunmasına dikkat edilmesidir.[252]

2.3.2.2.3. Iztırar Hali(Zorunluluk Hali)

6098 sayılı Borçlar Kanunumuzun 64/II[253] maddesinde düzenlenmiş olan ıztırar hali, kendisini veya üçüncü kişileri zarardan veya derhal meydana gelebilecek tehlikeden korumak için başkasının mallarına zarar verme olarak tanımlanabilir. Bu durumda yapılan fiil hukuka aykırı değildir. Örneğin; yabani bir hayvanın saldırısından korunmak için yakında bulunan ve kendisine ait olmayan bir evin kapısını kırarak içeri giren bir kimsenin eylemi hukuka aykırı bir nitelik taşımaz.[254]

Iztırar halinin kabulü için belli şartların oluşması gerekmektedir. Bu şartlar[255]:

1. Bir kimsenin kendisinin ya da başkasının şahsını veya mallarını tehdit eden tehlike derhal gerçekleşecek nitelikte olmalıdır.

[250] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.165–166.
[251] Haluk Tandoğan, *Türk Mes'uliyet Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 1961, s.33.
[252] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.166.
[253] Eski BK'nin 52.maddesinin II. fıkrası
[254] Safa Reisoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006, s.143.
[255] İ. Serdar, 1999, s.116.

2. Bu saldırıdan korunmak için saldırıyla ilgisi bulunmayan üçüncü bir kişinin malına tecavüz edilmiş olmalıdır.

3. Önlenmek istenen zarar ve tehlike, üçüncü kişinin malına verilen zarardan daha büyük olmalıdır.

4. Zarar verici eylemden kaçınmak için, üçüncü kişinin mallarına tecavüz zorunlu olmalıdır.

5. Zarar, malvarlığına zarar verilecek kişiden kaynaklanmamalıdır.

Borçlar kanununda düzenlenen zaruret hali, üçüncü kişinin sadece malvarlığına saldırı halinde bir hukuka uygunluk sebebi olarak tanımlanmıştır. Ancak Alman hukukunda son zamanlarda savunulan görüşe göre, üçüncü kişilerin kişisel varlıklarına yönelik saldırılarda da zaruret hali mümkün görülmektedir. Bu görüş kabul edilecek olursa bazen kişisel varlıklara yönelik saldırılarda da zaruret hali söz konusu olabilecektir. Televizyon yoluyla kişisel değerlere saldırı durumunda zaruret halinin bir hukuka uygunluk sebebi olması oldukça sık rastlanan bir durum değildir. Örneğin; Bir televizyon programında "yarın A firmasıyla ilgili kaçak et skandalını açıklıyoruz" şeklinde bir yayın yapılmıştır. A firması ise bu yayına karşılık başka bir televizyon kanalında "kaçak etlerle ilgili haberin muhatabı biz değil B firmasıdır. Bizim ismimiz yanlışlıkla yayınlanmıştır" şeklinde açıklama yapabilir. Burada A firmasının yaptığı ve B firmasının şahıs varlıklarına saldırı niteliği taşıyan açıklamalar zaruret hali olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla hukuka uygun nitelik taşır.[256]

[256] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.166–167.

2.3.2.2.3. Vekâletsiz İş görme

Bir kişinin başkası adına işlem yapabilmesi için kural olarak adına işlem yapacağı kişiden vekâletname alması gerekir. Kişinin vekâleti olmadan, onun adına işlem yapılmaya kalkışılırsa buna vekâletsiz iş görme denir(TBK madde.526)[257]. Vekâletsiz bir şekilde başkası adına işlem yapan kişi doğacak zararlardan sorumlu olur. Fakat vekâletsiz bir şekilde iş yapan kimse, bu işi, adına iş yaptığı kişinin zarar görmesine engel olmak maksadıyla yapmışsa, iş görenin sorumluluğu azalır(TBK. madde 527/I). Bu durumda hukuka aykırılık ortadan kalkmış olur.[258]

Bu tür hukuka uygunluk sebebi, televizyon yoluyla kişilik haklarına saldırı durumlarında nadir olarak ortaya çıkabilir. Örneğin; ağır bir suç ile itham edilen bir kişiyi korumak maksadıyla, bir kimsenin bu kişinin giz alanına giren olayları bir televizyon programında açıklaması, her ne kadar korunmak istenen kişinin rızası dışında olsa da, hukuka aykırı nitelik taşımaz. Tabi ki burada orantılılık ilkesine uyulmalıdır.[259]

2.3.2.3. Üstün Nitelikte Yarar

Türk Medeni Kanunu'nun 24.maddesinin ikinci fıkrasında, bir kimsenin kişilik haklarına saldırı teşkil eden davranışın daha üstün nitelikte bir özel veya kamusal yarara dayanması hali, hukuka uygunluk sebebi olarak belirtilmiştir.[260]

Her hukuk kuralının amacı, kişiyi haksız saldırılara karşı korumaktır. Bu haksız saldırılarda daima iki hukuksal yarar karşı karşıya gelir. Karşı karşıya gelen ve birbirleriyle farklılık gösteren bu yararlar çatışma halindedir. Bu çatışma, kişilerin malvarlıklarına ilişkin olabileceği gibi kişisel değerlere ilişkinde olabilir. Bundan

[257] Eski BK'nin 410. maddesi
[258] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.522–523.
[259] İ. Serdar, 1999, s.118.
[260] V. Sırabaşı, 2003, s.99.

başka, yarar çatışmaları kişiler arasında olabileceği gibi devletle kişiler arasında da mevzu bulabilir.[261]

Her hukuksal değerin ihlalinde olduğu gibi, televizyon yoluyla kişisel değerlerin ihlalinde de iki yarar karşı karşıya gelmektedir. Bir tarafta kamu yararı olarak iletişim özgürlüğü, diğer tarafta kişisel değerler. Karşı karşıya gelen bu iki yarardan hangisinin korunması, yani diğerine üstün tutulması konusunda yararların tartılması yoluna gidilecektir. Televizyon yoluyla kişisel değerlere karşı yapılan saldırı uygun bir amaca ulaşmak için uygun bir araç ise bireyin kişisel varlığına ilişkin yararına kıyasla üstün tutulacak ve hukuka uygun olarak değerlendirilecektir.[262]

Karşı karşıya gelen yararların hangisinin korunması gerektiği bazen kanunda belirtilmiştir. Bu durumda yararların sınırı açıkça bellidir. Ancak bazı durumlarda bu sınır açık bir şekilde belli edilmemiş ve karar yargıca bırakılmıştır. İşte bu durumlarda, yargıç karar verirken yararların tartılması ilkesine başvuracaktır. [263] Bu ilkeye göre, yargıç her olayda bütün şartları bir arada değerlendirecek ve tarafların yararlarını tartarak kişilik hakkına yönelik saldırının hukuka uygun ya da aykırı olduğu konusunda bir karar verecektir. Bunun için, yargıç tarafından çatışan varlıklar bir derecelendirmeye tabi tutulacak, saldırının uygun bir amaca ulaşmak için uygun bir araç olup olmadığına bakılacaktır. Nihayetinde, zarara yol açan yararın daha üstün olduğuna karar verilirse davranış hukuka uygun olarak değerlendirilecektir.[264]

TMK. madde 24/II'ye göre, kişilik hakkıyla karşı karşıya gelen yarar bir şahsın kişilik hakkı gibi özel yarar olabileceği gibi bir kamu yararı da olabilir. Bu durumda, şahsın kişilik hakkı ile çatışan özel veya kamusal yarar, kişilik hakkına göre daha

[261] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.151.
[262] S. Aydın, 1998,s.126–127.
[263] Selim Kaneti(1980), "Çatışan Değerlerin Tartışılmasına Dayanan Hukuka Uygunluğun Uygulanma Koşulları", *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu*, 15–16 Aralık 1978, İstanbul Üniversitesi MHE Yayını, İstanbul, s.151.
[264] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.155.

üstün nitelikte sayılıyorsa, bu durumda davranış, bir hukuka uygunluk sebebi olan üstün yararın varlığı nedeniyle hukuka aykırı olmayacaktır.[265]

2.3.2.3.1. Üstün Nitelikte Özel Yarar

Hukuk düzeninde kişilerin üstün nitelikte özel yararlarının korunması kabul edilmiştir. Üstün nitelikte özel yararın bulunması durumunda, kişiliği saldırıya uğrayan kimsenin rızası olmasa dahi, zarar verenin davranışı hukuka uygun olarak kabul edilir. Örneğin, vekâleti olmaksızın başkası namına işlem yapan bir kimse, o kişinin menfaatini düşünerek böyle bir işlemde bulunmuşsa, yaptığı eylem hukuka uygun olarak kabul edilir.(TBK. madde 526)[266]

Türk Medeni Kanununun 24.maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere "üstün özel yarar" hukuka uygunluk sebeplerinden biridir. Doktrinde, bu üstün nitelikte yararın bizzat saldırıya uğrayan kişiye ait olabileceği gibi, saldırana veya üçüncü bir kişiye de ait olabileceği kabul edilmektedir.[267] Hayatının kurtarılması için ameliyat edilmesi zorunlu olan hastanın, kendisinden muvafakat alınmadan ameliyatının yapılması hastanın üstün nitelikte yararına dayanır.[268]

Saldıranın veya üçüncü bir kişinin yararının, saldırının hukuka uygunluğunu sağlaması bu saldırının meşru müdafaa kapsamına girmesi durumunda mümkün olur. Fakat bu husus kanunda açıkça düzenlenmiştir(TBK. madde 64).[269]

---

[265] İ. Serdar, 1999, s.127.
[266] B. Öztan, 1990,s.134.
[267] S. Helvacı, 2001, s.126., M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.140, M.Kemal Oğuzman, M.Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995,s. 490.
[268] M.K. Oğuzman, M.T. Öz, 1995, s. 490.
[269] a.g.e., s. 491.

2.3.2.3.2. Üstün Nitelikte Kamusal Yarar

Kitle iletişim araçları yaptıkları yayınlarla toplumu aydınlatırlar ve kamuoyunun bilgi edinme ihtiyacını karşılarlar. Bu yayınlarda kamunun bir menfaati vardır. Bireyin menfaati ile kamunun menfaati çatıştığında, menfaatlerin tartılması yoluna gidilir. Üstün nitelikte bir kamusal yararın varlığı durumunda, kişilik hakkına yapılan saldırılar hukuka aykırı sayılmaz. Bunun için yayınlanan haber veya eleştirinin kamunun aydınlatılmasına yönelik olması ve gerçeği göstermesi gerekir.[270] Örneğin, bir televizyon programında, tanınmış bir bilim adamının yazdığı kitapta başka bir kitaptan intihal yaptığı yolunda bir açıklamanın yapılması, eğer olay gerçekse, hukuka aykırı bir saldırı olarak nitelendirilemeyecektir.[271]

Üstün kamu yararı bulunan alanlardan biri de basındır. Basına, kamuoyunu ilgilendiren konularda topluma bilgi vermek, kamuoyu oluşturmak gibi konularda görevlerini özgürce yapabilmesi için yetki verilmiştir. Ancak, kamunun bilgi edinme ihtiyacı bireyin özel alanına ilişkin hakkın korunması kapsamında geri planda kalır. Çok istisnai durumlarda, bir kimse hakkında bilgi verme o kimsenin özel alanına müdahaleden daha fazla önem taşır. Bu istisnai durumlar genellikle kamuya mal olmuş kişilere ilişkin söz konusu olur. Burada kişinin özel alanının bilinmesinde kamunun baskın bir menfaati vardır.[272]

Burada üzerinde durmamız gereken önemli bir konu bulunmaktadır. Anayasa'nın Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması ile ilgili 13.maddesinde; kişinin maddi ve manevi varlığı ile diğer hak ve özgürlüklerin, **özlerine dokunulmaksızın** yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği kabul edilmiştir. Anayasa'da 2001'de yapılan değişiklikten önce "kamu yararı" kavramı Anayasal sınırlama sebeplerinden biri olarak kabul ediliyordu. Ancak 2001 yılında yapılan değişiklikle birlikte bu kavram sınırlama

[270] Yargıtay 4.HD, 30/11/2000, 11832/10914, H.N. Nomer, 2007, s.63–64.(Yargıtay Kararları Dergisinden aktardı)(YKD 2001/3,341)
[271] Yargıtay 4.HD, 19/10/2004, 9987/11908,H.N. Nomer, 2007, s.64.(İBD'den aktardı) (İBD 2005/1,202)
[272] B. Öztan, 1990, s.135

sebepleri arasından çıkarılmıştır. Bu değişiklikle "kamu yararı" adlı hukuka uygunluk sebebinin etkinliği değişiklik sonucu azalmıştır. Ancak TMK'nin 24 maddesinde "üstün kamu ve özel yarar" kavramları mevcudiyetini sürdürmektedir. Söz konusu madde hükmünde "daha üstün nitelikli özel veya kamusal yarar…sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır" denmektedir. Buna göre kişilik haklarından daha üstün kamusal ya da özel yarar varsa kişilik haklarına yapılan saldırı hukuka aykırı nitelik taşımayacaktır.[273]

Yargıtay içtihatları ve doktrine göre, haber gerçek olduğu, eleştiri objektif ölçülere dayandığı müddetçe, yayın kişilik hakkına tecavüz niteliği taşısa bile davranış hukuka uygun olarak sayılacaktır.[274]

Özetle, televizyon kanalları, gerçek haber yayınlayabilmek için haberin kaynağına inerek doğruluğunu en ince ayrıntısına kadar araştırmalı, haberi yayınlarken art niyet taşımamalı, haber hakkında yorum yaparken objektif davranmalı ve belli bir kişiyi ya da çevreyi kötüleme amacı taşımamalıdır. Ayrıca yayın yaparken, kamuyu ilgilendiren haberleri kamuya bilgi verme amacıyla vermelidir. Bu koşullara dikkat edildiği sürece kişilik hakkına yapılan saldırıların hukuka aykırılığı ileri sürülemez.[275]

Televizyon yayınlarının kamusal yararın hukuka uygunluk sebebi oluşturmasını sağlayacak bir takım unsurları vardır. Bunlar, İletişim özgürlüğü, toplumsal ilgi ve kamu yararı, gerçeklik ve güncelliktir.[276]

---

[273] Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s. 100.
[274] G. Öngören, 1996, s.107.
[275] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.518.
[276] V. Sırabaşı, 2003, s.101.

2.3.2.3.2.1. İletişim(Haberleşme) Özgürlüğü

"Haberleşme veya iletişim özgürlüğü" terimi, televizyon, radyo ve sinema gibi iletişim araçlarının kitle haberleşmesinde öne çıkmalarından sonra, bu alanda bulunması gereken özgürlüğü ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.[277] Haberleşme hürriyeti, düşünceyi açıklama hürriyetinden kökünü almaktadır. Bu hürriyet kişinin serbestçe bilgi edinebilmesi, haber alabilmesi ve bu konuda bütün haberleşme araçlarını kullanabilmesini gerektirir.[278]

Yeni bir kavram olan iletişim özgürlüğü, radyo ve televizyon ortaya çıkana kadar basın özgürlüğü ile eş anlamlı olarak kullanılmaktaydı. Teknolojik gelişmeler sonucunda televizyon ve radyonun bulunmasıyla beraber, insanoğlu düşüncelerini radyo ve televizyon ile ifade etmeye başlamıştır. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde internetin ortaya çıkışıyla birlikte insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi basın özgürlüğü kavramını yetersiz kılmıştır. Çünkü basın kavramından anlaşılan yazılı eserlerdir. Dolayısıyla, basın özgürlüğünün kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Basın kitle iletişimin bir unsurudur ve iletişim özgürlüğünün içerisinde değerlendirilmelidir. [279]

"XX. yüzyılın ürünü olan ve kitle haberleşme araçlarının tamamını içine alan iletişim özgürlüğü, kapsadığı kitle iletişim araçlarına ait isimlerle de anılmaktadır. Örneğin, televizyon özgürlüğü, radyo özgürlüğü, sinema özgürlüğü, basın özgürlüğü iletişim özgürlüğünün çeşitli alanlarını ifade etmektedir."[280]

Çağımızın kitle haberleşmesi, içinde bulunduğumuz dönemi geçmiş dönemlerden ayıran en önemli olgudur. Toplumda kitle iletişim araçlarının bu kadar önemli sayılmalarının nedeni çağdaş hayatta oynadıkları roldür.[281] Önceleri basının yerine getirdiği düşünceleri açıklama ve yayma işlevini, günümüzdeki teknolojik

---

[277] Kayıhan İçel, Yener Ünver, *Kitle haberleşme Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007, s.23.
[278] Sulhi Dönmezer, *Basın ve Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1976, s.15.
[279] Ömer Gedik, *Türkiye'de Kitle İletişim Özgürlüğü*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s.34.
[280] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s.23–24.
[281] S. Dönmezer, 1976, s.5.

gelişmelerden sonra özellikle televizyonlar etkili bir şekilde yerine getirmeye başlamıştır. [282]

Demokratik toplumlarda medyanın haber, düşünce ve fikirleri serbestçe elde etme hakkı olduğu gibi vatandaşların da kamu işlerinin nasıl idare edildiği konusunda bilgi edinme hakları vardır. Devlet işlerinde gizlilik demokrasiyi tehdit eder ve totaliter felsefenin dayanaklarından birini oluşturur. Bilmek ve öğrenmek hakkına yönelik herhangi bir tehdit diğer hürriyetleri de sınırlar. Demokratik toplumlarda bireyler zorunlu kamusal mecburiyetlerin oluşturduğu sınırlamalar dışında, kamu işlerinin idaresi hakkında bilgi edinme hakkına sahiptirler.[283]

Basın-yayın araçlarının toplum için oynadığı rol oldukça önemli ve değerlidir. Toplumda demokrasinin gelişmesinde ve kökleşmesinde, ulusal birliğin oluşmasında, kamuoyunun oluşumunda, sosyal ve siyasal ilerlemede iletişim organlarına oldukça önemli görevler düşmektedir. Ülkedeki demokratik yapının gereken şekilde gelişmesini sağlayacak araçlardan biri olan kitle iletişim araçları aynı zamanda kamuoyunun birer temsilcileridir. Devlet üstlendiği ya da denetlediği tüm alanlarda toplumun görüşüne uymakla, gerçek demokrasi ruhuna yaklaşmış olur. Bu manada kendisine büyük görevler düşen kitle iletişim araçlarının beklenen görevlerini yerine getirebilmesi için bağımsızlıklarının sağlanması gerekir. Bağımsız iletişim araçları demokrasinin gelişimi için ihtiyaç olan halkın görüşünü açıklamasını sağlar.[284]

Radyo-televizyon özgürlüğü, günümüzde basın ve iletişim özgürlüğünde olduğu gibi Anayasamızda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiştir. Fakat bu radyo televizyon özgürlüğü konusunda bir Anayasal teminat eksikliği anlamına gelmez. Anayasamızın 133. maddesinde radyo ve televizyon kurulması özel şahıslar için de serbest bırakılmıştır. Yine Anayasamızın 26. maddesinde, herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya diğer yollarla serbestçe açıklayabilme ve yayma hakkına sahip olduğu ve bu özgürlüğün haber ve fikir almak ya da vermek

[282] İ. Serdar, 1999, s136.
[283] S. Dönmezer, 1976, s.94–95.
[284] G. Öngören, 1996, s.100.

serbestîsini de içerdiği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ışığında da, kitle iletişim araçları da ifade özgürlüğüne dâhil bulunmakta ve radyo televizyon yoluyla düşünce açıklama ve yayma özgürlüğü güvence altına alınmaktadır. Ayrıca radyo ve televizyonun basın ile benzer işlevlere sahip olması nedeniyle Anayasamızda mevcut olan basın özgürlüğüne ilişkin düzenlemeler, radyo ve televizyon açısından da geçerli olacaktır.[285]

Toplumun "bilgi edinme hakkı" demokratik düzenin vazgeçilmez bir unsurudur. Ancak, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından bir diğeri de "özel hayatın dokunulmazlığı" ve "kişiliğin geliştirilmesi" gibi kişilik haklarının korunmasıdır. [286] Görüleceği üzere, burada karşı karşıya gelen iki hak bulunmaktadır. Bu durumda "kişisel değerler" ile " iletişim özgürlüğü" dediğimiz haklar arasında bir denge kurulması gerekir. Bu denge kurulurken kişilik hakları iletişim özgürlüğünün sınırını oluşturacaktır. Ancak bu demek değildir ki kişilik haklarına mutlak bir şekilde dokunulamaz.[287] Bu konuda en belirgin sınırlama, yayın özgürlüğü alanındadır. Toplumun gündelik yaşamda öne çıkan olayları öğrenme konusunda çıkarı vardır. Yayın organlarının da bu olayları halka iletme konusunda ödev ve yetkileri vardır. Yayın kuruluşları bu görevlerini yerine getirirken, kişilerin şeref, haysiyet veya özel alanlarına karşı saldırılarda bulunabilirler. Ancak bu saldırılar iletişim özgürlüğünün sınırlarını aşmadığı sürece hukuka uygundur. Çünkü yayın organları kamuya hizmet ederler.[288]

2.3.2.3.2.2. Gerçeklik

Televizyon yoluyla kişilik haklarını ihlal eden kamu yararı amacına yönelik bir yayının hukuka uygun olarak değerlendirilebilmesi için, her şeyden önce gerçek olması gerekir. Bu husus gerek öğretide gerekse mahkeme kararlarında tartışmasız

[285] İ. Serdar, 1999, s136–137.
[286] Ö. Gedik, 2008, s.43.
[287] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.177–178.
[288] G. Öngören, 1996, s.95.

bir şekilde kabul görmektedir. Kişilik haklarına saldıran gerçek dışı yayınlar hiçbir zaman hukuka uygunluk sebebinden yararlanamaz. Bu nedenle bir yayının içerik bakımından değerlendirilmesi ve uygun bir araç olup olmadığının belirlenmesinde, ilk önce gerçeğe uygun olup olmadığı araştırılmalıdır.[289]

Özellikle belirtmek gerekir ki, "gerçeklik" haberin olayın meydana geliş biçimine uygunluk şeklinde anlaşılmamalıdır. Gerçeklik, habere konu teşkil eden olayın, haber verildiği sırada olayla ilgili duruma uygunluk anlamına gelmektedir. Yani, gerçeklik, olayın varlığının gerçek olması demektir. Örneğin, A isimli şahıs öldürüldüğünde, olayın faili B isimli şahıs olarak iddia ediliyorsa ve haberde de aynı şekilde açıklanmışsa, B isimli şahıs katil olmasa dahi, haber o anda olayın biçimine uyduğundan, gerçeklik kuralı oluşmuştur.[290]

Haberin, ancak olayın maddi gerçekliği ortaya çıkarıldıktan sonra verilebileceği kabul edilecek olursa, haber vermek hakkı sınırlandırılmış olur. Çünkü maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi zaman alır. Televizyoncunun, maddi gerçeği araştırmak ve ortaya çıkarmak gibi bir görevi bulunmamaktadır. Sadece haberin objektifliği gereği, gerçek durumun ortaya çıkması halinde bunun da aynı ekranlarda yayınlanması gerekmektedir. Burada önemli olan husus, haberin doğması ve varlığı halinde, haberin bu iddiaya uygun şekilde izleyiciye nakledilmesidir.[291]

Basının gerçeğe uygun olarak haber vermesi konusunda Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 19.02.1971 gün ve 10412 Esas, 1515 Karar sayılı ilamında şu şekilde belirtilmiştir.[292]

> " Basın özgürlüğünün amacı, kamuyu ilgilendiren işlerde gerçeğe uygun olarak haber vermeyi sağlamaktır. Basın yoluyla bir kimseye karşı ithamlar ileri sürülürken dayandıkları olayların doğru olması gerekir. Öyle ki gazetecinin yayınladığı olayların doğruluğunu araştırma ödevi vardır. Gazetecinin sosyal bir görevi yerine getirdiği, yaptığı işin niteliği yönünden

[289] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.257, 258 ve 262.
[290] Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1978, s.165–166.
[291] Ç. Özek, 1978, s.166.
[292] S. Aydın, 1998, s.93–94.

> bir çeşit kamu hizmeti olduğu düşünülürse bir haberi yayınlamadan önce gereken özen gösterilip haberin ne olduğu araştırılmalı ve soruşturulmalı, bundan sonra o haberi yayınlamalı ve ilgililere zarar getirecek yayınlardan titizlikle kaçınmalıdır. Basının (ve diğer kitle iletişim araçlarının) sosyal önem ve haberlerin kamuoyunda yaratacağı özel ölçüde derin tepkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Haber, gerçeğe uygun olup olmadığı araştırılarak gerçeğe uygun düştüğü ölçüde yayınlanmalıdır… Şeref ve onur gibi değerlere ilişkin, bir kimseyi toplumda gülünç duruma düşüren, hakkında nefret ya da hor görme duygularının beslenmesine ve bu yolda dürüst yurttaşlar göz önünde küçülmesine yol açacak nitelikteki haberlerin, ciddilik ve iyi inançla incelenip soruşturulmadan ve gerçeğe ne derece uygun olduğu üzerinde durulmadan kamuoyuna sunulması hukuka aykırıdır… Yayınlanacak haber üçüncü kişilere özel olarak ağır bir zarar verebilecekse, doğruluğunu denetleme ödevi daha sert ölçülere bağlanmıştır."

Yine gerçeğe uygun olarak haber verilmesi konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14.02.2001 tarih, 2001/4-118 Esas ve 2001/115 Karar sayılı ilamında şu şekilde ifade edilmiştir:[293]

> "… Basın yoluyla şeref ve haysiyet veya özel hayatı ihlal eden kamu yararı amacına ilişkin bir olay açıklamasının hukuka uygunluk yönünden değerlendirilmesi için gerçeğe uygun olması kaçınılmazdır. Diğer bir anlatımla, kişilik haklarına tecavüz niteliğindeki gerçek dışı olayların açıklanması hiçbir zaman hukuka uygunluk nedeninden yararlanamaz. Tamamen gerçek dışı yayınlar daima hukuka aykırı olduğundan, bunu ne düşünce ne de basın hürriyeti ile bağdaştırmak mümkün değildir. Dahası kamu yararından söz edilemez. O nedenle bir yayının içerik ve kapsam bakımından değerlendirilmesi ve uygun bir araç olup olmadığının saptanmasında öncelikle gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılıp tesbit edilmesi zorunludur. Yayının gerçeğe uygunluğunu kanıtlama yükümü yayından sorumlu bulunanlara düşer. Bazı hallerde, yayında bulunan kişi, açıklamanın gerçekliğini kesin olmayan sözlerle de öne sürebilir. Bu durumlarda daha çok yayının gerçek dışı da olabileceğini belirten veya ima eden ifadelere ağırlık verilir."

Her kim olursa olsun, birisi hakkında gerçek dışı yayınlar yapılması o şahsın kişilik hakkına hukuka aykırı tecavüz oluşturur. Gerçek dışılık, yayınlanan haberin hiç meydana gelmemiş bir olaya ilişkin olmasından, olayın gerçekte başka şekilde

[293] KBİBB

olmasından veya olaydaki bazı unsurların gizlenmesinden veya olaya bazı unsurların ilave edilerek yayınlanmasından ileri gelebilir.[294]

Gerçek dışı yayın yapılmasıyla ilgili olarak Üst Kurul tarafından müeyyide uygulanmasına karar verilen birkaç örnek olaya çalışmamızda yer vermenin fayda olacağı kanaatindeyiz.

İlk karar örneğimiz Öncü TV Yayın Kuruluşunun 03/01/2010 tarihli Ana Haber Bülteninde yayınlanan bir haber ile ilgilidir. "Özel Derste Basıldılar", "Konu Adli Makamlara İntikal Etti" başlıkları ile verilen haberin içeriğinde özel bir dershanede öğretmenlik yapan F. isimli şahsın özel ders verdiği P. isimli kız öğrencisi ile birlikte öğrencinin babasına ait bir dairede basıldıkları iddia edilmiştir. Haberin devamında olayın ortaya çıkmasıyla birlikte soruşturma açıldığı ve şahısların adli makamlara sevk edildiği belirtilmiştir.

Oysaki Düzce ilinde böyle bir olay meydana gelmemiştir. Düzce Valiliği tarafından RTÜK'e gönderilen rapor tutanağında konu ile ilgili güvenlik güçlerine herhangi bir ihbar ve şikayetin gelmediği, adli makamlara konu ile ilgili başvuruda bulunulmadığı, yani yapılan yayının şişirme haber olduğu açıkça belirtilmiştir.

Öncü TV Yayın Kuruluşu söz konusu yayınıyla haberde ismi geçen şahısların kişilik haklarına açıkça saldırıda bulunmuş ve hukuka uygunluk sebeplerinden en başta gelen "gerçeklik" unsuruna riayet etmeden art niyetli bir şekilde yayın yapmıştır. Üst Kurul da söz konusu yayını nedeniyle Öncü Tv Yayın Kuruluşuna, 3984 sayılı Kanunun 4756 sayılı Kanunla değişik 4. maddesinin (L) bendinde yer alan "Haberlerin yayınlanmasında tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması;…" ilkesine aykırılıktan bir (1) kez program durdurma müeyyidesi uygulanmasına karar verilmiştir.[295]

[294] S. Aydın, 1998, s.96–97.
[295] Toplantı Tarihi: 24/06/2010, Toplantı No: 2010/35, Karar No:18.

Bu konuyla ilgili ikinci karar örneğimiz ise ART TV adlı Yayın Kuruluşunda yayınlanan "Gündem" isimli programında yer alan gerçeğe aykırı beyanlarla ilgilidir. Söz konusu programda U… Holding'e para yatırmış ve geri alamamış vatandaşların durumu ile ilgili gerekli bilgi ve belgeler elde edilmeden açıklamalar yapılmıştır. Hatta bilgi edinme yoluyla U… Holding'den bilgi istendiği "…2010 yılı içerisinde kimin o holdingden kaymaklı maaş aldığını kimin ne kadar yararlandığını sizlere önümüzdeki programda açıklayacağız…" gibi ifadelerle dile getirilmiştir.

Söz konusu programda konu en ince ayrıntısına kadar araştırılıp gerekli bilgi ve belgeler elde edildikten ve olayın tarafları dinlendikten sonra yayın yapılması gerekirken, programın sunucusu tarafından henüz bilgi- belge toplama aşamasında olduklarını, bilgi edinme yasası uyarınca yaptıkları başvuruya cevap beklediklerini, bu belgeler gelince de detaylı açıklama yapılacağı belirtilirken bir yandan da ilgili kuruluşu suçlayıcı ifadelere devam edilmiştir.

Üst Kurulda söz konusu yayını nedeniyle ART TV adlı Yayın Kuruluşuna 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un "Yayın Hizmeti İlkeleri" başlıklı 8. Maddesinin (ı) bendinin "Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz…" şeklindeki ilk bölümüne aykırılıktan uyarı müeyyidesi uygulanmasına karar vermiştir. [296]

2.3.2.3.2.3. Toplumsal İlgi ve Kamu Yararı

Hukuk doktrininde ve Yargıtay kararlarında belirgin bir şekilde üzerinde durulmasa da verilen haberin ya da yapılan yayının kamusal yarar sağlayacak ve

[296] Toplantı Tarihi: 06.07.2011, Toplantı No: 2011/42, Karar No: 29.

toplumsal ilgiyi çekecek nitelikte olması, haberin ya da yayının hukuka uygunluğunun bir sebebi olarak sayılmıştır.[297]

Kişinin kendisini kamuya açtığı ölçüde ve açtığı alan çerçevesinde toplumsal ilgiyi çekeceği ve bu açıdan hakkında yapılan haberlere karşı "hoşgörü" göstermesi gerekeceği kabul görmektedir. Örneğin, politikacılar en ağır eleştirilere dahi göğüs germek zorundadırlar. Politikacıların işlemleri nedeniyle eleştirilmeleri, bir ölçüde özel yaşamlarında da eleştirilmeleri hakkını sağlar. Artist ve sanatçılar içinde benzer şeyler söz konusudur. Örneğin, sinema sanatçıları özel hayatları ile ilgili haberlere, dedikodulara katlanmak zorundadırlar. Bu gibi kişiler, bulundukları konum sebebiyle kendileri hakkındaki dedikoduları peşinen kabul etmiş sayılırlar. Ayrıca, bu gibi göz önündeki kişilere karşı toplumsal bir ilgi söz konusudur. Televizyon kuruluşları da bu ilgiyi karşılamakla yükümlüdürler.[298]

Yukarıda bahsi geçen konuyla ilgili olarak Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 16.12.1978 tarih, 94/9 Esas, 1248 Karar sayılı ilamında şöyle denilmektedir[299]:

> " Basın… Kamu yararı, genel çıkar gereği ayrıca kendilerine geniş ölçüde kamunun ilgi ve dikkatine sunmuş bulunan kişilere özellikle kamu görevleri ve kamuya mal olmuş ünlü yöneticileri, politikacıları da izleyip bunların özel yaşantılarını yasaların el verdiği ölçüde kamuya yansıtmakla görevlidir. Çünkü kamu görevlisinin ve kamuya mal olmuş kişilerin mevkileri icabı özel hayatlarına müdahale birçok hallerde zorunludur. Ve özellikle kamuyu aydınlatma görevi gereği, bunu yapmak zorundadır."

Bu karara tamamıyla katılmak olanaksızdır. Çünkü bizce; kamu tarafından tanınan söz konusu kişilerin rızası alınmadıkça ve devlet hayatındaki görevlerinin en iyi şekilde yerine getirilmesine bir etkisi bulunmadıkça, bu şahısların özel veya aleni davranışlarına ve özel yaşamlarına ilişkin olaylara televizyonda yer verilmemelidir.[300] Yani, ister şeref ve haysiyete ilişkin olsun, ister özel yaşama ilişkin faaliyetlerle ilgili olsun, bu tür kişilerle ilgili yayınların uygunluğu onların

[297] Ç. Özek, 1978, s.241.
[298] a.g.e., s.242.
[299] S. Aydın, 1998, s 97–98.
[300] G. Öngören, 1996, s.164.

görev ve faaliyetiyle ilgili olduğu sürece söz konusu olur. Çünkü bu tür yayınlarda kamu yararı söz konusu kişilerin görev ve faaliyetlerinden ileri gelmektedir.[301]

Sözü edilen kişilerin, eleştiri ve haberlere daha açık olmaları durumu, haklarında doğru olmayan haberlerin, küçük düşürücü, şeref ve haysiyeti ihlal edici yayınların yapılmasını meşru kılmaz. Hukuka uygunluğun diğer sınırları, özellikle gerçeğe uygunluk ve ifade ile olay arasında düşünsel bağ bulunması zorunluluğu, hakkın varlığı yönünden bir sınırlama meydana getirir.[302]

2.3.2.3.2.4. Güncellik

Televizyonda yayınlanan bir programda, bir kişi ile ilgili olarak yapılan olay veya davranış açıklamasının geçmişte olması veya mevcut zaman diliminde öneminin kalmaması yani güncel olmaması yayını hukuka aykırı hale getirir.[303]

Basın olayları en kısa sürede kamuoyuna aksettirmek zorundadır. Olayları kısa sürede kamuoyuna yansıtmak basının hem bir görevi hem de yükümlülüğüdür. Toplumsal ilgi ve kamusal yarar, haberin meydana geldiği zamanı izleyen en kısa süre içerisinde verilmesi durumunda söz konusudur. Olay tazeliğini kaybettikten, unutulduktan sonra yayınlandığında, yayının objektifliğinden söz edilemez. Yapılan haberde veya yayında kamusal yarar ve toplumsal ilgi bulunmayınca, şahsın kişilik hakkını ihlal eden yayının üstün tutulmasının bir nedeni kalmaz. Bu durumda, şahsın kişilik hakkı korunması gerekendir ve haber vermek bir hak olmaktan çıkmıştır.[304]

Olayın üzerinden uzunca bir süre geçmesi durumunda hukuka uygunluktan söz edilemez. Olayın tazeliğini yitirdikten sonra yayınlanması durumlarında, kötü niyetinde araştırılması gerekir. Güncellik mevcut olmayınca yayın hukuka uygun

[301] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.241.
[302] Ç. Özek, 1978, s.242–243.
[303] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.115.
[304] Ç. Özek, 1978, s. 164–165.

değildir. Burada bahsi geçen durumla ilgili Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 19.01.1988 tarih, 8085 Esas ve 334 Karar sayılı kararında şu ifadeler yer almaktadır.[305]

> " Davaya konu olan yazıda, köşe yazarı, içinde bulunulan günlerin tasa verici olduğu düşüncesini "Olmuşuz Dumanaltı" başlığı altında işlemiş ve bu arada davayı amaçlayarak "N.B. diye bir milletvekilinin usulsüz para aldığını" vurgulamıştır. Para alınma iddiası, 1983 yılındaki bir olaya ilişkindir. Davacı partisinin kuruluş aşamasında iken bağış olarak aldığı 170.000 lirayı kayıtlara geçirmediği yolundaki yakınmayla karşılaşmıştır. O zaman hakkında soruşturma açılmış ve aklanmıştır. Dava konusu yazı ise, 1987'de yayınlanmıştır… Somut olayda, davacının dört yıl önce karşılaştığı ve aklandığı bir iddianın yeni bir haber ve sanki olay gerçekmiş gibi verilmesinde hukuka aykırılık açıktır."

2.3.2.3.2.4. Konu ile İfade Arasında Düşünsel Bağlılık

Televizyonlarda yer alan kişilik hakkına saldırı niteliğindeki bir yayının hukuka uygun sayılabilmesi için, yayının gerçek ve güncel olması, toplumsal ilgiyi çekmesi ve ölçülü bir anlatımla ekranlara taşınması gerekir.[306]

Televizyonda yayınlanan bir haber gerçeğe uygun olsa bile, haberin verilişinin gerektirmediği bir dilin, konuyla ilgisi olmayan küçük düşürücü ifadelerin kullanılması ve olayla ilgili şahısların kişilik haklarına saldırı niteliğinde değerlendirmelerin yapılması durumunda denge ölçüsü aşılmış ve özgürce kanaat oluşumu engellenmiş olur. Televizyonda yapılan yayının kişilik haklarına saldırı teşkil etmemesi için yapılan yayındaki haber, eleştiri veya yorum ile bu konunun kamuoyuna açıklanış biçimi arasında düşünsel bir bağlılığın bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle, yapılan yayında kullanılan ifadelerin, yayına konu olan olay ile düşünsel bir ilgisinin bulunması gereklidir. Bir olayın topluma aksettirilmesinde, haberin içeriği ve gerekliliği ile bağlantısı olmayan sözcüklerin kullanılması ve yayının biçimsel bakımdan kamu yararından çok rating, sansasyon ve intikam gibi

[305] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.115.
[306] V. Sırabaşı, 2003, s.110.

objektif olmayan amaçlara hizmet etmesi durumunda hukuka aykırılık meydana gelir.[307]

Bir haberin verilişinin, eleştirinin-yorumun yapılışının hakkın sınırları içerisinde kalabilmesi için, konu ile bu konunun ifade ediliş biçimi arasında düşünsel bir ilişkinin bulunması gerekir. Konu açıklanırken yararlı ve ilgili olmayan ifadelerin kullanılması, kişilik hakkına saldırı niteliğinde değerlendirmelerin yapılması, hakkın sınırının objektif yönden aşıldığını gösterir. Yargıtay'ın, haber verme hakkının bulunduğunu kabul ettiği durumlarda, aşağılayıcı ifadelerin kullanılmış olmasını, hakkın sınırının aşılması olarak kabul ettiği birçok kararı bulunmaktadır.[308]

Bu konuyla ilgili olarak Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 15.10.1981 tarih, 9783 Esas ve 11230 Karar sayılı ilamında şöyle denilmektedir.[309]

> "Haber verme hakkının hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için, haber niteliğinin varlığı ve haberin içeriğinin gerçeğe uygunluğu da yeterli değildir. Ayrıca, bu haberin, hakkın objektif ve sübjektif sınırı içinde verilmesi zorunluluğu da söz konusudur… Gerçekten herhangi bir haber, ne derece gerçeğe uygun olursa olsun, haberin verilişinin gerektirmediği tahkir edici bir dilin kullanılması durumunda, hukuka uygunluk durumu söz konusu olamaz. Kullanılan ifadenin, habere konu olan olay ile düşünsel bir bağlantısının, bir ilgisinin bulunması zorunludur. Bu zorunluluğu aşan ve kişiyi objektif yönden tahkir edici ifadelerin kullanılması durumunda, hakkın sınırı aşılmış, hukuka uygunluk sebebi ortadan kalkmış olur. Bir olayın kamuya duyuruluşu, haberin içeriği ve gerçekliği ile uygun düşmeyen kelimeler kullanılmak suretiyle yapılmışsa, fiil hukuka aykırıdır. Bir haberin verilişinin, eleştirisinin ve yorumunun yapılışının hakkın sınırları içinde kalabilmesi, konu ile konunun açıklanış biçimi arasında düşünsel bir bağlılığın bulunmasını gerektirir. Konunun açıklanışı için, gerekli, yararlı ve ilgili olmayan beyanların kullanılması kişinin şeref ve haysiyetine saldırı niteliğinde sıfatlama ve değerlendirmelerinin yapılması hakkının sınırının objektif yönden aşıldığını gösterir…"

[307] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.118.
[308] Ç. Özek, 1978, s.243–244.
[309] Erhan Günay, *Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999, s. 198–199.

2.3.2.3.2.5. Eleştiri

Basın yoluyla düşünceyi açıklama özgürlüğünün doğurduğu haklardan biri de olayların incelenmesi ve eleştirilmesidir. İnceleme ve eleştiri hakkı, somut bir olayın kamuoyuna aksettirilmesi ve bu olayla ilgili değerlendirmelerin yapılması imkânı sağlar. Eleştiri ve inceleme, siyasal, ekonomik, bilimsel ve sanatsal konularda olabilir. Eleştiri, belirli bir davranış, olay konusundaki kritiklerden oluşur. Siyasal eleştiri ve değerlendirmeler de aynı kapsamda ele alınmalıdır.[310]

Demokratik toplumlarda bazı kimseler kendilerini toplumun eleştirisine sunmuş ve buna önceden razı olmuşlardır. Devlet, sanat, siyaset ve bilim adamı eleştirilebilecek kimselerdir. Eleştirme hakkının ve imkânının varlığı, toplumlarda namuslu ve dürüst olmanın bir çeşit teminatıdır. Aynı zamanda bu hak dolandırıcıların toplum içinde nüfuz kazanmalarını önler ve iyi niyet sahibi kişilerin çabalarını da destekler.[311]

Kişilerin şeref ve saygınlıklarının korunmasında, eleştiriler özel bir öneme sahiptir. Bir eleştiri, tarafsız ve objektif olduğu takdirde, ne kadar sert olursa olsun hukuka uygundur. Bu nitelikte bir eleştiri kişilik hakkına saldırı teşkil etmez. Buna karşı eleştiri, objektifliğin sınırlarını aşıp, haksız bir kötüleme niteliğine bürünürse hukuka aykırı sayılır.[312]

Medyanın, belirli şartların bulunması koşuluyla idari ve ekonomik mekanizmayı eleştirmeye hakkı vardır. Bu koşullar; kişilik hakkına el atmada ölçülü, dengeli uygun bir amaç-araç ilişkisi içinde olmak ve meşru bir amaca yönelik bulunmaktır. Bu koşullarda medyanın sert bir eleştiri yapmaya bile hakkı vardır. [313]

[310] Ç. Özek, 1978, s.36.
[311] S. Dönmezer, 1976, s.95.
[312] E. Özsunay, 1979, 124–125.
[313] Yargıtay 4.Hukuk Dairesi, 09.02.1968 Tarih, 11771 Esas, 1531 Karar, G. Öngören, 1996, s.179.

Bilimsel eleştiri, eleştiri türlerinden en geniş kapsamlısıdır ve bilimsel eleştiriye oldukça geniş kapsamlı bir hareket alanı tanınmıştır. Bunun nedeni, bilimin gelişiminin önünü açmak ve bilimin yaratıcılığından maksimum faydayı sağlamaktır. Televizyon kanallarındaki haber ve tartışma programlarına bilim adamları çağrılmakta ve belli konularda fikirlerine başvurulmaktadır. Bu programlarda bilim adamları hem kendi aralarında hem de başkalarıyla tartışmaya girebilmekte bazen de bu tartışmalar kişilik haklarına saldırı boyutuna varabilmektedir. Bu gibi durumlarda, tartışmanın "bilimsel" olup olmadığı araştırılmalı, eğer bilimsel bir tartışma söz konusuysa hukuka uygunluk sebebi en geniş şekliyle yorumlanmalıdır.[314]

Sanatla ilgili haber ve yorumdaki eleştiride, eleştiri, sadece bu alanla sınırlı kalırsa, yani eleştirilenin sanat uğraşısı ve sanatla ilgili yetenekleri hakkında bir eleştiri mevcutsa, hukuka aykırı değildir. Ancak eleştiride bulunan kişi, sanat alanından çıkarak, genel olarak kişilik ve insan eleştirisi yapacak olursa, bu eleştirme hukuka aykırı olacaktır. Sanat eleştirisinde bulunurken, eleştirilene karşı kin, intikam duyguları yaratılmamalı, bu eleştiride düşmanca tavır sergilenmemelidir. Sanat eleştirisi, sanatçının şeref ve haysiyetine saldırı olduğu ölçüde hukuka aykırı sayılır. Burada yayıncının niyeti önemlidir. Bir sanat eleştirisinin hukuka aykırı olup olmadığına karar verilirken, hem eleştirmenin görevi ve amacı hem de eleştirilen sanatçının durumu göz önünde tutulmalıdır. Bu anlatılanlar ekonomik, bilimsel ve siyasal eleştiriler için de geçerlidir.[315]

Basın yoluyla başkalarının düşünceleri eleştirilirken, konular bilimsel bir yaklaşımla ele alınmalı, ahlak ve hukuk kuralları göz önünde tutulmalıdır. Burada amaç ahlak ve hukuk kuralları çerçevesinde kamuoyunun oluşması ve toplumun daha ileriye götürülmesidir. Eleştiri bazen sert, kırıcı hatta küçük düşürücü de olabilir. Ancak bütün bunlar yapılırken kamusal yararın sınırlarının aşılmamasına dikkat

[314] Cüneyt Toraman (2006), *Türk Hukukunda Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s.227.
[315] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, S.119.

edilmelidir. Bu sınırları aşan ifadeler basın özgürlüğünden yararlanmaz ve hukuka aykırı nitelik arz ederler.[316]

Bir eleştirinin objektif sınırlar içerisinde kalıp kalmadığı Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin 23.06.1977 tarih, 10844 Esas, 7295 Karar sayılı ilamında inceleme ve tartışma konusu yapılmıştır.[317] Buna göre;

> "Hiç kuşku yok ki, insan topluluklarının doğal bir özelliği, gelişmeye, ilerlemeye ve gerçeği aramaya zorunlu olmalarıdır. Bu gelişim düşünce ürününün herkesin önüne serilebilmesi, yayılabilmesi, olanağının bir hak olarak kendilerine tanınabilmesine ve dolayısıyla bu olanağın kullanılabilmesine bağlıdır. O halde insan ister kişisel, ister toplumsal planda alınsın, diğer hak ve özgürlükleri yanında serbestçe düşünmek ve düşüncesini serbestçe ifade etmek olanağına sahip olmalıdır.
>
> Çünkü, kişiyi ve toplumu aydınlığa kavuşturacak, daha mutlu bir yaşantı düzeyine ulaştıracak olan gerçek ancak farklı inançların serbestçe tartışılması; her şeyin gün ışığına kavuşturulması sayesinde ortaya çıkar. Bunun için de kitlelerin, kitle haberleşme aracılığı ile etkilenmesinde fikir alışverişine ilişkin yayının, her şeyden önce ideal bir amaç, diğer bir deyimle kamu yararı gütmesi gerekir. Yani düşüncelerin serbestçe ifade edilmesi özgürlüğü, kişi gruplarına toplum içinde layık olduğu yeri veren, kişilerin yasalarca tanınmış olan özgürlüklerine, inançlarına, üzerinde son derce hassas oldukları, değerlerine saygılı bir düzenin kurulmasına yardımda bulunan bir amaç gütmelidir. Fikir tartışmaları, hatta çatışmaları uygar bir tutum içinde yapılmalı, çoğu kez birbirine zıt düşen görüşler, olabildiğince özgür bir şekilde ve rahatça yansıtılabilmeli ve kamuoyunun (yasaların öngördüğü doğrultuda) bilinçlenmesine yardımcı olunmalıdır.
>
> Ancak ne fikir özgürlüğü ne de fikri tenkit hakkı sınırsız değildir. O halde her iki davranışta yasa ve ahlak kuralları içinde ve özellikle kamuoyunun olumlu yönden oluşmasına, toplumun daha ileriye götürülmesine yardım amacı ve özellikle bilimsel bir yaklaşımla yapılmalı, karşı fikirler böyle bir anlayış içinde dışa vurulmalıdır.
>
> Eğer bir düşünce yukarıda anılan esaslara aykırı olarak ileri sürülürse bu düşünceler elbette ki yine aynı sınırlar içinde eleştirilip, kınanabilecektir. Hatta çok kez bunu kınama ve eleştiri çok sertte olabilir. Bu bakımdan bir fikre karşı yöneltilen eleştirinin normal sınırlar içinde kalıp kalmadığı, ancak ileri sürülen fikir ile eleştirinin, kınama yazısının birlikte incelenip

[316] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, 283 ve 285.
[317] S. Aydın, 1998, s.104–105.

değerlendirilmesinden anlaşılabilecektir. Çünkü sağlam bir sonuca varmak ancak böyle mümkün olacaktır."

Televizyonda eleştiri içerikli yayınların hukuka aykırı olmaması için; eleştirinin gerçeği yansıtması, zorunlu ve yararlı bir amaç gütmesi, eleştirilen kimsenin kişiliğini küçük düşürmemesi ve kötülememesi ve sunuluşunun ölçülü olması gerekir. Aksi halde televizyon yayını hukuka aykırı olacaktır.[318]

Televizyon yoluyla kişilik hakları birçok şekilde ihlal edilmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde söz konusu ihlaller RTÜK ve Yargıtay kararları ekseninde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Son bölümde ise kişilik hakları ihlallerine karşı koruma sağlayan çeşitli korunma yolları açıklanmaya çalışılacaktır.

[318] S. Aydın, 1998, s.107.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TELEVİZYON YOLUYLA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ KARŞISINDA KORUNMA YOLLARI

3.1. KORUNMA YOLLARI

Kitle İletişim araçları çok geniş bir çevreye ulaşabilme imkânına sahip olduğundan, bunlar tarafından kişilik haklarına yapılan saldırıların oldukça yoğun bir etkisi vardır. Bir kitle iletişim aracının, örneğin televizyonun, yayılma alanı ne kadar büyükse, saldırının toplum üzerindeki etkisi o kadar fazla olacaktır. Kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyonun, toplum üzerinde yarattığı inandırıcı etkiyi de küçümsememek gerekir. Çünkü çoğu zaman insanlar "ateş olmayan yerden duman çıkmaz" düşüncesine kapılabilmektedirler. [319]

Hukuka aykırı bir yayınla karşılaşan bireyler çoğunlukla yargıya başvurmakta, oluşan kişisel zarar "çamur at izi kalsın" özdeyişinde olduğu gibi tazminat ya da paraya çevrilen ve ertelenen hapis cezalarıyla giderilmeye çalışılmakta fakat oluşan zarar tam olarak ortadan kaldırılamamaktadır. Doğmadan bunları engelleyebilmek ise günümüzdeki yargı ve devlet sistemlerindeki etkisizlik nedeniyle mümkün görünmemektedir.[320]

Televizyonlarda yayınlanan çeşitli program türleriyle kişilikleri saldırıya uğrayan kimseler Anayasanın 2. Maddesinde yerini bulan Hukuk Devleti ilkesine

[319] G. Öngören, 1996, s.115.
[320] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.137.

bağlı olarak, çeşitli yollar kullanarak bu saldırılara karşı kendilerinin koruyabilirler.[321]

3.1.1. Bireysel Korunma

Şahıslar kişisel değerlerine televizyon yoluyla yapılan saldırıları bireysel korunma yollarıyla defedebilmektedirler. Hukuki nitelik itibariyle benzerlik göstermeseler de meşru müdafaa ve düzeltme ve cevap olarak adlandırılan bu iki korunma yolunu bireysel korunma yöntemlerinin içerisinde ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

3.1.1.1. Meşru Müdafaa

Hukuk sistemimizde "zor kullanarak hakkını almak" yasaktır. Ancak hakkını eylemli bir şekilde korumak serbesttir. Meşru müdafaa da, hakkını tecavüzlere karşı eylemli bir şekilde korumaktır.[322]

Gelişmiş ülkelerde saldırıya uğrayan kişiler devlet eliyle korunur. Ancak bazı durumlarda kişi saldırının defedilmesi için devlet organlarına başvuruncaya kadar ağır zarara uğrayabilir. Özellikle, devlete başvurma yolları aranırken, yapılan saldırı sonucu doğacak yakın zararlar artacaksa, saldırgana karşı güç kullanarak saldırıyı defetme yetkisini tanımak gerekir. Bu şekilde ortaya çıkma olasılığı yüksek zararlar engellenmiş olacaktır. Ancak bu yetki genelleştirilemez.[323]

Kişiliğe yönelik haksız saldırıları defetmek için, kişiye savunma hakkının tanınması bir zorunluluktur. Bu savunma hakkı tanınmadığı zaman kişiliğe yönelik

[321] G. Öngören, 1996, s.115.
[322] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.137.
[323] a.g.e., s. 137.

çok ağır sonuçlar ortaya çıkabilir.[324] Örneğin, televizyonda bir programda bir kişinin resminin veya isminin bir kadına tecavüz ettiği şeklinde anonslarla tekrarlanıp bir süre sonra bu haberin yayınlanacağı duyuruluyorsa ve olay tamamen gerçek dışıysa, bu kişiye "savcılığa başvur" denilemez. Çünkü kişi, savcılığa başvurana kadar hayatı boyunca oluşturduğu tüm maddi ve manevi değerlerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu ağır sonucun oluşmasını engellemek üzere kişiye sınırlı olarak kendisini savunma hakkı tanınmalıdır.[325]

Yine, kişinin evine gizlice girilerek özel fotoğraflarının çekilmek istenmesi durumunda, kişi fotoğrafını çekmek isteyen kimseyi evinden zorla dışarı meşru müdafaa yoluyla atabilir. Çünkü kişi bu özel fotoğraflarının televizyonlarda yayınlanması karşısında, her ne kadar ortaya çıkan zarar için maddi ve manevi tazminat isteme hakkı varsa da, tazminatla giderilemeyecek derecede zor durumda kalabilir.[326]

Meşru müdafaa'nın hukuki dayanağını Türk Borçlar Kanunu mad.64/I[327] oluşturmaktadır. 64.maddenin birinci fıkrasına göre "Bir kimsenin kendisine veya başkasına yönelik bir saldırıyı ortadan kaldırmak için, haksız tecavüzde bulunana karşı saldırıda bulunmak mecburiyetinde kalmasına meşru müdafaa" denir.[328]

Meşru müdafaadan bahsedebilmek için:[329]

1. Bir şahsın hukuka aykırı bir saldırısı bulunmalıdır.

2. Saldırı müdafaada bulunanın ya da üçüncü kişinin şahsına veya mallarına yönelik olmalıdır.

---

[324] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E.Gökyayla, 1999, s.524
[325] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.138.
[326] a.g.e, s.138.
[327] Eski BK madde 52/I
[328] Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, *Borçlar Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988, s.656.
[329] M.K. Oğuzman, M.T. Öz, 1995,s. 483–484.

3. Saldırı başlamış veya başlaması çok yakın olmalıdır.

4. Meşru müdafaa saldırıda bulunana karşı yapılmalıdır.

5. Saldırıyla müdafaa arasında orantı olmalıdır.

Bu şartların bulunması halinde meşru müdafaa teşkil eden davranış hukuka aykırı değildir ve bu davranış dolayısıyla ortaya çıkan zararın tazmini yükümlülüğü bulunmamaktadır.[330]

3.1.1.2. Düzeltme ve Cevap Hakkı

3.1.1.2.1. Kavram

İletişim özgürlüğünün kötüye kullanılmasını önlemek, kamusal haberleşme görevinin amaca uygun ve etkin bir şekilde yerine getirilmesini temin etmek için öngörülen tedbir veya müeyyidelerden bir de "düzeltme ve cevap hakkıdır".[331]

Bu hak, hem bir yetkiyi hem de bir yükümlülüğü kapsar. Kendisi hakkında, kanunda belirtilen nitelikte yayında bulunulan kişi bu yayına cevap vermek veya yanlış beyanları düzeltmek yetkisine sahiptir. Yayında bulunan televizyon kanalı ise bu düzeltme veya cevabı yayınlamakla yükümlüdür. Bu şekilde, kendisi hakkında gerçek olmayan yayın yapılan veya şeref ve haysiyetine saldırıda bulunulan kişiye aynı silahla kendisini savunma hakkı verilmekte, kamunun doğru haber alması sağlanmakta; kısaca, kötü niyetle olmasa bile yapılan yayınla ilgili doğabilecek zararlı sonuçların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.[332]

---

[330] M.K. Oğuzman, M.T. Öz, 1995, s.484.
[331] Feyyaz Gölcüklü, *Haberleşme Hukuku*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara, 1970, s.131.
[332] a.g.e., s.131–132.

Ancak şeref ve haysiyeti ihlal eden ya da gerçeğe aykırı bir yayın sonrasında oluşan kişilik değerlerindeki objektif eksilme tam olarak eski haline dönmez. Çünkü yayın yoluyla çok kısa bir sürede fazla sayıda anonim izleyici kitlesine ulaşılmaktadır. Diğer taraftan, cevabın aynı yayın organında gecikmeli olarak yayınlanması halinde, bu haktan beklenen amacın tam olarak gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. Zira bu gibi durumlarda, ilgili kişi hakkındaki haberin doğrulanmış sayılması ihtimali söz konusudur.[333]

Gücü ve etkinliği gün geçtikçe artmakta olan yayın kuruluşlarına karşı kişi ve kuruluşlara tanınan bir savunma ve manevi tatmin aracı olan bu hak, aynı zamanda da yayıncılarla kişiler arasında bir denge unsurudur. Bir bakıma halkın bilgi edinme ihtiyacını da karşılayan düzeltme ve cevap hakkı bu yönüyle kamu yararı amacına da hizmet etmektedir.[334]

Hukukumuzda "düzeltme ve cevap hakkı" bir bütün olarak düzenlenmiş ve tekzip kavramını da içine almıştır.[335] Cevap, kişinin hakkında yapılan yayına karşılık vermesidir. Düzeltme, kişinin hakkında yapılan gerçeğe aykırı yayına karşı, doğrusunu yayınlatma hakkıdır. Tekzip ise yalanlama anlamına gelmektedir. Türk hukukunda düzeltme ve cevap hakkı, bunlardan sadece birini içerebileceği gibi, ikisini veya üçünü de kapsayabilir.[336]

3.1.1.2.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Doğuşu

3.1.1.2.1.1. Dünya'da

Düzeltme ve cevap hakkı 1789 Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıkmış bir haktır. İhtilali izleyen yıllarda ortaya çıkan siyasi fikir mücadeleleri sonucu basın

[333] Ahmet Çiftçi, "Radyo ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı", *ABD*, S:6, Yıl:1991, s.894.
[334] a.g.m., s.894.
[335] Sibel Özel, *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, İstanbul, 2002, s.78.
[336] Ahmet Çiftçi, "Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı", *AÜHFD*, S:1–4, C:42, Yıl:1991–1992, s.53.

özgülüğü kötüye kullanılmaya başlanmış ve basında çıkan iftira niteliğindeki suçlamalara cevap verilememe tehlikesi baş göstermiştir. Bu tehlikeyi fark eden Fransız milletvekili Duluare 1799 yılında meclise düzeltme hakkının yasal olarak kişilere tanınması önerisini getirmiştir. Yapılan bu ilk öneri o tarihlerde reddedildiyse de, 1822 Fransız Basın Kanunu ile "düzeltme hakkı" olarak yasal çerçeveye kavuşmuştur. Bu hak daha sonra Fransız Basın Kanununun etkisiyle diğer devletlerin basın kanunlarına da girmiştir. Örneğin, 1831 Baden Basın Kanunu, Fransız Basın Kanunundan etkilenerek "cevap ve düzeltme" hakkını hükümleri arasına almış ve diğer Alman Basın Kanunlarına da öncülük etmiştir.[337]

Bugün Düzeltme ve cevap hakkı konusunda karşılaştırmalı hukukta iki sistem bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, cevap hakkını maddi olaylarla sınırlı tutan ve Alman Federe Devletleri Basın Kanunları ile Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde uygulanan sistemdir. Maddi bir olaya karşı yine maddi bir olayla cevap verme imkânı tanıyan bu sistemde; görüş ve değerlendirmelere karşı cevap hakkı tanınmamıştır. Alman sistemi olarak adlandırılan bu sistemin karşısında Fransız sistemi yer almaktadır. Fransız sisteminde ise maddi olaylarla birlikte görüş ve değerlendirmelerde de cevap hakkı kullanılabilmektedir. Fransız sistemini, Fransa'dan başka Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Güney Amerika ülkeleri uygulamaktadır.[338]

Belçika'da 1831'de, Osmanlı Devleti'nde 1864'te, Almanya 7 Mayıs 1874'te, Norveç'te 1902'de, Meksika'da 1917'de, İsviçre'de sadece Waadt Kantonunda 1941'de kabul edilen düzeltme ve cevap hakkı bazı ülkelerde ise hiç düzenlenmemiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde, Nevada dışında, yayınlara karşı cevap hakkı tanınmamıştır. Keza İngiltere'de cevap hakkı konusunda genel bir düzenleme yapılmamıştır.[339]

---

[337] M. Löffler (1968), Die Landespressgesetze der Bundesrepublik Deutschland, 2.Auflage, Band II'den aktaran K. İçel, Y. Ünver, 2007, s.195–196.
[338] a.g.e., s.196.
[339] C. Toraman, 2006, s.105.

3.1.1.2.2.2. Türkiye'de

Anayasal bir metinde ilk kez 1961 Anayasası'nda yer alan Düzeltme ve cevap hakkı ilgili Anayasanın 27.maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir:

> ***Madde 27:*** *"Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*
>
> *Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından karar verilir."*

Düzeltme ve cevap hakkı, 1982 Anayasasının 32.maddesinde de 1961 Anayasasındaki haline benzer şekilde düzenlenmiştir:

> ***Madde 32:*** *"Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*
>
> *Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir."*

32.maddenin en önemli özelliği, düzeltme ve cevap hakkının sadece basına karşı değil aynı zamanda bütün kitle iletişim araçlarının yayınlarına karşı kullanılmasına olanak sağlamasıdır. Bu hüküm doğrultusunda Basın Kanunu (14.madde), 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (9.madde), 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (27.madde) ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (18.madde) düzeltme ve cevap hakkını düzenlemişlerdir.[340]

[340] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s.197.

3.1.1.2.3. Düzeltme ve Cevap Hakkının Hukuki Niteliği

Doktrinde, düzeltme ve cevap hakkının hukuki niteliği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır.

Bir görüşe göre[341], düzeltme ve cevap hakkı, medyanın saldırılarına karşı kullanılan meşru müdafaa benzeri bir araçtır.

Başka bir görüşe göre, düzeltme ve cevap hakkı, durdurma davasının özel bir şeklidir[342].

Farkı bir görüş, düzeltme ve cevap hakkını hem Anayasalarda yerini alan bir temel hak hem de basın hürriyetinin bir ölçüde de olsa sınırlanması anlamına gelen bir hak olarak kabul etmektedir[343]. Düzeltme ve cevap hakkı bir kişilik hakkıdır.[344]

Bir başka görüşe göre ise[345], düzeltme ve cevap hakkı, kişilik hakkını korumaya yönelik bir haktır. Bu hakkın kullanılması, ilgilinin cezai ve medeni sorumluluğu şartına bağlı olmadığı için, meşru müdafaa hakkına da benzetilemez.

Bizimde katıldığımız diğer bir görüşe göre ise, düzeltme ve cevap hakkı, medya hukuku alanında medya ile kişi arasındaki ilişki bakımından kişiliği korumak amacıyla kabul edilmiş, kendine özgü özellikleri olan bir hukuki müessesedir.[346]

Hangi nitelikte ve biçimde kabul edilirse edilsin, son tahlilde düzeltme ve cevap hakkı, oluşmasına neden olan yayına yönelik eylemli bir karşı duruşu ya da

---

341 S. Dönmezer, 1976, s.317.
342 B. Öztan, 1990, s.139.
343 A. Çiftçi, 1991, s.894.
344 S. Dönmezer, 1976, s.316.
345 C. Toraman, 2006, s.107.
346 İ. Serdar, 1999, s.334.

karşı çıkışı ifade etmektedir. Bu hak, bir karşı düşünceyi veya karşı açıklamayı ileri sürmek ihtiyacı doğduğunda somutlaşmakta ve anlam kazanmaktadır.[347]

3.1.1.2.2. Düzeltme ve Cevap Hakkının Amacı

Düzeltme ve cevap hakkının iki amacı vardır. Bunlar[348];

- "Şeref ve haysiyeti saldırıya uğramış veya kendisi hakkında yanlış bilgi verilmiş kişiye, kendini aynı silahla savunarak olumsuz sonuçları kaldıracak bir imkân sağlama amacı

- Kamuoyunun doğru bilgi alma hakkı kapsamında gerçekleri kamunun bilgisine sunarak, sağlıklı bir kamuoyunun oluşmasına yardımcı olmak amacı"

Olayların, düşünce ve kanaatlerin açıklanmasında önemli bir rol oynayan medya, haber alma ve yaymadaki teknolojik gelişmeler sayesinde güçlü bir araç, bir faaliyet ve bir işletme dalı haline gelmiştir. Böylece medya yoluyla kişilik hakkını oluşturan değerlerin ihlali imkânı artmıştır. Artık televizyon ile televizyon açıklamalarına konu kişi arasında, bu ikisinin sahip olduğu silahlar yönünden bir denge olduğundan söz edilemez. [349] İşte "düzeltme ve cevap hakkı" da medya tarafından haksız ithamlara uğramış, hakkında yanlış bilgiler verilmiş kişiye, aynı silahla savunma imkânı vermekte ve kamunun doğru haber almasını sağlamaktadır.[350]

İletişim hürriyetinin kötüye kullanılması karşısında adli yolla yapılan kovuşturmalar yeterli olmadığı gibi, mağdur yönünden de doyurucu değildir. Örneğin bir televizyon kanalında yayınlanan gerçeğe aykırı bir haberi milyonlarca kişi izler, buna karşılık televizyoncunun bu yanlış haber dolayısıyla hükümlülüğünü

[347] Atilla Coşkun, *Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2002, s.23.
[348] İ. Serdar, 1999, s.336–337.
[349] A. Çiftçi, 1991–1992, s.47–48.
[350] F. Gölcüklü, 1970, s.132.

kimse duymaz. Bu nedenle büyük bir yayın aracına sahip olan televizyon kanallarıyla, bu imkâna sahip olmayan kişiler arasında bir eşitlik kurmak adaletin gereğidir. İşte bu eşitliği sağlamak ve yayın yoluyla şahsiyet hakları ihlal edilmiş kişilere aynı silahla kendisini savunma imkânı vermek, düzeltme ve cevap hakkının amaçlarından birisidir. [351]

Ayrıca, suç ve haksız fiil teşkil etmemeleri nedeniyle mahkemeler tarafından müeyyide altına alınamayan yayınlar, ancak düzeltme ve cevap hakkı yoluyla müeyyide altına alınabilmektedir. Yargı yolunun açık bulunduğu hallerde dahi, düzeltme ve cevap hakkı sahip olduğu sürat ve dinamizm ile kişilik hakkına ihlal teşkil eden yayınların olumsuz etkilerini en kısa zamanda ve haberleşme görevine en uygun şekilde ortadan kaldırabilmektedir.[352]

İletişim özgürlüğünün bir yönü haber toplama, haber verme ve kamuoyu oluşturma, yani kısaca bilgilendirme hakkıdır. Diğer yönü ise, toplumun doğru bilgi edinme hakkıdır. İletişim özgürlüğünün kötüye kullanılması, toplumun doğru bilgiye ulaşma hakkının ihlaline ve bunun sonucunda da kamuoyunun sağlıksız bir şekilde oluşmasına neden olur. Düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasıyla gerçekler ortaya konulduğu gibi, kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşması da sağlanmış olur. Düzeltme ve cevap hakkı bu yönüyle kamusal çıkara hizmet eder. Çünkü bireyler bir şekilde seslerini duyurmuş, kamu da gerçekleri öğrenmiş olur**.** Bu şekilde kamunun doğru bilgilere ulaşmasının sağlanması, düzeltme ve cevap hakkının diğer bir amacını oluşturmaktadır.[353]

3.1.1.2.5. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Düzeltme ve Cevap Hakkı

Radyo ve Televizyonlarda yapılan yayınlara karşı düzeltme ve cevap başvurularında bulunmak mümkündür. Uluslararası düzenlemelerde de üzerinde

[351] S. Dönmezer, 1976, s.315–316.
[352] F. Gölcüklü, 1970, s.132.
[353] İ. Serdar, 1999, s.337.

durulan düzeltme ve cevap hakkı ilk olarak ayrıntılı bir şekilde Basın Kanununda(mad.14) düzenlenmiştir. Daha sonra bu hak 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda düzenlenmiştir. Düzeltme ve cevap hakkının temel dayanağı Anayasamızın 32.maddesi ve Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesinin 8.maddesidir.[354]

Bir görüş[355]; 3984 sayılı eski Kanunun düzeltme ve cevap hakkını düzenleyen 28.maddesinin, yasal bir sınırlama getirmediği için TRT yayınlarını da kapsadığını söylemekteydi. Ve bu görüşe göre, 2954 sayılı Kanunun 27.maddesi uygulanmamalıydı. Kanaatimizce, 6112 sayılı yeni Kanunun TRT'nin yükümlülüğüne yer veren 45.maddesi bu karmaşayı ortadan kaldırmıştır. Söz konusu madde ile 8.maddede sayılan yayın ilkeleri ve ticari iletişime ilişkin hükümler TRT'nin yükümlülükleri arasında sayılmıştır. Düzeltme ve cevap hakkının kullanılması usulünü düzenleyen hükümler 45.madde kapsamı dışında yer almıştır. Bu nedenle bu hakka konu teşkil eden yayın TRT'de yayınlanmışsa 2954 sayılı yasa hükümleri, özel radyo ve televizyonlarda yayınlanmışsa 6112 sayılı yasa hükümleri uygulanacaktır.

3.1.1.2.5.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Şartları

a) Yayın, şeref ve haysiyete dokunmalı ve gerçeğe aykırı olmalıdır.

Anayasamızın 32.maddesi, düzeltme ve cevap hakkının doğmasını bir kişinin "*şeref ve haysiyetine dokunulması"* veya bu kişiyle ilgili olarak "*gerçeğe aykırı yayın yapılması"* koşullarına bağlamıştır. 2954 sayılı Kanunda bu düzenleme aynen benimsenmiştir. Buna karşılık, 3984 sayılı eski kanun, "*gerçeğe aykırılık"* koşuluna yer vermesine karşın, diğer koşulu "*kişilik haklarına saldırı"* şeklinde düzenlemişti.

[354] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.140.
[355] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s. 415.

İçel ve Ünver'in de belirttiği gibi, 3984 sayılı eski Kanunda düzenlenen "kişilik haklarına saldırı" koşulu Anayasa'nın 32.maddesine aykırılık göstermekteydi. Çünkü Anayasada yer alan haysiyet ve şeref terimi ile kişilik hakkı terimi eş anlamlı değildir. Önceki bölümlerde belirttiğimiz gibi, kişilik hakkı özgürlükler, yaşam alanı, resim, şeref ve haysiyet gibi değerler üzerindeki tüm hakları ifade eden bir kavramdır. Yani, kişilik haklarına saldırı şeref ve haysiyete saldırıyı da içerir, fakat bu haktan daha geniş boyuttadır. Bu nedenle, 3984 sayılı Kanun Anayasanın dışına çıkarak düzeltme ve cevap hakkının sınırlarını genişletmişti.[356] Bu husus Kanun koyucu tarafından dikkate alınmış ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun düzeltme ve cevap başlıklı 18.maddesinde "kişilik haklarına saldırı" koşulu, "şeref ve haysiyete aykırılık" şeklinde sınırlandırılarak Anayasaya uygun bir şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Hukukumuzda düzeltme ve cevap hakkı, ilan ve reklamlara karşı da kullanılabilir. [357]

b) Düzeltme ve cevap hakkı ilgili kişi tarafından kullanılmalıdır

Düzeltme ve cevap hakkını kullanacak olan kişiler, kendilerine karşı haysiyet ve şeref kırıcı veya gerçeğe aykırı yayın yapılan gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu maddedeki ilgililer, 2954 sayılı Kanunun 27.maddesinde kişiler, 6112 sayılı Kanunun 18.maddesinde ise, gerçek ve tüzel kişiler olarak belirtilmiştir. Tüzel kişilerin, özel hukuk tüzel kişisi veya kamu hukuku tüzel kişisi olması, bu hak açısından önemli değildir.[358] Ancak, 2954 sayılı Kanunun 27.maddesinin 2.fıkrasında özel hukuk tüzel kişilerinin, bu hakkı kullanabileceği belirtilmiştir. Bu demektir ki, devlet daireleri ve kamu kuruluşları TRT yayınlarına karşı bu hakkı kullanamayacaklardır.[359]

---

[356] K. İçel, Y.Ünver, 2007, s. 416.
[357] İ. Serdar, 1999, s.340.
[358] a.g.e., s.347.
[359] S. Aydın, 1998, s.173.

İçel ve Ünver'e göre, 2954 sayılı Kanunda olduğu gibi, 3984 sayılı Kanun yönünden de siyasi partilerin düzeltme ve cevap haklarını kullanabileceği kabul edilmelidir.[360] Kanaatimizce, 6112 sayılı yeni Kanun yönünden de bu hakkın siyasi partiler tarafından kullanılması yönünde bir engel yoktur. Tüzel kişiliği olmayan kuruluşlarda, bunları oluşturan gerçek kişiler düzeltme ve cevap hakkına sahiptirler. Yani, kuruluşlar tek başlarına bu hakka sahip değildirler.[361]

Düzeltme ve cevap hakkı yayına muhatap olan kişinin şahsen kullanabileceği bir hak olduğundan, küçükler ve ehil olmayanlar da bu hakkı bizzat kullanabilirler. Ayrıca, bunların yasal temsilcileri de bu hakkı kullanabilirler. Vekâlette özel bir hüküm olması şartıyla vekil de düzeltme ve cevap hakkını kullanabilir.[362]

3984 sayılı eski Kanunda ölenin cevap hakkının nasıl kullanılacağı belirtilmemesine karşın, 2954 sayılı Kanunda bu açıkça belirtilmişti.[363] 6112 sayılı yeni Kanunda ise ölenin cevap hakkının kullanımına yönelik bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, Düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişi bu hakkını kullanmadan ölürse, bu hak mirasçılarından biri tarafından kullanılabilir**.** 2954 sayılı Kanuna göre ise, düzeltme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçıları birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuranı kullanabilir.

"Düzeltme ve cevap hakkı, ilgili tarafından kullanılmalıdır. İlgili deyimi, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiyle, cevap ve düzeltmeye ilişkin yayın arasında, (dolaylı ya da dolaysız) özel bir ilişkiyi/ilgiyi ifade eder. Düzeltme ve cevap hakkının kullanılabilmesi için genel bir ilgi yeterli değildir."[364]

[360] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s.417.
[361] a.g.e., s.417.
[362] A. Çiftçi, 1991, s.905.
[363] K. İçel, Y. Ünver, 2007, s.417–418.
[364] C. Toraman, 2006, s.115.

c) Düzeltme ve cevap metni kanuna uygun olmalıdır.

3984 sayılı eski Kanun kapsamında "düzeltme ve cevap" hakkı yargı yoluyla kullanılabildiği için, "*kanuna uygunluk"* şartı daha çok 2954 sayılı Kanun bakımından önem taşımaktaydı. Ancak 6112 sayılı yeni Kanunda da 2954 sayılı Kanunda olduğu gibi düzeltme ve cevap başvurusunun ilk olarak medya hizmet sağlayıcıya yapılması düzenlenerek "kanuna uygunluk şartı" 6112 sayılı Kanun açısından da önem kazanmıştır. Düzeltme ve cevap metninin içeriğinin, TRT yayınları için 2954 ve özel radyo ve televizyon yayınları için 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olmaması, suç niteliğinde ifadeler taşımaması, sadece bu hakkın doğmasına neden olan yayınla ilgili olması ve yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurmaması gerekir Bu hak, hiçbir şekilde, kişilerin özel düşüncelerini parasız bir şekilde televizyonda açıklamalarının bir aracı değildir.[365]

i) Kanun hükümlerine aykırı olmaması ve suç niteliğinde hükümler taşımaması

Düzeltme ve cevap metni her şeyden önce TRT yayınları için 2954 sayılı ve özel radyo ve televizyon yayınları için 6112 sayılı Kanun hükümlerine uygun olmalıdır. Düzeltme ve cevap metninin suç niteliğinde olmaması ve içeriğinde herhangi bir suç unsurunu taşımaması gerekir.

ii) Bu hak düzeltme ve cevaba konu yayınla ilgili olmalıdır

Düzeltme ve cevabın yapılan yayınla ilgili olması bir zorunluluktur. Yayına uygunluk, haberde yer alan hususlarla, bunlara verilen cevapta ileri sürülen ifadeler arasında ilginin bulunması demektir.[366] Cevap hakkından yararlanarak bir kişinin kendisini övmesine, yayınla ilgili olmayan düşüncelerini paylaşmasına veya

[365] İ. Serdar, 1999, s.349.
[366] Ç. Özek, 1978, s.111–112.

reklamını yapmasına izin verilemez.[367] Ancak yayının gerçeğe aykırı olduğunu kanıtlamaya yarayacak ifadelerin belirtilmesinde bir sakınca yoktur.[368]

iii) Yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurmamalıdır.

Düzeltme ve cevap, bir başka düzeltme ve cevap hakkının oluşmasına sebebiyet vermemeli ve tahrik unsurları içermemelidir. [369]

d) Düzeltme ve cevap yasal süresi içerisinde yapılmalıdır.

Düzeltme ve cevap hakkının şartlarından birisi de bu hakkın süresi içerisinde kullanılmasıdır. Süreler yayının yapıldığı tarihte başlamaktadır ve hak düşürücü sürelerdir. Kesilmesi ve uzaması düşünülemez.[370] Hakkın kullanılması için tanınan süre; 6112 sayılı yasaya göre 60 gün, 2954 sayılı yasaya göre ise 7 gündür.

3.1.1.2.5.1. Düzeltme ve Cevap Hakkının Kullanılması Usulü

Düzeltme ve cevap hakkının kullanılması usulü TRT ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarında farklılık göstermektedir. TRT yayınlarına karşı bu hakkın kullanılması usulü 2954 sayılı Kanunda düzenlenirken, özel radyo ve televizyon kuruluşlarına karşı bu hakkın kullanılması usulü 6112 sayılı Kanunda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

[367] S. Dönmezer, 1976, s.329.
[368] A. Çiftçi, 1991–1992, s.66.
[369] a.g.e., s.67.
[370] Ç. Özek, 1978, s.113.

3.1.1.2.5.1.1. TRT Yayınlarına Karşı

Düzeltme ve cevap hakkı doğan kişi, bu hakkını kullanmak için oluşturduğu düzeltme ve cevap metnini yayın tarihinden başlayarak 7 gün içerisinde TRT Genel müdürlüğüne göndermek zorundadır. Genel müdürlük, bu metni alınmasından başlayarak 3 gün içerisinde yayınlamakla yükümlüdür.

Kişi gönderdiği düzeltme ve cevap metninde, yayının niteliğinin 27/1 kapsamına girdiği, yayında kendisinin şeref ve haysiyetine dokunulduğu veya hakkında gerçeğe aykırı yayın yapıldığı ve gerçeğin ne olduğunu kısaca açıklamalıdır. Düzeltme ve cevap metni, cevap ve düzeltmeye esas teşkil eden yayının süresinin ilgili bölümünü aşmamalıdır.

Hak sahibi tarafından gönderilen düzeltme ve cevap metni, 2954 sayılı Kanun hükümlerine uygun olmalı, suç niteliğinde ifadeler taşımamalı, yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olmamalıdır. Eğer düzeltme ve cevap metni bu niteliklerde değilse, Genel Müdürlük talebi reddettiğini yayınlamakla yükümlü olduğu 3 günlük sürenin bitiminden itibaren 2 gün içerisinde ilgilisine bildirir. İlgili, bu red kararına karşı, en geç iki gün içerisinde Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine veya Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmek üzere bulunduğu yer mahkemesine itirazda bulunabilir. Ankara Sulh Ceza Hâkimi, en geç iki gün içerisinde düzeltme ve cevap metninin; suç niteliği taşıyıp taşımadığı, yayın ile ilgisinin bulunup bulunmadığı, kanundaki yazılı şartlara uygun olup olmadığı, cevap hakkı doğurur nitelikte olup olmadığı ve süresi içerisinde TRT kurumuna gönderilip gönderilmediğini inceleyerek karar verir. Hâkim düzeltme ve cevap metninin aynen yayınlanmasına karar verebileceği gibi uygun göreceği değişiklikleri bizzat kendisi yaparak yayınlanmasına da karar verebilir. Bu kararın birer örneği taraflara gönderilir.

Taraflar bu karara karşı, kendilerine tebliğden başlayarak iki gün içerisinde itiraz edebilirler. İtiraz merci Ankara Asliye Ceza Hâkimliğidir. Bu mahkemede

verilen kararlar kesindir ve kararın Genel Müdürlüğe ulaşmasını takiben iki gün içerisinde düzeltme ve cevabın yayınlanması zorunludur.

"Kanunda belirtilmemiş olmakla beraber, cevabın aynı yayın saatinde yayınlanması bu hakkın kullanılmasından beklenen yararın gereğidir."[371]

3.1.1.2.5.1.1. Özel Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı

Özel radyo ve televizyon yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkı 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda düzenlenmiştir. Söz konusu Kanuna göre ilgililer yayın tarihinden başlayarak 60 gün içinde ilgili yayıncıya başvurabilirler. Gönderilen düzeltme ve cevap metni, üçüncü kişilerin menfaatlerine aykırı olmamalı ve suç unsuru içermemelidir.

Yayıncılar, hiçbir düzeltme ve ekleme yapmadan, yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç 7 gün içinde cevap ve düzeltmeye konu olan yayının yapıldığı saatte ve programda, izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve açıkça anlaşılabilecek biçimde yayınlayacaklardır. Eğer düzeltme ve cevap hakkına konu olan program yayından kaldırılmış ve yayınına ara verilmişse, bu hak, yedi günlük süre içerisinde anılan programın yayın saatinde kullandırılır. Düzeltme ve cevapta buna neden olan yayın belirtilir.

Düzeltme ve cevap metninin yayıncı tarafından 7 günlük süre içerisinde yayınlanmaması durumunda bu sürenin bitiminden; usulüne uygun bir şekilde yayınlanmaması durumunda ise düzeltme ve cevabın yayınlandığı tarihten itibaren 10 gün içerisinde ilgili kişi, mahkemeden düzeltme ve cevabın usulüne uygun olarak yayınlanmasına karar verilmesini isteyebilir. Yetkili ve görevli mahkeme, başvuru

[371] S. Aydın, 1998, s.176.

sahibinin ikamet ettiği yerdeki sulh ceza mahkemesi; başvuru sahibinin yurt dışında ikamet etmesi halinde Ankara Sulh Ceza Mahkemesidir.

Yetkili mahkeme hâkimi, hak sahibinin başvurusundan itibaren 3 gün içerisinde duruşma yapmadan bir karar verecektir. Verilen karara karşı tebliğden itibaren yedi gün içinde yetkili asliye ceza mahkemesine itiraz edilebilir. Asliye ceza mahkemesi itirazı üç iş günü içinde inceleyerek kesin karara bağlar.

Hâkim düzeltme ve cevabın yayınlanmasına karar vermişse, yedi günlük süre, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten; itiraz edilmişse asliye ceza mahkemesi kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.

Gerçek ve tüzel kişilerin kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayın nedeniyle doğan maddi ve manevi zarardan dolayı, yayıncı kuruluş ile birlikte programın yapımcısı müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Düzeltme ve cevap başvurusunda bulunacak kişinin, hakkındaki kişilik ihlaliyle ilgili görüntü veya ses yayın bandını veya CD'sini dilekçesine eklemesi, incelemenin hızlı sonuçlanmasına katkı sağlayacaktır. Kişiler bu yayınlara ait kayıtları, ücretini ödemek kaydıyla RTÜK'ten temin edebilirler. Bu kayıtlar ilgili kişiler tarafından istenebileceği gibi mahkemelerce de istenebilir.

Televizyon kuruluşlarının düzeltme ve cevap metnini usulüne uygun olarak yayınlamaması sonucu Üst Kurul tarafından yayını yapan televizyon kuruluşlarına çeşitli müeyyideler uygulanmasına karar verilen iki örnek olaya değinelim.

ÖRNEK OLAY 1.

E TV Yayın Kuruluşunda her hafta pazartesi günleri yayınlanan bir programda L.K. isimli şahıs tarafından ... Yön. ve Tic. Ltd. Şirketi hakkında gerçeğe aykırı ve karalayıcı beyanlarda bulunulmuş ve söz konusu şirket tarafından yetkili Sulh Ceza

Mahkemesine cevap ve düzeltme hakkı tanınması için başvuruda bulunulmuştur. Yetkili mahkeme tarafından başvuru yeterli görülüp cevap ve düzeltme metninin yayınlanmasına kara verilmiş ve karar kesinleşmiştir. Fakat ilgili yayın kuruluşunun geçerli düzeltme ve cevap metnini usulune uygun bir şekilde yayınlamadığı iddiasıyla … Yön. ve Tic. Ltd. Şirketi, Üst Kurula başvurarak gerekli müeyyidelerin uygulanmasını talep etmiştir.

İlgili yayın izlendiğinde düzeltme metninin kolay anlaşılamayacak derecede hızlı ve uğultulu bir şekilde okunduğu, ekrandaki akan yazının da oldukça küçük puntolarla yayınlandığı görülmüştür. Dolayısıyla mahkeme tarafından karar verilen ve kesinleştirilen Düzeltme ve Cevap metni usulüne uygun şekilde yayınlanmayıp, bu hakkın kullanımı fiilen engellenmiştir. Bu uygulamayla söz konusu şirket hakkında kamuoyunun gerçek bilgiye ulaşması engellenmiş olup, şirketin kendisini savunma hakkı elinden alınmıştır.

E TV Yayın Kuruluşu söz konusu yayınıyla, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun "Düzeltme ve Cevap Hakkı" başlıklı 28.maddesinin 6. fıkrasında yer alan "Yayını yapmayan veya karara uygun şekilde yapmayan veya geciktiren kuruluşun yayınlarından sorumlu en üst yöneticisi ile kuruluşun sahibi olan anonim şirketin yönetim kurulu başkanı hakkında üçbin günden dokuzbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ayrıca, kuruluşa Üst Kurulca üç aya kadar gelir getirici yayın yapma yasağı verilebilir; fiilin tekrarı hâlinde yayın izni iptal edilir. Hangi yayınların gelir getirici yayınlar olduğu Üst Kurul tarafından belirlenir." hükmünü ihlal etmiştir.

Üst Kurul da, ilgili yayın kuruluşuna söz konusu yayını nedeniyle sekiz (8) gün gelir getirici yayın yapma yasağı uygulanmasına, ihlalin tekrarı halinde 3984 sayılı Kanunun 28 inci maddesi doğrultusunda yayın izninin iptal edileceğinin bildirilmesine, ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.[372]

---

[372] Toplantı Tarihi: 12.10.2010, Toplantı No: 2010/58, Karar No: 26

ÖRNEK OLAY 2.

Düzeltme ve cevap metninin usulüne uygun şekilde yayınlanmamasıyla ilgili ikinci örnek olayımız ise Habertürk logosuyla yayın yapan televizyon kanalının 08/03/2011 tarihli yayınıyla ilgilidir. … Holding A.Ş. , Habertürk Yayın Kuruluşunda 31.01.20011, 01.02.2011 ve 02.02.2011 tarihlerinde muhtelif saatlerde yayınlanan haber programlarında kişilik haklarının ihlal edildiğini ve bu sebeple yapılan başvuru neticesinde yetkili mahkeme tarafından verilen düzeltme ve cevap kararının usulüne uygun olarak yayınlanmadığını belirterek Üst Kurula başvurmuş ve söz konusu yayın kuruluşuna gerekli müeyyidelerin uygulanmasını talep etmiştir.

Söz konusu yayın kuruluşunun yayınları incelendiğinde, 08.03.2011 tarihinde saat 14:17 ve 15:13'de düzeltme ve cevap metninin sadece akar yazı ile ekranda yer aldığı, sözlü olarak okunmadığı tespit edilmiştir. Yayın Kuruluşunun düzeltme ve cevap metnini bu şekilde yayınlaması hakkaniyet ve eşitlik ölçülerine uygun olması bakımından doğru değildir. Düzeltme ve cevap metninin kamuoyunun tüm kesimlerince tam olarak anlaşılabilmesi ve kendisinden beklenen faydayı sağlayabilmesi ancak bu metnin kanunda ve yönetmelikte düzenlenmiş şekliyle ekrana getirilmesi ile mümkün olacaktır.

İlgili yayın kuruluşu düzeltme ve cevap metnini sadece yazılı olarak ekrana getirmesiyle 6112 sayılı Kanun'un 8nci maddesinin (o) bendinde yer alan ".....Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır." hükmünü ve 18nci maddesinin 1nci fıkrasında yer alan "..... Medya hizmet sağlayıcılar, hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde, cevap ve düzeltmeye konu yayının yapıldığı saatte ve programda, izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve açıkça anlaşılabilecek biçimde düzeltme ve cevabı yayınlar. Düzeltme ve cevap hakkı doğuran programın yayından kaldırıldığı veya yayınına ara verildiği durumlarda, düzeltme ve cevap hakkı, yedi günlük süre içinde anılan programın yayın saatinde kullandırılır. Düzeltme ve cevapta, buna neden olan yayın belirtilir." hükmünü ihlal etmiştir.

Üst Kurul da yayın kuruluşunun söz konusu yayınıyla 6112 sayılı Kanunun "Yayın Hizmeti İlkeleri" başlıklı 8. maddesinin 1. fıkrasının (o) bendinde yer alan "…..Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır" hükmünü ihlal ettiğine ve 6112 sayılı Kanunun 32. maddesinin 2. fıkrasına göre uyarılmasına karar vermiştir.[373]

3.1.2. Kusuru Şart Koşmayan Davalar

Kişilik haklarının ihlalinde başvurulacak yollardan birisi de dava açmaktır. Etkili korunma yöntemlerinden olan Önleme, Durdurma, Tespit, Kararın İlanı veya Üçüncü Kişiye Bildirilmesi, Vekâletsiz İş Görme ve Sebepsiz Zenginleşme davalarının ortak özelliği davaların açılması için saldırganda kusur şartının aranmamasıdır. Şimdi kusuru şart koşmayan dava türlerini ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

3.1.2.1. Önleme Davası

3.1.2.1.1. Genel Olarak Önleme Davası

Önleme davası eski MK'nin 24. maddesinde düzenlenmemiştir. 3444 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce durdurma davasının, saldırı tehlikesini önleme davasını içerdiğini öne süren görüşler vardı. 4721 sayılı TMK'nin 25 maddesinde ise önleme davası açık bir şekilde kişilik hakkını koruyan davalar arasında sayılmıştır. TMK'nin bu açık hükmüyle birlikte "durdurma davasının önleme davasını içerdiği" görüşlerine gerek kalmamıştır.[374]

Önleme davası niteliği itibariyle henüz saldırı gerçekleşmeden onu önleyen bir davadır. Yani, bu dava kişilik haklarını ihlal eden ifade açıklamalarını daha

[373] Toplantı Tarihi: 10.05.2011, Toplantı No: 2011/28, Karar No: 19

[374] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.318–319–320.

televizyonda yayınlanmadan önlemeye çalışmaktadır.[375] Örneğin; Bir televizyon kanalında hafta boyunca tanıtım yapılarak ünlü bir sanatçının özel hayatının gizli kalmış taraflarının yayınlanacağının duyurulması halinde, bu dava açıldığında ortada henüz gerçekleşmiş bir saldırı mevcut değildir. Fakat saldırının yakın gelecekte gerçekleşmesi tehlikesi bulunmaktadır.[376]

Saldırı doğduğu anda önleme davasından söz edilemez. Önleme davası, saldırının fiiline yönelen bir davadır. Saldırı meydana geldikten sonra açılacak davalar ise saldırının sonuçlarına yöneliktir.[377]

Bu dava, kişilik hakkı olası bir saldırıya uğrama tehlikesi yaşayan kimseye, ciddi ve yakın bir saldırıyı gerçekleşmeden engelleme olanağı sunar. Örneğin, bu dava yoluyla, yukarıdaki örnekte olduğu gibi, özel hayatının gizli yönleri deşifre edilmek istenen sanatçının kişilik haklarına yönelik saldırıya maruz kalması engellenmiş olur. Bunları yayınlamak isteyen yayıncıya da bu davranıştan kaçınması emredilir. Dava sonucunda verilen kararın etki ve hükümleri geleceğe aittir.[378]

Önleme davasının amacı, kişiliğe yapılacak olan saldırıyı henüz başlamadan, tehlike halindeyken engellemektir. Kişilik haklarına saldırı tehlikesiyle karşılaşan kimse, bu dava yoluyla failin gelecekteki saldırılarının önüne geçmektedir. Dava sonucunda davalının bir davranışı yapmamasına karar verilir. Buna göre, önleme davası, failin belirli bir davranışı yapmasına değil, yapmamasına yöneliktir.[379]

[375] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.321.
[376] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.397.
[377] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.321.
[378] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.397–398.
[379] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.322–323.

3.1.2.1.2. Koşulları:

a) Kişilik hakkına karşı bir saldırı tehlikesi bulunması

Önleme davasının açılabilmesi için öncelikle bir saldırı tehlikesinin mevcut olması gereklidir. Davacı, bir kimsenin, kişiliğine karşı saldırıda bulunmaya hazırlandığını ileri sürebilir. Saldırı tehlikesinin mevcut olması veya geçmişteki bir saldırının tekrarlanması tehlikesinin varlığı davanın açılması açısından fark yaratmaz. Ancak doğmuş, devam eden veya sona ermiş saldırılara karşı, önlenecek bir durum kalmadığı için önleme davası açılamaz. [380] Örneğin, kişiliğe tecavüz edecek televizyon programının yayıncısı bu programı yayınlamaktan vazgeçmişse, tehlike ortadan kalktığı için önleme davası açılamaz. Aynı şekilde, bu program yayınlanmışsa yine dava açılamaz. Bu son durumda, programın yayınlanması, tecavüz tehlikesini fiili tecavüze dönüştürmüştür. Böyle olunca önleme davası yerine durdurma davası açılması gerekmektedir.[381]

Önleme davasının açılabilmesi için, kişiliğe tecavüz tehlikesinin bulunması yeterli değildir. Bu tehlikenin aynı zamanda ciddi ve objektif olarak mevcut olması gerekir.[382]

Hâkimin önleme kararı vermesi için, davacı yakın tehlikenin varlığını ispatlamak zorundadır. Tehlikenin varlığı ispatlanamadığı takdirde, hâkim sınırları belli olmayan bir hareket yasağı koyarak başkalarının özgürlüklerini(örneğin, televizyon yoluyla yapılan yayınlarda yayın özgürlüğünü) kısıtlayamaz.[383]

---

[380] S. Helvacı, 2001, s.129.
[381] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.143.
[382] a.g.e., s.143.
[383] B. Öztan, 1990, s.138.

Bir saldırı tehlikesine karşı açılan önleme davalarında, tehlikenin dava devam ederken hala varlığını koruması gerekmektedir. Eğer dava devam ederken tehlike sona ererse dava reddedilecektir.[384]

b) Tehlike olarak beliren saldırının hukuka aykırı olması

Önleme davasının açılabilmesi için tecavüz tehlikesini yaratan kimsenin kusurlu olması veya zarara sebebiyet vermesi gerekmez. Failin kusur veya ihmal şeklinde herhangi bir kusuru olmasa dahi bu dava açılabilir. Buna karşılık, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan televizyon yayınlarının hukuka aykırı nitelik taşıması şarttır. Eğer bu yayınlar için bir hukuka uygunluk sebebi varsa dava reddedilecektir.[385]

3.1.2.1.3. Karar:

Önleme davası sonucunda verilen karar, bir yapmama yükümlülüğü ihtiva eder. Başka bir deyişle, hâkim, faile gerçekleştirmeyi düşündüğü eylemi yapmamasını emreder.[386] Örneğin, kişi hakkında bir kanalda, sürekli olarak bir yayında bulunulacağı duyuruluyorsa ve yayın henüz gerçekleştirilmemişse; belli bir olaya ilişkin kişinin görüntülerinin veya sesinin kayda alındığı ve yayınlanacağı duyurulmuşsa, önleme davasıyla yapılacak bu saldırılar önlenir.[387]

Eğer televizyonda kişilik haklarına saldırı unsurları içeren bir yayında, açıklamayı yapan kişi kusursuzsa ve bu yayın, ilgili kişi için hafif bir saldırı niteliğindeyse ve yayının engellenmesi, açıklamayı yapan kişiyi ilgiliye göre daha fazla zarara uğratacaksa, dava reddedilebilir. Burada açıklamayı yapan kişinin yararının, ilgilinin fazla önem taşımayan yararından, objektif iyiniyet kuralları

[384] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.326.
[385] M. Ayan, 1997, s.245.
[386] a.g.e., s.245.
[387] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.529.

çerçevesinde daha üstün tutulması söz konusudur. Fakat saldırıda bulunan kişi kusurlu ise dava reddedilemez.[388]

Önleme davası sonunda verilen kararlar İİK. madde 30'a göre icra edilir.

3.1.2.2. Durdurma Davası

3.1.2.2.1. Genel Olarak Durdurma Davası

Durdurma davasının hukuki dayanağını TMK'nin 25.maddesi oluşturmaktadır. Medeni Kanunumuzun eski 24.maddesinde kişilik hakkını koruyan davalar arasında tecavüzün men'i davası adı ile durdurma davası yer almaktaydı. 3444 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ve daha sonrasında yeni 4721 sayılı TMK ile birlikte durdurma davasına 25.maddede yer verilmiştir. Bu maddeye göre: "Davacı, hâkimden… sürmekte olan saldırıya son verilmesini isteyebilir."[389]

"Durdurma davasının konusu, kişilik haklarına yönelmiş ve hala da devam etmekte olan saldırının durdurulması veya tekrarına engel olunmasıdır."[390]

Durdurma davası, saldırı nedeniyle doğan hukuka aykırı durumu ortadan kaldırmaya yöneliktir. Burada fiilin değil, fiil nedeniyle ortaya çıkan hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması söz konusudur. Bu dava işlevi ve etkisi itibariyle aynı zamanda bir eda davasıdır. Bu dava sonunda verilen karar, İİK madde 30 ve 343 hükümleri doğrultusunda icra edilebilir.[391]

Durdurma davasının amacı, kişilik hakkına yönelik devam etmekte olan saldırıya son verilmesini sağlamaktır. Bu dava her zaman yeni maddi veya manevi

[388] İ. Serdar, 1999, s.255.
[389] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.331.
[390] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.395.
[391] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.332.

zararların oluşmasına neden olabilecek kaynağın kurutulmasını amaçlamaktadır. Bu açıdan durdurma davası geleceğe yönelik bir nitelik taşımakta ve ileride doğması muhtemel maddi veya manevi zararlara engel olmaktadır.[392]

3.1.2.2.2. Koşulları

a) Televizyon yoluyla kişilik hakkına yapılan ve devam eden bir saldırı olmalı

Durdurma davasının şartlarından ilki, kişililik haklarına yönelik saldırının devam ediyor olmasıdır. Eğer saldırı sona ermişse ve şartlar oluşmuşsa durdurma davası değil tazminat davası açılır. Durdurma davasının açılabilmesi için failin kusurlu olması şartı aranmaz.[393]

Durdurma davası, saldırı başlayıp devam ettiği sürece açılabildiğine göre, saldırının sona ermesinden sonra, etkileri devam ediyor olsa bile, bu dava açılamaz. Bunun yerine tespit davası açılabilir.[394] Örneğin, bir kişi hakkında televizyonda gerçeğe aykırı bir yayının yapılması o kimsenin kişilik haklarının ihlali anlamına gelmektedir. Ancak saldırı yayının yapılmasıyla birlikte sona erdiği için durdurma davası açılamaz. Fakat bu yayının etkisi devam ettiğinden, bu yayının ilgili şahsın kişilik hakkına saldırı teşkil ettiğinin tespiti ve kararın yayınlanması talep edilebilir. Şartlar oluşması halinde maddi ve manevi tazminat davaları da açılabilir.[395] Bu nedenle televizyon yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde, durdurma davasına konu olabilecek yayınlar seri halde yayınlanan ve kişilik hakkını ihlal eden programlar ve reklamlardır.[396]

---

[392] Necip Kocayusufpaşaoğlu (1980), "Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler*",* *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I.Sempozyumu*, 21–22 Ekim 1977, İstanbul Üniversitesi MHE Yayını, İstanbul, s.159.
[393] B. Öztan, 1990, s.138.
[394] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.142.
[395] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.171–172.
[396] İ. Serdar, 1999, s.258.

Saldırı devam ettiği sürece durdurma davası açılabilir. Yani, zamanaşımı ve hak düşürücü süre söz konusu değildir.[397]

b) Saldırı hukuka aykırı olmalıdır.

Kişiliğe ilişkin unsurların herhangi birine hukuka aykırı bir saldırı olması halinde durdurma davası açılabilir. Failin kusurlu olması veya bir zararın oluşması şartları aranmaz. Buna karşılık, kişilik hakkına saldırı fiili hukuka aykırı değilse, yani müdahaleye izin veren bir hukuka uygunluk sebebi mevcutsa durdurma davası açılamaz.[398]

c) Durdurmanın mümkün olması

Durdurma davasının açılabilmesi için, hukuka aykırı durumunun ortadan kaldırılması mümkün olmalıdır. Kişilik hakkına saldırı sonucu ortaya çıkan hukuka aykırı durumlar maddi saldırı durumları ve maddi olmayan saldırı durumları olmak üzere ikiye ayrılır. Birinci durumda, saldırı sonucu oluşan hukuka aykırı durum mevcut maddi bir şey nedeniyle(programın televizyonda yayınının devamı gibi) devam etmektedir. Diğer durumda ise, yayında yapılan açıklamanın içeriğinin başkalarının zihninde devam etmesiyle hukuka aykırı bir durumun devamı söz konusudur.[399]

Televizyon yoluyla kişilik hakkına saldırılarda kişiliği ihlal edilen şahısla ilgili olarak başkalarının zihninde olumsuz değer yargıları oluşabilir. Hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması için bazen söz konusu yayının sürdürülmesinin engellenmesi yetmez. İzleyicilerin zihninde oluşan olumsuz değer yargılarının ve düşüncelerin de ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bunun yolu da, doktrinde, saldırıda bulunanın yine televizyon yoluyla düzeltici bir açıklamaya, açıklamayı

[397] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.172.
[398] M. Ayan, 1997, s.246.
[399] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.336.

yalanlamaya veya açıklamasını geri almaya mahkûm edilmesi olarak gösterilmektedir.[400]

d) Durdurmada bir yararın bulunması

Durdurma davası açmanın şartlarından bir diğeri de durdurmada bir yararın bulunmasıdır. Özellikle televizyon yayınlarında ifade açıklamaları güncelliğini kaybettikten sonra çabucak unutulur. Failin, bir açıklamada bulunmaya veya açıklamayı yalanlamaya mahkûm edilmesi, güncelliğini yitirmiş olayın tekrar insanların zihninde oluşmasına neden olur. Hatta konuyu bilmeyen kişilerin de açıklamayla ilgilenmesine neden olabilir. Bu durum ise mağdura yarardan çok zarar verir. Bu nedenle, durdurma davasında sübjektif yararla birlikte, objektif yararın bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Televizyonda yapılan açıklamanın üzerinden uzunca bir süre geçmiş ve hukuka aykırı durum güncelliğini yitirmişse dava reddedilmelidir.[401]

Durdurma davasının açılabilmesi için her davada olduğu gibi kişinin hukuksal bir koruma yararının bulunması gerekir. Failin dava açılmadan önce hukuka aykırı durumu ortadan kaldırma olanağı vardır. Kişilik hakkına saldırıda bulunan televizyon kuruluşu, mağdurun başvurusu üzerine veya kendiliğinden, hukuka aykırı durumu ortadan kaldıracak bir açıklamada bulunursa, davacının durdurma davası açmasının hukuki bir yararı yoktur.[402]

3.1.2.2.3. Karar

Durdurma davasında hâkim, davacının kişilik haklarına aykırı saldırının varlığını ve devam ettiğini tespit ederse davalının saldırıya son vermesine karar

[400] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.336-337.
[401] a.g.e., s.337-338.
[402] a.g.e., s.338.

verecektir.[403] Hâkim durdurma kararını verirken, bu davanın amacının, saldırının değil, hukuka aykırı durumu yaratan açıklamanın etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olduğunu göz önünde bulundurması gerekir.[404] Mahkeme, davacı tarafından yapılan başvuruyu haklı bulursa program yayınının durdurulmasına karar verecektir. Bu dava, insanların zihninde oluşan olumsuz düşünce ve değer yargılarının ortadan kaldırılmasını kapsamamaktadır.[405] Dava devam ederken saldırı sona erse, şartların karar anında varlığı arandığı için, aynen önleme davasında olduğu gibi durdurma davasında da esas hakkında karar vermeye yer olmadığı gerekçesi ile dava sonlandırılacaktır.[406]

Kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayınların durdurulması ile ilgili yetkili mahkemeler tarafından verilmiş birçok karar bulunmaktadır. Çalışmamızda birkaç örneğe yer vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

ÖRNEK 1.

Durdurma davası ile ilgili ilk karar örneğimiz, Sanatçı P.A.'nın boşanma davasının bazı ulusal televizyon kuruluşlarında konu yapılması ile ilgilidir. Sanatçı P.A., yetkili mahkemeye başvurarak eşi ile arasında geçen velayet ve nafakaların kaldırılması davasında davanın içeriği ile ilgili 03/01/2011 ve 04/01/2011 tarihlerinde bazı ulusal kanallarda haber yapıldığını, haberde dava dilekçesinde yer almayan beyanlara yer verilmek sureti ile kamuoyu önünde eşine hakaret etmiş gibi bir izlenim oluşturulduğunu, dava dilekçesinde ise böyle bir beyan ve hakaret niteliği taşıyan unsurlar bulunmadığını, kendisinin tanınmış bir kişi olması ve çocukları ile ailesini mesleğinden kazandığı para ile geçindirdiğini belirterek basın-yayın yolu ile ülke çapında yayın yapılmaması için tedbir kararı verilmesini talep etmiştir.

[403] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.173.
[404] A. Zevkliler, M.B. Acarbey, K.E. Gökyayla, 1999, s.528.
[405] C. Toraman, 2006, s.130.
[406] S. Helvacı, 2001, s.130–131.

Mahkeme heyeti de, davanın niteliği gereği yapılacak haberlerin sanatçıyı, eşini ve küçük yaştaki çocuğunun psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilecek nitelikte olduğunu, tarafların ünlü kişiler olması nedeniyle davanın ve içerisindeki bilgi, belge ve fotoğrafların yayın yoluyla duyurulmasının hem taraflar hem de küçük yaştaki çocuk açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini göz önüne alarak davanın içeriği hakkında görsel-işitsel yayın yoluyla yayın yapılmasının TEDBİREN DURDURULMASINA karar vermiştir.[407]

ÖRNEK 2.

Durdurma davası ile ilgili ikinci karar örneğimiz ise O. adlı bir petrol firmasının S. adlı rakip firmanın televizyon yoluyla yaptığı reklamların durdurulmasına yönelik açtığı durdurma davası ile ilgilidir. Dava konusu olayda O. firmasının iddiası, kendilerine ait olan promosyon v.b. argümanları S. isimli rakip firmanın haksız rekabet teşkil edecek şekilde reklamlarında kullanmasıdır. Dosya mahkeme heyeti tarafından bilirkişi heyetine gönderilmiş ve dosya bilirkişi incelemesinden dönünceye kadar *"S. Güvencesi"* ve *"S.'de aracınızın markası, yaşı kilometresi sorulmaz"* sloganı ile yayınlanan reklamların durdurulması yönünde İHTİYATİ TEDBİR KONULMASINA karar verilmiştir.[408]

ÖRNEK 3.

Durdurma davası ile ilgili son karar[409] örneğimiz ise " Çocuğun nitelikli Cinsel İstismarı" suçu kapsamında yürütülen bir soruşturma nedeniyle çeşitli yayın organlarında mağdur ve hakkında kesinleşmiş mahkumiyet kararı olmayan şüphelinin isim ve soy isminin baş harfleri ile adreslerinin açık bir şekilde verilmesi ve haklarına haber yapılmaya devam edilebileceği endişesiyle mahkemeden istenen yayın durdurma talebi ile ilgilidir.

---

[407] Bakırköy 3. Aile Mahkemesi, Esas No:2010/1058, Karar Tarihi: 07/01/2011
[408] Çorlu 2.Asliye Hukuk Mahkemesi, Esas No: 2011/76, Değişik İş Karar No: 2001/76, Değişik İş Karar Tarihi: 09/09/2011
[409] Sakarya 3.Sulh Ceza Mahkemesi, Değişik İş No:2010/682, Karar No:17/12/2010

Mahkeme heyeti başvuruyu incelemiş ve yapılan yayının mağdurun şöhret ve haklarını zedelediğine kanaat getirmiş ve kişilerin özel hayat ve haklarının ve soruşturmanın gizliliğinin sağlanması amacıyla soruşturma konusu olayla ilgili olarak tüm yayın ortamlarında YAYIN YASAĞI konulmasına karar vermiştir.

3.1.2.3.Tespit Davası

3.1.2.3.1. Genel Olarak Tespit Davası

Eski Medeni Kanunda tespit davasıyla ilgili bir hüküm bulunmamaktaydı. Fakat 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanununun 25.maddesinde diğer davalarla birlikte tespit davası da düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre: "Davacı sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir".

Doktrinde, Tespit davasının hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüş, bu davanın manevi tazminat davasının bir türü olduğunu öne sürmektedir. Bu görüş kabul edilecek olursa, manevi tazminat davasının açılabilmesi için gerekli koşullardan olan kusur ve saldırının özel ağırlığı şartları tespit davası içinde geçerli olacaktır. Oysaki tespit davasında zarar ve kusur şartları aranmaz. Diğer bir görüşte olanlar, tespit davasının durdurma davasının bir şekli olduğunu öne sürmektedirler. Bu görüş kabul edilecek olursa, tespit davasının açılabilmesi için, ne manevi tazminat davasının açılabilmesi için aranan kusur, ne de tespit davası için gerekli olan hukuksal yararın bulunması şartları aranacaktır.[410] Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre ise, TMK madde 25'te düzenlenmiş olan tespit davası, genel tespit davasının kişiliğe saldırı durumları için özel olarak düzenlenmiş halidir.[411]

[410] S. Aydın, 1998, s.210.
[411] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.144.

Tespit davasını amacı, davacının kişilik hakkına karşı gerçekleştirilmiş olan ve etkileri hala devam etmekte olan davranış veya eylemin hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesini sağlamaktır. Bu davayla önleme davasında olduğu gibi saldırının önlenmesi, durdurma davasında olduğu gibi devam eden saldırının durdurulması veya tazminat davalarında olduğu gibi zararın tazmini istenmez. Sadece hukuka aykırı saldırının tespiti istenir. [412]

3.1.2.3.2.Koşulları

a) Hukuki menfaat

Tespit davasında fiilin hukuka aykırı olması gerekir. Failin kusurlu olması gerekmez. Ancak, tespitin yapılmasında hukuki bir menfaatin bulunduğunun ispatlanması gerekmektedir. Eğer hukuki menfaat yoksa bu dava açılamaz. Bu nedenle, eda davası açma imkânı varsa tespit davasının açılmaması gerekir.[413] Çünkü kişilik haklarına yapılan saldırılara karşı açılan eda davalarında zaten bir tespit yapılmaktadır.[414] Önleme, durdurma ve tazminat davalarında hâkim saldırının hukuka aykırı olup olmadığını önceden tespit etmesi gerekir ki, belli miktarda tazminata hükmedebilsin veya saldırıyı yasaklayabilsin.[415] Fakat düzeltme ve cevap hakkının kullanılmış olması, tespit davasının açılmasına engel değildir. Ancak, düzeltme ve cevap hakkının yayınlanmış olmasına rağmen, bir de tespit kararının yayınlanmasında davacının hukuki bir menfaatinin bulunup bulunmadığının her olayda ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. [416]

[412] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.398.
[413] M. Ayan, 1997, s.247–248.
[414] Baki Kuru, *Tespit Davaları*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 1988, s.36.
[415] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.160.
[416] a.g.e., s.161.

b) Saldırı sona ermiş ve etkileri devam ediyor olmalı

Tespit davasının açılabilmesinin şartlarından biri de, kişilik haklarına saldırı teşkil eden yayının sona ermiş ve etkilerinin devam ediyor olmasıdır. Bu husus Türk Medeni Kanununun 25.maddesinin ilk fıkrasında " Davacı… sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir." şeklinde düzenlenmiştir. Aradan çok zaman geçmesi sonucu artık etki ortadan kalkmışsa tespit davası açılamaz.[417]

Tekinay, "saldırının etkilerinin devam etmesi" şartını gereksiz bulmaktadır. Tespit davası, kişilik hakkına saldırı ihtimalinin olduğu ya da saldırının gerçekleştiği anda açılamaz. Bu durumlarda önleme veya durdurma davalarını açmak gerekir. Zevkliler ise, bu konuda farklı düşünmektedir. Ona göre, TMK madde 25'te düzenlenen hüküm, "*henüz sona ermemiş bulunan ya da yasaklama davasına temel olmak üzere, çok yakın ve olası bir saldırının tespitini istemeye engel değildir*." Bizimde katıldığımız Akipek ve Akıntürk'ün görüşlerine göre ise, bu gibi durumlarda ayrıca bir tespit davasının açılmasına gerek yoktur. Bu gibi durumlarda açılacak durdurma veya önleme davalarında saldırıya son verilmesi ve engel olunması kararının verilebilmesi için söz konusu saldırının hukuka aykırılığının tespit edilmesi gerekir. Bu nedenle, tespit davasının açılması, ancak bu gibi durumların dışında söz konusu olacaktır. Saldırının bir anda gerçekleşmiş ve sona ermiş olduğu durumlarda, artık faile karşı saldırının durdurulması davası açılamayacaktır. Oysa saldırının etkileri hala devam etmekte ise daha önce açılmış bir dava olmadığından bu durumun mahkeme tarafından tespitinde yarar görülecek ve saldırının hukuka aykırılığı tespit davasıyla elde edilebilecektir. [418]

[417] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.175.
[418] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.398–399.

3.1.2.3.3. Karar

Tespit davasında hâkim öncelikle saldırı konusu bir kişisel değerin olup olmadığını araştırır ve davacının tespit isteminde bir hukuki menfaat olup olmadığına karar verir. Daha sonra da, davalının kişisel değerlerine yönelik bir saldırının bulunup bulunmadığını ve tecavüzün hukuka aykırılığını saptar.[419] Tespit davası sonucunda verilen kararın icrai bir niteliği yoktur. Sadece hukuka aykırı bir saldırının tespiti söz konusudur. Ancak doğrudan icra edilemese de, böyle bir tespit ileriye dönük olarak delil elde edilmesini sağlayarak icrai nitelik taşıyan başka davalara temel teşkil edebilir.[420]

TMK madde 25'te, sona eren veya etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının geçmişe dönük olarak tespiti kararının, üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayınlanmasının istenebileceği de düzenlenmiştir.

3.1.2.4. Kararın İlanı veya Üçüncü Kişilere Bildirilmesi

TMK'nin 25. maddesi mahkeme kararının ilanı veya üçüncü kişilere bildirilmesini, kişilik hakkını koruyan bir talep olarak düzenlemiştir.[421]

Davacının yukarıda sözü edilen davalardan birinde haklılığı yönünde bir karar verilmesi durumunda, lehe verilen bu kararın müdahalenin hukuka aykırılığının sonuçlarını ortadan kaldıracağını söylemek güçtür. Çünkü müdahalenin varlığı, özellikle kitle iletişim araçlarıyla yapılmışsa, herkes tarafından biliniyor hale gelmişken, müdahalenin hukuka aykırı olduğu kararı sadece taraflar arasında bilinecektir. Bu bakımdan alınacak kararın, hukuka aykırılığı ortadan kaldırabilmesi için, kişilik haklarına aykırı saldırı gibi, mutlaka toplum tarafından öğrenilmesinin

[419] G. Öngören, 1996, s.145.
[420] M. Ayan, 1997, s.248.
[421] İ. Serdar, 1999, s.261.

temin edilmesi gerekir. İşte TMK madde 25/II'de getirilen hüküm buna olanak sağlamaktadır. Bu hükme göre: "Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayınlanması isteminde de bulunabilir"[422]

Bu hükme göre, durdurma, önleme veya tespit davalarından birisini açan kişi, aynı davada mahkemeden kararın üçüncü kişilere bildirilmesini ya da ilan edilmesini de isteyebilecektir. Hâkimin resen bildirme veya kararın ilanına karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Talep üzerine verilen yayınlanma kararının nerede ve nasıl yayınlanacağına hâkim karar verecektir.[423]

Televizyon yoluyla kişilik haklarına saldırılarda kullanılacak yol kararın ilan edilmesidir. Kararın ilanı, saldırının gerçekleştiği araca uygun olarak yine televizyon yoluyla yapılmalıdır. Televizyon yoluyla yapılan saldırılarda hâkim her şeyden önce saldırının yapıldığı kanalda kararın ilan edilmesine karar vermelidir. Ayrıca hâkim, şartlara göre, saldırının yapıldığı kanaldan farklı olarak kararın diğer kanallardan da yayınlanmasına karar verebilir.[424]

Örneğin, bir televizyon kanalında "Şöyle fark attık, söyle birinciyiz" şeklindeki ifadelerle bir dizi filmin reytingleri övülüyor. Fakat bu kanal söz konusu diziyi bir tiyatro eserinden diziye çevirmiş ve eserin yazarına dizinin içeriğinde değinmemiştir. Yani çalıntı bir eserdir. Dizi de muazzam reyting alıyor. Söz konusu tiyatro eserinin yazarı, kanalı mahkemeye verip bir yıl sonra telif veya maddi ve manevi tazminat kazansa kimin haberi olacak? Bu tür haberleri zaten kimse yayınlamak istemez. İşte burada, karar 3 kere aynı kanalda ve haberlerden önce yayınlansa yayın kuruluşunun birinci olurken neler yaptığı kamuoyu tarafından öğrenilmiş olacaktır. İşte mahkeme kararının ilanı bu ihtiyaca cevap verecektir.[425]

[422] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.144.
[423] a.g.e., s.145.
[424] İ. Serdar, 1999, s.264.
[425] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.175.

TMK madde.25 hükmünden ayrı olarak, Borçlar Kanununda da farklı bir düzenleme mevcuttur. Borçlar Kanunu madde 58'deki hükme göre, hâkim, para ödenmesi yerine "diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir"[426]

Eğer dava TMK madde 25. hükümleri doğrultusunda açılırsa hâkim önleme, durdurma veya tespit davalarıyla ilgili kararların yanı sıra kararın üçüncü kişilere duyurulmasına veya yayınlanmasına da karar verebilir. Borçlar Kanunu 58.madde hükümleri doğrultusunda açılan tazminat davalarında ise, ya manevi tazminatla birlikte diğer bir tazmin şekline kara verecek ya da manevi tazminat vermeyip, kınamayla birlikte kararın basın yoluyla ilanına hükmedecektir.[427]

3.1.2.5. Vekâletsiz İş Görme Davası

Türk Medeni Kanununun 25.maddesinin III. fıkrası, kişiliği saldırıya uğrayan kimselerin, saldırıda bulunanın bu sebeple elde edeceği kazancı, vekâletsiz iş görme hükümleri doğrultusunda talep edilebileceği hususunu düzenlemektedir. Bu davanın kaynağı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 530.maddesindeki[428] gerçek olmayan vekâletsiz iş görmedir. Bu davanın amacı, kazanç elde etmek için başkalarının kişilik haklarına saldırıda bulunulmasının önüne geçmektir. Diğer bir deyişle, kişisel değerleri saldırıya uğrayan kişilerin elde etmek istemedikleri veya elde edemeyecekleri kazancın, kişilik haklarına saldırıda bulunan tarafta kalmaması bu dava ile sağlanır.[429]

Burada üzerinde durulması gereken bir konu da vekâletsiz iş görme davasının maddi tazminat davasından ayrıldığı noktadır. Vekâletsiz iş görme davasında, mağdurun elde etmek istemediği veya elde edemeyeceği bir kazancın saldırı

[426] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.176.
[427] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.179.
[428] 818 sayılı BK'nin 414.maddesi
[429] M. Dural, T. Öğüz, 2004, s.145.

sonucunda fail tarafından elde edilmesi söz konusudur. Burada elde edilen kazanç TBK madde 530 uyarınca saldırıda bulunandan istenir. Maddi tazminat davasında ise mağdurun elde etmek istediği veya elde edebileceği bir kazancın, saldırı sonucu fail tarafından elde edilmesi durumu mevcuttur. [430]

Örneğin, bir televizyon kanalı ünlü bir işadamıyla ilgili olarak sansasyonel bir haber yapacağını üç gün boyunca duyurdu ve söz konusu haberin yayınlanacağı programa reklamcılar reklam verebilmek için sıraya girdi. Yayıncı da, haberi kendisine ulaştıran muhabirin "gözlerimle gördüm" beyanına inanarak ve habere biraz da eklemeler yaparak abartılı bir şekilde yayınladı. Fakat birkaç gün sonra olayın yayında anlatıldığı gibi olmadığı ortaya çıktı. İşte bu durumda mahkeme söz konusu haber nedeniyle önceki programlardan farklı olarak abartılı bir reklam geliri elde eden yayın kuruluşunun fazla reklam gelirini kişilik hakları saldırıya uğrayan şâhısa verir.[431]

Vekâletsiz iş görme davaları, özellikle televizyon yoluyla yapılan kişilik haklarına saldırılarda öne çıkmaktadır. Televizyon sektörü kamu hizmeti görmek ve ahlaki kurum olmaktan vazgeçerek, sansasyon ağırlıklı magazin programlarında tamamen gündemde öne çıkmış kişilerin yaşamlarını yayınlayarak, programların rating almasını sağlamakta ve bunun sonucu olarak da önemli kazançlar elde etmektedir. Bu tür programlarda daha çok spor, sanat, siyaset dünyasındaki kamuya mal olmuş kişiler yer almaktadır. Genellikle bu tür yayınlar hukuken izin verilen sınır çizgisinin üzerindedirler ve zaten sınırın geçilmesini göze almıştırlar.[432]

Aydın, vekâletsiz iş görme davasının açılabilmesi için gerekli olan şartları şu şekilde sıralamaktadır.[433]

[430] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, S.164.
[431] a.g.e., s.164.
[432] İ. Serdar, 1999, s.266.
[433] S. Aydın, 1998, s.216–217.

1) Bu davanın açılabilmesi için her şeyden önce üçüncü bir kişinin başkasına ait bir işi görmesi gerekir. İşin başkasına ait olmasından kasıt, vekâletsiz olarak adına iş görülene ait ve bizzat onun tarafından da yapılabilen bir işin varlığının mevcut olmasıdır. Örneğin, bir kişi bir ürünün tanıtılması amacıyla kendi izni dahilinde görüntüsünü ya da ismini kullandırabileceği halde, onun görüntüsünün ya da isminin bir televizyon kanalında herhangi bir ürünün reklamı için veya o kanalın izlenilirliğini artırmak için, kişinin izni dışında kullanılmasında durum böyledir. [434]

2) Vekâletsiz iş görme davasının açılabilmesinin bir diğer şartı, başkası adına iş görenin bu davranış neticesinde bir kazanç elde etmesidir.

3) Diğer şartlar ise, yapılan televizyon yayınının hukuka aykırı olması ve yayından dolayı elde edilen kazanç ile illiyet bağının bulunmasıdır.

Vekâletsiz iş görme davasında mahkemeleri zorlayan husus, kişilik haklarına yapılan saldırı sonucunda elde edilen kazancın tespit edilmesindeki güçlüktür.[435] Kişilik hakkına saldırı içeren yayından elde edilen kazancın tek kaynağı her zaman bu saldırı olmayabilir. Bu nedenle, dava sonucunda mağdura verilmesi gereken kazanç miktarı belirlenirken, failin söz konusu geliri elde etmesinde kişilik hakkına saldırının ne kadar bir etkisi olduğu esas alınmalıdır. Kişilik hakkına saldırı niteliği oluşturan ifade ya da görüntülerin toplam yayına oranı, bunların toplam izlenilirlik üzerindeki etkisi, periyodik bir yayın söz konusu ise, kişisel değerlere saldırı teşkil eden yayının önceki yayınlara göre ne kadarlık bir rating artışı yarattığı gibi unsurlar göz önünde tutulmalı ve davaya bakan hâkim bu ölçütlerden yararlanarak karar vermelidir.[436]

[434] İ. Serdar, 1999, s.267.
[435] B. Öztan, 1990, s.142.
[436] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.352–353.

3.1.2.6. Sebepsiz Zenginleşme Davası

Sebepsiz zenginleşme davası, Türk Medeni Kanunun 24. ve 25. maddelerinde kişilik hakkını koruyan davalar arasında sayılmamıştır. 25. madde vekâletsiz iş görme hükümlerine atıfta bulunuyorsa da, şartların oluşması halinde, kazancın iadesinin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre istenebilmesinde bir engel yoktur. Televizyon yoluyla kişilik haklarına saldırıda bulunulması durumunda, saldırıda bulunan yayın kuruluşu mağdurun aleyhine sebepsiz olarak zenginleşirse, haklarına saldırılan kişi Türk Borçlar Kanununun 77[437] vd. maddeleri uyarınca sebepsiz zenginleşme davası açabilir. Türk Borçlar Kanununun 77 vd. maddeleri sebepsiz zenginleşme davasını genel olarak düzenlemiştir. Bunun yanında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 70/III maddesinde özel nitelikte sebepsiz zenginleşme davalarına ilişkin düzenleme mevcuttur.[438]

Kılıçoğlu, sebepsiz zenginleşme davasının açılabilmesi için gerekli olan şartları şu şekilde sıralamıştır.[439]

1) Bu davanın açılabilmesinin için, televizyon yoluyla mağdurun kişilik haklarını ihlal eden kişinin bu yayın dolayısıyla haksız olarak zenginleşmiş olması gerekir. Örneğin, rakip firmanın kredisine zarar veren bir ilan, ilanı verenin müşteri sayısını ve kazancını artırması gibi.

2) Diğer bir şart, söz konusu yayın nedeniyle mağdurun fakirleşmesinin gerekliliğidir. Türk Borçlar Kanununun 78.maddesinin[440] ilk fıkrasında failin malvarlığındaki zenginleşmenin mağdurun malvarlığındaki bir kaybın sonucunda doğmasının zorunluluğu açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca mahkemeye yapılacak kazancın iadesi talebi mağdurun fakirleştiği miktardan fazla olamaz.

[437] Eski BK'nin 62 vd. maddeleri
[438] İ. Serdar, 1999, s.269–270.
[439] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.348.
[440] Eski BK'nin 62.maddesi

3) Son şart ise, sebepsiz zenginleşme davasına konu olan yayında yapılan açıklamaların hukuka aykırı olması ve bu açıklamaların sonucu olarak saldırıda bulunan kişinin zenginleşmesi ile mağdurun fakirleşmesi arasında uygun bir illiyet bağının bulunmasının gerekliliğidir. "Ancak, buradaki nedensellik haksız fiillerdeki nedensellik bağından farklıdır. Haksız fiillerde failin davranışıyla zarar arasında nedensellik bağının varlığı aranırken, burada herhangi bir davranıştan bağımsız şekilde, fakirleşme ile zenginleşme olguları arasında bir sebep sonuç ilişkisi bulunması aranacaktır."[441]

Sebepsiz zenginleşme davası ile maddi tazminat davası farklı niteliktedir. Davacı tarafından davalının kusurunun ispatlanmasının güç olduğu veya kusurun bulunmadığı durumlarda sebepsiz zenginleşme davası açılabilir. Aynı zamanda, maddi tazminat davasının koşulları da mevcut ise davacı her iki davadan birisini seçebilir.[442]

3.1.3. Kusuru Şart Koşan Davalar

Kişilik haklarının korunmasında sık sık başvurulan yöntemlerden biri de tazminat davalarıdır. Kişilik haklarının korunmasında son derece etkili olan bu iki davanın da açılabilmesi için, kişisel değerlere saldırıda bulunan kişinin kusurlu olması gerekmektedir.

[441] M.Turgut Öz, *Sebepsiz Zenginleşme*, Kazancı Yayınevi, İstanbul, 1990, s.46.
[442] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.348.

3.1.3.1. Maddi Tazminat Davası

3.1.3.1.1. Hukuki Dayanağı

Maddi tazminat davasının hukuki dayanağı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 49.[443]maddesidir. Tazminatın kapsamını, miktarını ve ödeme şeklini TBK madde 49 vd. hükümlerine göre hâkim takdir eder. Televizyon yoluyla kişilik haklarına yapılan saldırının TBK madde 49 hükmü anlamında haksız bir fiil oluşturduğu durumlarda maddi tazminata hükmedilebilir. TBK madde 49 haksız fiillerde maddi tazminat talebine ilişkin genel bir hükümdür.[444]

3.1.3.1.2. Amacı ve Hukuki Niteliği

Maddi tazminat davasının amacı, televizyon yoluyla kişilik haklarına yönelik saldırılar sonucu oluşan maddi zararların ortadan kaldırılmasıdır. Buradaki zarar, televizyon yoluyla yapılan açıklamaların sonucunda kişilik hakları saldırıya uğrayan kişilerin malvarlığında meydana gelen azalmadır. Yani, televizyonda yapılan bir yayın nedeniyle kişisel değerleri saldırıya uğrayan kişinin, saldırı öncesi malvarlığı durumu ile saldırı sonrası malvarlığı durumu arasındaki olumsuz fark onun maddi zararını oluşturur.[445] Maddi tazminat davası da bu aradaki olumsuz farkı kapatmaya yönelen bir eda davasıdır. Televizyon yoluyla kişilik hakkına yapılan saldırılarda, tedavi masrafları ve yoksun kalınan kar, malvarlıksal anlamda maddi tazminat davasının konusunu oluşturur. Bunların dışında, kişilik hakkının niteliği gereği, maddi tazminat davasının konusunu oluşturabilecek malvarlıksal anlamda zarar bulunmamaktadır.[446]

[443] Eski BK'nin 41.maddesi
[444] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.404.
[445] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, 358.
[446] İ. Serdar,1999, s.274.

3.1.3.1.3. Şartları

a) Hukuka aykırı yayın

Maddi tazminat davasının ilk şartı, kişiliğe aykırı saldırının hukuka aykırı nitelik arz etmesidir. Burada hukuka aykırı davranış, kişilik haklarını ihlal eden televizyon yayınlarıdır.[447] Hukuka aykırılık konusu daha önce ayrıntılı bir şekilde işlendiğinden diğer şartlar üzerinde duracağız.

b) Maddi zarar

Manevi tazminat davasının açılabilmesi için mağdurun malvarlığında mutlaka maddi bir zararın meydana gelmesi gerekir. Maddi tazminat davasındaki zarara; şahsın kişilik haklarına yapılan hukuka aykırı saldırı sebebiyle harcadığı tedavi masrafları, yapacağı sözleşmelerin iptali sonucu oluşacak parasal kayıplar, mesleki itibarın azalması nedeniyle oluşacak müşteri kayıpları, ürünün ve malın kötülenmesi nedeniyle satışların azalması örnek olarak verilebilir.[448]

Öğretide, tazminat davasında istenecek maddi zarar **"fiili zarar"** ve **"mahrum kalınan kar"** olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

i. Fiili Zarar

Fiili zarar; televizyon yoluyla kişilik hakları saldırıya uğrayan kişinin malvarlığının, zararı meydana getiren televizyon yayınından önceki ve sonraki durumu arasındaki "kıymet farkı" olarak ifade edilebilir. Televizyon yayınları nedeniyle mağdur olan kimselerin, bu yayınlara karşı bizzat aldığı tedbirler nedeniyle yaptıkları masraflar da fiili zarar olarak nitelendirilebilir. Örneğin, düzeltme ve cevap hakkının kullanılması için yapılan çekim, bant, ilan masrafları.[449]

[447] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.358.
[448] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.162.
[449] a.g.e., s.162.

ii. Mahrum Kalınan Kar

Televizyon yoluyla yapılan yayınlar sonucu oluşan maddi zarar, mahrum kalınan kar şeklinde de ortaya çıkabilir. Buradaki maddi zarar, servet kaybı şeklindedir. Örneğin; Ünlü bir müzisyenin bir televizyon programında hukuka aykırı bir şekilde eleştirilmesi nedeniyle diğer bir kanalın o müzisyenle olan program anlaşmasını iptal etmesi; bir bankanın işlerinin iyi gitmediği yönünde yayın yapılması neticesinde bankanın aktiflerinin azalması; bir fırıncının zührevi hastalığı bulunduğuna ilişkin yayın yapılması neticesinde müşterilerini kaybetmesi nedeniyle uğranılan kar kaybı gibi.[450]

c) Yayınla maddi zarar arasında illiyet bağı

Maddi tazminat davasının açılabilmesinin koşullarından üçüncüsü de, hukuka aykırı saldırı ile uğranılan zarar arasında bir illiyet bağının olmasıdır. Uğranılan maddi zarar, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı sonucunda meydana gelmiş olmalıdır. Bu gibi durumlarda uğranılan maddi zararın tazmini istenebilir.[451]

d) Kusur

Bu davanın şartlarından sonuncusu da yayıncının kusurlu olmasıdır. Yargıtay, yayıncıların araştırma yükümlülüğüne özen göstermemelerini çoğu zaman yeterli kusur olarak görmektedir. Hatta daha önce bir televizyon kanalında verilen bir haberi, daha sonra farklı bir televizyon kanalı yayınlarsa, haberin doğruluğunu tekrardan araştırmalı demiştir. Maddi tazminat davalarında kusuru ispat etmek davacıya düşer. Davacı, haberdeki gerçek dışılığı veya haberin hazırlanmasında gerekli özenin gösterilmediğini ispatlarsa bu yeterli kusurdur.[452]

[450] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.361.
[451] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.407.
[452] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.166.

Kusur, kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılır. Kast, hukuka aykırı saldırıyı yapan kişinin zararlı sonucu bilerek ve isteyerek hareket etmesi, ihmal ise failin hukuka aykırılığın doğmaması için dikkatsiz, özensiz, tedbirsiz davranması ve mesleğinin gerektirdiği özeni göstermemesi olarak ifade edilebilir.[453] Bir kimsenin bilerek ve isteyerek başkasına ait sırları bir televizyon programında açıklaması o şahsın kişilik hakkına yapılan kasti bir saldırıdır. Buna karşılık bir kimsenin, bir başkasına ait sırrı, başkalarına anlatmaması tembihlenmesine rağmen, dalgınlıkla bir dostuna anlatması ihmal sonucu kişilik hakkına yapılmış bir saldırıya örnek olarak verilebilir. Kişilik hakkına yapılan saldırılarda kast ve ihmal olması durumunda saldırgan maddi tazminata mahkûm edilebilir. Eğer saldırganın bu davranışlarda bulunmasında bir kusuru yoksa kendisini zararın tazminiyle yükümlü tutmak mümkün değildir.[454]

3.1.3.1.4. Taraflar ve Yetkili Mahkeme

Maddi tazminat davasının tarafları, kişilik hakkına hukuka aykırı bir şekilde saldırıda bulunan kişiler(davalı) ile kişilik hakları televizyon yoluyla ihlal edilen kişilerdir(davacı).

4721 sayılı TMK'nin 25.maddesinin son fıkrasında davacıya yetkili mahkeme konusunda seçimlik iki hak tanınmıştır. Bunlardan birisi davacının kendi yerleşim yeri mahkemesi, diğeri ise davalının yerleşim yeri mahkemesidir.

Burada önemli belirtmemiz gereken bir konu da, kişilik hakkına yönelik saldırılara karşı açılacak davaların ve başvurulabilecek yolların yalnızca gerçek kişilerin kullanımına tahsis edilmediğidir. Bu imkân ve yollar, gerçek kişiler ile birlikte tüzel kişilerin de yararlanmasına açıktır. Fakat gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasındaki fizyolojik farklılıklar nedeniyle bazı imkân ve yollardan sadece gerçek

[453] A.M. Kılıçoğlu, 2008b, s.222.
[454] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.405–406.

kişiler yararlanabilmektedir. Örneğin, yapıları gereği tüzel kişilerin bedeni bütünlükleri(vücut bütünlüğü) mevcut olamayacağından, maddi bütünlüğe karşı saldırıda bulunulması söz konusu değildir. [455]

3.1.3.2. Manevi Tazminat Davası

3.1.3.2.1. Hukuki Dayanağı

3444 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce Eski Medeni Kanunun 24.maddesi, manevi tazminat davasının sadece kanunda sayılan hallerde açılabileceğini ifade ediyordu. Bunun dışında Türk Borçlar Kanununun 58.maddesinin[456] ise manevi tazminatı genel olarak düzenlediği kabul ediliyordu. Yeni 4721 sayılı TMK madde 25'de ise artık manevi tazminat davasının kanunda öngörülen hallerde açılabileceği hükmü yer almamakta, sadece maddi ve manevi tazminat davaları açma hakkının saklı olduğu belirtilmektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda adın gaspı (TMK madde 26/f.2); nişanın bozulması (TMK madde 121); Evliliğin butlanı ve boşanma (TMK madde 158/f.2, 174/f.2); vücut bütünlüğüne tecavüz ve adam ölmesi (TBK madde 56[457]) manevi tazminat davasının açılmasında özel olarak düzenlenmiş hükümleridir. TBK madde 58 ise manevi tazminat davasını genel olarak düzenlemektedir. Özel hüküm bulunan hallerde özel hüküm, özel hüküm bulunmayan hallerde ise TBK madde 58 hükmü uygulanacaktır.[458]

3.1.3.2.2. Amacı ve Hukuki Niteliği

Manevi tazminatın amacı, onun hukuki niteliğine verilecek cevaplara göre değişkenlik gösterecektir. Zira, manevi tazminatın hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Tartışılan konu, manevi tazminatın özel hukuk nitelikli bir yaptırım mı

[455] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.418.
[456] Eski BK'nin 49.maddesi
[457] Eski BK'nin 47.maddesi
[458] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.182–183.

yoksa bir çeşit ceza yaptırımı mı olduğudur. [459] Doktrinde manevi tazminatın, özel hukuk yaptırımı olduğu görüşü, tatmin ve tamir(telafi) görüşleri olmak üzere ikiye ayrılmıştır.[460]

Manevi tazminatın bir çeşit ceza yaptırımı olduğunu düşünen görüşe göre(ceza teorisi)[461], manevi tazminat cezalandırıcı ve önleyici bir nitelik taşır. Burada, bir çeşit özel hukuk cezası söz konusudur. Hukuka aykırı saldırıda bulunan kişiden bir miktar para alınması suretiyle o kişi cezalandırılmaktadır. Devlet lehine değil, mağdur lehine bir cezalandırma söz konusudur. Ayrıca, bu görüş taraftarları saldırıda bulunanın kusurundan hareket ederler. Manevi tazminatı hükmetmek için, mağdurun durumuna değil, failin kusuruna bakarlar. Çünkü, failin kusurunu ölçmek, mağdurun elem ve acısını ölçmekten kolaydır[462].

Doktrinde baskın olan görüşe göre ise, manevi tazminat özel hukuk nitelikli bir yaptırımdır. Bu görüşe göre, manevi zarar, mağdurun kişilik haklarına yapılan saldırının, onun psikolojik varlığı üzerindeki etkisi biçiminde ortaya çıkar. Yani, uğradığı saldırı sonucu, psikolojik dengesi altüst olan, yaşama sevincini kaybeden, maddi veya manevi acılar duyan kimse manevi zarara uğramış sayılır.[463]

Bu görüşü savunanlardan bazıları[464], manevi tazminatın amacının, sevinçle ceza arasında bir denge kurmak olduğunu savunurlar. Yani manevi zararın tazmininde ceza ile tazminat arasında bir tatmin niteliği vardır. Bu görüş Anayasa Mahkemesinin bir kararında da[465] benimsenmiştir.[466]

---

[459] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.388.
[460] İ. Serdar, 1999, s.292.
[461] Yaşar Karayalçın, "Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması", *AÜHFD*, C:19, S:1-4, Yıl:1962, s.273., A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.388, dipnot 226'da anılan yazarlar.
[462] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.388.
[463] N. Kocayusufpaşaoğlu, 1980, s.145.
[464] a.g.e., s.146 vd., J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.408., A.M. Kılıçoğlu, 2008a, 391.
[465] 11.02.1969 Tarih, 1968/33 sayılı Esas, 12 sayılı Karar
[466] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s. 389.

Yine bu konuyla ilgili olarak Yargıtay 15. Hukuk Dairesi bir kararında[467]: "Manevi Tazminatın amacı, çekilen acıları yeterince dindirmek, yaşama yeniden bağlamak yolu ile ruhsal dengeyi sağlamaktır." demiştir.

Bu görüşü savunan yazarlardan diğerlerine göre ise, manevi tazminat ne bir tazminat ne de bir cezadır. Manevi tazminatın telafi(tamir) edici bir niteliği vardır.[468] Bu görüşe göre, mağdura uğramış olduğu zarara karşılık ödenecek para, onun zararı, elem ve acı şeklinde hissedip hissetmemesine bakılmaksızın ödenir.[469]

Kişilik haklarının saldırılara karşı korunmasında, özellikle televizyon yoluyla saldırılarda, manevi tazminat ön sıralarda gelmektedir. Ancak, manevi tazminatın kişilik haklarını yeterince koruyabilmesi için mahkemelerce hükmedilecek tazminat tutarlarının yeterince yüksek olması gerekmektedir. Bu tutarların yüksek olması kişilik haklarına yönelik saldırılara karşı caydırıcılık sağlar. Kişilik haklarına yönelik bir saldırı sonucu, kişisel değerlerde oluşan bir eksilmenin, malvarlıksal değerler gibi tam olarak telafi edilmesi, bu değerlerin niteliği gereği mümkün değildir. Bu nedenle kişisel değerlere yönelik saldırıların önlenmesi gerekliliği, manevi tazminatın caydırıcı bir nitelik arz etmesini zorunlu kılar.[470]

3.1.3.2.3. Şartları

a) Hukuka Aykırı Yayın

Manevi tazminat davasının şartlarından ilki, kişisel değerlere yönelik saldırının hukuka aykırı olmasıdır.[471] Televizyon yoluyla kişilik haklarına yönelik saldırılarda yayının hukuka aykırı olması gerekmektedir. Hukuka aykırılık tespit edilirken

[467] 24.12.1975 Tarih, 1975/4356 Esas ve 1975/5124 Karar sayılı ilam.(KBİBB)
[468] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.390.
[469] a.g.e., s.391., dipnot 233a.
[470] İ. Serdar, 1999, s.297–298.
[471] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.410.

öncelikle yayının hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanıp yararlanmadığı dikkate alınmalıdır.

b) Manevi Zarar

Manevi tazminat davasının şartlarından bir diğeri de hukuka aykırı saldırı sonucu mağdurda manevi bir zarar oluşmasıdır. Saldırı sonucunda herhangi bir manevi zarar oluşmamışsa dava açılamaz. Manevi zararın ne anlama geldiği konusunda ise öğretide iki farklı görüş öne sürülmektedir. Sübjektif görüşe göre, manevi zarar, saldırı sonucu oluşan acı ve ızdırap, ruhi çöküntü, yaşama sevincinin azalması anlamına gelir. Objektif görüşe göre, manevi zarar ise, kişilik haklarına yönelik hukuka aykırı saldırılar sonucu kişisel değerlerde ortaya çıkan objektif eksilmedir.[472]

Kocayusufpaşaoğlu subjektif görüşe katılmakla birlikte sübjektif görüşün belli konularda açmazları bulunduğunu belirtmiştir. Bizimde katıldığımız bu eleştirilerden birisi tüzel kişilerle ilgilidir. Sübjektif teoriye göre manevi zararın, saldırı sonucu oluşan acı, ızdırap olduğundan yukarıda bahsetmiştik. Peki, tüzel kişiler söz konusu olduğunda durum ne olacaktır? Medeni Kanuna göre gerçek kişiler gibi tüzel kişiler de kişilik haklarından yararlanabilirler. Fakat, duygusal bir hayatları olmayan tüzel kişilerin kişilik haklarına tecavüz neticesinde acı duyacakları, ruhsal çöküntüye girecekleri düşünülemez. Bu nedenle tüzel kişilerin manevi tazminat talebinde bulunamayacaklarını öne süren görüşler bulunmaktadır.[473]

c) Yayınla Manevi Zarar Arasında İlliyet Bağı

Manevi tazminatın üçüncü koşulu, televizyonda yapılan kişilik haklarına saldırı niteliğindeki yayınla mağdurda oluşan zarar arasındaki illiyet bağının bulunmasıdır. Manevi zarar, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı sonucu meydana gelmiş

[472] M. Ayan, 1997, s.250.
[473] N. Kocayufupaşaoğlu, 1980, s.149–150.

olmalıdır.[474] Uğranılan manevi zarar tamamen veya kısmen birden çok sebebin bir araya gelmesinden ortaya çıkmış olabilir. Eğer manevi zarar, saldırı teşkil ettiği düşünülen yayından kaynaklanmıyorsa, saldırı ile manevi zarar arasında bir illiyet bağı yoktur.

d) Kusur

818 sayılı Borçlar Kanununun 49.maddesi 3444 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce, manevi tazminat istenebilmesi için "kusurun ağırlığı" bir şart olarak yer almaktaydı. Fakat değişiklikten sonra "ağır kusur" şartı madde metninden çıkarılmıştır. Değiştirilen madde metninde kusurun ağırlığı şartından hiç bahsedilmemekle birlikte kusurdan da hiç söz edilmemiştir. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda da son düzenlemeye sadık kalınmıştır[475]. Bu durum doktrinde manevi tazminat açısından kusursuz sorumluluk esasının mı kabul edildiği konusunda görüş ayrılıklarına neden olmuştur.[476]

Manevi tazminat talebinde, kusur şartı aranmaması gerektiğini düşünen görüş taraftarlarına göre[477]; yasa koyucu isteseydi, Borçlar Kanununun 49.maddesinde kusur şartını düzenlerdi. Fakat kanun koyucu bu şartı söz konusu maddede düzenlememiştir. Ayrıca failin kusurunun, mağdur tarafından ispat edilmesi oldukça zordur. Bu nedenle Borçlar Kanununun 49.maddesinde kusur şartının aranmaması gerekir.

Baskın görüş taraftarlarına göre[478] ise; yasa koyucu, 818 sayılı Borçlar Kanununun 49.maddesinde yaptığı düzenlemeyle manevi tazminat davasının şartlarından birisi olan "ağır kusur" şartını kaldırmıştır. Kusur şartı ise mevcudiyetini sürdürmektedir. Kanun maddesinde direk "kusur" kelimesi geçmemesine rağmen,

---

[474] J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.411.
[475] TBK'nin 58.maddesi
[476] M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.183–184.
[477] B.Z. Avşar, G. Öngören, 2003, s.174, B. Öztan, 2006, 291.
[478] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.398., M.K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay-Özdemir, 2009, s.184., J.G. Akipek, T. Akıntürk, 2007, s.410., H. İşgüzar, 1990, s.871., Mustafa Reşit Karahasan, *Tazminat Hukuku- Manevi Tazminat*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, 188.

Borçlar Kanununun tümüne egemen olan anlayış gereğince, Borçlar Kanununun 49.maddesi[479] yönünden kusur şartı aranmalıdır. Burada yasa koyucunun amacı, madde metninden kusuru değil, ağır kusur şartını çıkarmaktır.[480] Zira, 3444 sayılı Kanunun hazırlık çalışmaları sırasında, tasarıdaki 49. maddeye " Hukuka aykırı tecavüzün, basın yayın yoluyla işlenmesi halinde, dava açmak için kusur şartı aranmaz" hükmü eklenmek istenmiş, fakat kanunlaşmadan önce bu fıkra madde metninden çıkarılmıştır. Yayıncının sorumluluğunu kusursuz sorumluluk olarak düzenlemek isteyen bu fıkranın madde metninden çıkarılması ile Borçlar Kanununun 49. maddesi kusur sorumluluğu şeklinde yasalaşmıştır. Bu husus, kanun koyucunun amacının, kusursuz sorumluluğu düzenlemek olmadığı görüşünü desteklemektedir.[481]

İster kast ister ihmal şeklinde olsun, her türlü kusur manevi tazminat talebinde bulunmak için yeterlidir. Kusurun ağırlığı, yalnızca hükmolunacak tazminat miktarının tayininde önem taşır.[482]

3.1.3.2.4. Taraflar ve Yetkili Mahkeme

Maddi tazminat davasında olduğu gibi manevi tazminat davasında da davacıya yetkili mahkeme konusunda seçimlik iki hak tanınmıştır. Davacı manevi tazminat davasını ya kendi yerleşim yerinde ya da davalının yerleşim yerinde açabilir (TMK madde 25/son fıkra).

Gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin de manevi tazminat davası açabilecekleri konusu ise doktrinde tartışmalıdır.

Kılıçoğlu tüzel kişilerin manevi tazminat isteminde bulunamayacakları görüşündedir. Bu konuyla ilgili olarak da şu görüşleri öne sürmektedir[483]:

[479] 6098 sayılı yeni TBK'nin 58.maddesi
[480] İ. Serdar, 1999, S.301.
[481] H. İşgüzar, 1990, s.871.
[482] M. Ayan, 1997, s.250.

> "Tüzel kişiler, kişilik haklarına sahiptirler ve dolayısıyla onların da şeref, haysiyet ve özel yaşamları vardır. Ancak, kişiliğe yönelen her saldırının manevi tazminata yol açmasından söz edilemeyeceği gibi, kişilik haklarını koruyan tek dava da manevi tazminat davası değildir. Manevi tazminat kişilik haklarında saldırıya uğrayan kişinin duyduğu elem, ızdırap ve acının karşılığıdır. Yargıç, manevi tazminata hükmedebilmek için saldırıya uğrayan kişinin zevklerinde ve sevincindeki azalmayı, onun ruhsal bir çöküntü ve eziklik duyup duymadığını araştıracaktır. Hâlbuki, tüzel kişilerin zevklerinden, sevinçlerinden, ruhsal bir çöküntü ve eziklik duymalarından söz edilemez. Bunlar olmadığı halde manevi tazminata hükmetmek, saldırıda bulunanı cezalandırmak anlamını taşır. Hâlbuki, manevi tazminatın amacının, faili cezalandırmak değil, saldırıya uğrayanı tatmin olduğunu belirtmiştik."

Doktrinde baskın olan diğer görüş ise tüzel kişilerin manevi tazminat isteyebilecekleri doğrultusundadır. Bu konuyla ilgili olarak Karahasan'ın ifade ettiği aşağıdaki görüşlere biz de katılıyoruz.[484]:

> "818 sayılı BK.'nun 49.maddesinde[485] tazmin edilen manevi zarar, kişinin kişisel çıkarlarında(haklarında) uğradığı bir eksilmedir. Değişik bir ifade ile, bu zarar çeşidi maddi değerler yönünden değil, manevi değerler yönünden bir eksilmeyi anlatır. Bir tüzel kişinin kişisel haklarından olan(adı, şerefi, onuru ve itibarı gibi) varlıklarına yapılan saldırının; bu manevi değerlerinde bir eksilmeye(manevi zarara) neden olacağı gerçeği ise ortadadır. Gerçi kalpleri ve hissiyatı olmayan tüzel kişileri elem ve ızdırap duymaları düşünülemez. Ancak bu halleri, tüzel kişilerin, ölüm dolayısıyla manevi tazminatı tanzim eden BK'nun 47.maddesine[486] göre hak talebinde bulunmamaları sonucuna götürür. Hukuk nizamı tüzel kişileri hukuk sujesi olarak tanıdığına ve onlara ad, şeref ve itibar gibi kişisel varlıklar bahşetmiş olduğuna göre, kişisel varlıklara yapılan saldırı nedeniyle elem ve ızdırap duymayacaklarından söz edilerek tüzel kişilerin manevi tazminat adı ile bir paranın ödetilmesi davası açamayacaklarını kabul etmek yasa koyucunun amacına aykırı düşer. Çünkü, gerek Medeni Yasa ve gerekse Borçlar Yasası(mad.49) yalnız gerçek kişilerin değil, aynı zamanda tüzel kişilerin de kişisel haklarını korumaktadır."

---

[483] A.M. Kılıçoğlu, 2008a, s.439.
[484] M.R. Karahasan, 2001, s.213.
[485] 6098 sayılı TBK'nin 58.maddesi
[486] 6098 sayılı yeni TBK'nin 56.maddesi

Yargıtay da birçok kararında bizim de katıldığımız görüş doğrultusunda karar vermiştir. Yargıtay 4.Hukuk Dairesi tarafından 1977 yılından verilen bir kararda tüzel kişilerin manevi tazminat davası açabilecekleri şu şekilde ifade edilmiştir[487]:

> "…Kişilerin şeref ve haysiyetleri, MK'nun 24 ve BK'nun 49.maddeleri gereğince korunması gereken kişilik haklarındandır. Tüzel kişilerin de bu hükümlerden yararlanabilecekleri bilimsel ve yargısal içtihatlarla benimsenmiş bulunmaktadır. Kişiliğe karşı haksız bir tecavüz halinde bunun önlenmesi istenebileceği gibi, tecavüzün gerçekleşmiş bulunması halinde de manevi tazminat davası açılabilir."

Yine aynı dairenin başka bir kararında az önceki görüş tekrarlandıktan sonra şöyle denilmiştir[488]:

> "…şeref, namus ve onur, gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin de kişisel haklarındandır. Tüzel kişiler de, kendisine düşen ödevi dürüst ve güvenilir bir biçimde yerine getirme niteliği olmasını bekler. Bu nedenlerle, tüzel kişiler de sosyal onur ve mesleki itibarlarına yapılan saldırılara karşı korunmalıdır… Zira tüzel kişiler yaşayabilmek için şeref ve onurlarını müdafaa etmek mecburiyetindedirler…

[487] Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 08/07/1977 Tarih, 1976/3518 Esas, 1977/7947 Karar sayılı ilamı (KBİBB)
[488] Yargıtay 4.Hukuk Dairesinin 13/12/1979 Tarih, 10088 Esas, 14000 Karar sayılı ilamı (M.R. Karahasan, 2001, s.213.)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal ilişkileri düzenleyen kurallar bütünü olan hukukun ana kavramını kişi oluşturmaktadır. Hukukta gerçek ve tüzel kişiler vardır ve bu kişilerin kişiliklerini oluşturan değerlerinin tümü üzerinde bir takım hakları vardır. Kişilik hakları adı verilen bu haklar çalışmamızda maddi kişisel değerler, manevi kişisel değerler ve ekonomik kişisel değerler olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Maddi kişisel değerler sağlık, hayat hakkı ve vücut bütünlüğü gibi değerlerdir. Manevi kişisel değerler ise özgürlükler, yaşam alanı, resim ve ses, ad, şeref ve haysiyet gibi değerlerdir. Bir de ekonomik kişisel değerler vardır ve bu değerler mesleki şeref ve haysiyet, mesleki ve ticari sır çevresi ve iktisadi özgürlük gibi değerlerden oluşur. Kişilik hakları oldukça fazla sayıdadır ve biz çalışmamızda hepsini teker teker saymadan en önemli gördüklerimiz üzerinde durduk. Ve bu değerleri genel hatlarıyla anlatmaya gayret gösterdik.

Son yıllarda meydana gelen teknolojik gelişmeler neticesinde bilgilerin elde edilmesi ve yayılması oldukça kolaylaşmıştır. Tüm bu ilerlemeler hukuk düzenince tanınan kişilik haklarının ihlal olanaklarını artırmış ve bireylerin kişilik gelişimleri üzerinde engel teşkil etmeye başlamıştır. Bu nedenle gerek uluslararası alanda gerekse ulusal düzeyde kişilerin bu değerlerinin korunmasına yönelik olarak düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Tüm uygar toplumlarda kişiliği meydana getiren değerlerin ve kişi hürriyetlerinin korunmasına yönelik düzenlemeler mevcuttur. Anayasamızda "kişi olma hakkı" temel bir hak olarak sayılmış ve güvence altına alınmıştır. Ayrıca TMK ve TBK'de genel olarak korunan kişilik hakkı çalışma alanımız olan görsel-işitsel yayıncılık alanında 6112 ve 2954 sayılı yasalar ile özel olarak korunmuştur. Yine Avrupa'daki görsel-işitsel yayıncılık sektörüne ortak kurallar getiren Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Konseyi'nin görsel-işitsel medya hizmetlerinin sağlanmasına yönelik belirli hükümlerin eşgüdümüne ilişkin yönergesinde de kişilik haklarının korunması önemsenmiş ve bu

doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Bunların dışında çeşitli yasalarda kişisel değerleri korumaya yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler sayesinde kişilik hakkı bir anlam kazanmış ve şahıslar kişiliklerini özgürce geliştirme ve varlıklarını ve bütünlüklerini devam ettirme imkânına sahip olmuşlardır.

Toplumda yaşamanın bir gereği olarak şahısların kişilik haklarına yönelik birçok saldırı olabilmektedir. Özellikle yayıncılık sektöründe özel televizyon kuruluşlarına da yayın hakkının tanınmasından sonra yayın kuruluşlarının sayısının artması ve mevcut kazanç pastasından fazla miktarda pay almak isteyen yayıncıların rating elde etmek amacıyla sansasyonel, özel hayat odaklı bir politika izlemeleri neticesinde kişilik hakları ihlalleri önemli ölçüde artmıştır. Ancak yapılan bu müdahalelerin hepsine kişilik haklarına aykırı saldırılar demek zordur. Burada müdahalenin kişilik haklarına aykırılık oluşturup oluşturmadığının tespiti bir zorunluluktur. Bu tespit yapılırken bize yol gösterecek olan argüman, müdahalenin hukuka aykırı olup olmadığıdır. Eğer fiil hukuka aykırı ise kişilik hakları ihlal edilmiş olacaktır.

Televizyon yoluyla maddi, manevi ve ekonomik kişisel değerler ihlal edilebilmektedir. Uygulamada manevi kişisel değerlerden özellikle şeref ve haysiyet ile özel hayatın gizliliğinin ihlali ile ilgili birçok örneğe rastlamaktayız. Kanaatimizce özel hayatın gizliliği ihlallerinin artmasının sebebi, ses ve görüntü kayıt cihazlarındaki teknolojik ilerlemelerin toplumda öne çıkmış kişilerin özel hayatlarının hatta bazen gizli hayatlarının elde edilmesini ve ekranlara taşınmasını kolaylaştırmasıdır. Ayrıca kamuya mal olmuş kişilerin en özel anlarını bile yakalamaya çalışan paparazzi adında bir mesleğin ortaya çıkması ve bu görüntülerin magazin programlarında yayınlanması ve bu programların da yüksek rating alması söz konusu müdahalelerin sayısının artmasına neden olan bir diğer faktördür.

Televizyon ekranlarında kişilerin şeref ve haysiyetlerine yönelik saldırılar da oldukça fazladır. Bu tür saldırılar gerçek dışı haberle, hakaret ve sövme yoluyla, iftirayla ve abartılı eleştiri yoluyla olabilmektedir. Örneğin devam eden bir yargılama sürecinde masumiyet karinesi ihlal edilerek henüz hüküm giymemiş sanıklar

ekranlarda suçlu gibi gösterilebilmektedir. Ya da insanlar bilgisizliklerinden, tecrübesizliklerinden faydalanılarak insan onuruyla bağdaşmayacak şekilde ekranlara meze olmaktadırlar. Ayrıca kişilere eleştiri sınırları ötesinde saldırıda bulunulmaktadır. Tüm bu yayınlar telafisi mümkün olmayan sonuçlara neden olabilir. Toplum önünde küçük düşen, suçlu gibi gösterilen şahısların bu yayınlar neticesinde sağlıkları bozulabilir, intihar bile edebilirler. Tüzel kişilerde ise müşterilerin azalması, gelirlerin azalması ve hatta iflasla bile sonuçlanabilir. Televizyonların inandırıcılığı diğer yayın araçlarına göre oldukça fazla olduğu için herhangi bir konu ekranlara taşınırken dikkatli olunmalıdır. Yayınlar subjektif bir bakış açısıyla birilerinin çıkarı doğrultusunda olmamalı, objektif değer yargıları üzerinden ekranlara taşınmalıdır. İzlenilirliği artırmak amacıyla haber kaynaklarından elde edilen bilgiler doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanmamalıdır. Yayın kuruluşları programlarında doğruluğu ispatlanabilir ve gerçek haberlere yer vermelidir.

Kişilik hakları da diğer haklar gibi sınırsız bir korumadan yararlanmazlar. Kişisel değerlere karşı yapılan sadece hukuka aykırı müdahaleler sorumluluk gerektirir. Davranışların hangi hallerde hukuka aykırı nitelik taşımayacağı TMK madde 24/II'de belirlenmiştir. Kişiliğine müdahale edilenin rızası, daha üstün nitelikte kamusal ve özel yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması durumları haricinde kişisel değerlere yönelik her müdahale hukuka aykırıdır.

Bireyin toplumda yaşanan olaylar hakkında bilgi edinme hakkı vardır. Yayın kuruluşlarının da toplumda yaşanan olaylar hakkında kamuoyunu aydınlatma gibi bir görevi vardır. Bu görevi sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için yayın kuruluşlarına özgürlük tanınmıştır. Ancak bu özgürlük sınırsız değildir. İşte bahsi geçen bu sınır şahısların kişilik haklarıdır. Ancak üstün nitelikte bir kamusal yararın varlığı durumunda şahısların kişilik haklarına yönelik müdahaleler hukuka aykırı sayılmaz. Bir bakıma kişilik haklarının sınırı kamu yararı amacıyla aşılabilir. Bunun için de yapılan yayın kamuoyunu aydınlatmaya yönelik, toplumun ilgisini çeken, gerçek ve güncel bir yayın olmalı ve ölçülü bir dille verilmelidir.

Hukuk düzeninde tanınan kişilik haklarına karşı yapılan hukuka aykırı müdahaleleri engellemek ve kişileri saldırılara karşı korumak amacıyla şahıslara çeşitli korunma yolları sağlanmıştır. Zira televizyon çok geniş kitlelere ulaşabilme imkânına sahip bir kitle iletişim aracıdır. Toplum üzerindeki inandırıcılığı oldukça fazla olan bu iletişim aracı vasıtasıyla toplum kolaylıkla manipüle edilebilmekte ve kişisel değerler ihlal edilebilmektedir. Televizyon yoluyla hukuka aykırı bir saldırıya maruz kalan kişiler çoğunlukla yargıya başvurmakta ya da meşru müdafaa kapsamında kendileri bu yayınlara cevap vermekte ya da düzeltme ve cevap hakkını kullanmaktadırlar. Ancak tüm bu korunma yolları kişisel değerler üzerindeki eksilmeyi tam olarak gideremektedirler. Örneğin, televizyon yoluyla yapılan gerçeğe aykırı bir haberi milyonlarca kişi izleyebilir. Ancak televizyoncuya gerçeğe aykırı bu yayın dolayısıyla verilen mahkûmiyet kararını kimse duymaz. Bu gibi durumları engellemek için kişilere düzeltme ve cevap hakkı tanınmıştır. Yargı yolunun açık olduğu durumlarda dahi bu hak hızlı işlemesi nedeniyle yayın yoluyla oluşacak zararları en kısa zamanda ortadan kaldırabilmektedir.

Düzeltme ve cevap hakkı bir koruma yolu olarak oldukça önemlidir. Bu hak hem haberleşme özgürlüğünün kötüye kullanılmasına engel olur hem de halkın doğru bilgiye ulaşma hakkına katkıda bulunur. Bu sayede kamuoyu doğru bir şekilde bilgilendirilmiş olur. Ayrıca bu hak yayın kuruluşlarıyla kişiler arasında bir denge unsurudur. Bu hak ile mağdur kişiye aynı silahla kendisini savunma hakkı verilir.

Düzeltme ve cevap hakkı 2954 sayılı TRT Kanununda ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda ayrı ayrı düzenlenmiştir. Söz konusu kanunlarda özellikle süreler bakımından farklılıklar vardır. Bu hakkın kullanılmasının bir bütünlük arz etmesi ve toplumda bir bilinç oluşturulmasına kolaylık sağlanması açısından özellikle süreler bakımından tekdüzelik sağlanmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca 2954 sayılı TRT Kanununda düzeltme ve cevap metninin ne zaman yayınlanacağı konusunda açık bir düzenleme yapılmamıştır. Söz konusu Kanunda bu durum "**Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu, o kişinin yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde göndereceği düzeltme ve cevap metnini, Genel Müdürlükçe alınmasından**

başlayarak üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür." şeklindeki muallak hükümle ifade edilerek düzeltme ve cevap metninin yayın saati TRT'nin keyfine bırakılmıştır. 6112 sayılı Kanunda ise bu durum **"Yayıncılar, hiçbir düzeltme ve ekleme yapmadan, … cevap ve düzeltmeye konu olan yayının yapıldığı saatte ve programda, izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilecek ve açıkça anlaşılabilecek biçimde yayınlayacaklardır"** hükmüyle ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Kanaatimizce 2954 sayılı Kanuna 6112 sayılı Kanunda yer alan maddeye benzer bir hüküm eklenmelidir.

Yine 2954 sayılı TRT Kanununa göre düzeltme ve cevap hakkının kullanılması için ilgili şahıs öncelikli olarak yayıncı kuruluşa başvurmalıdır. Bu durumda hakkın kullanılması yayıncı kuruluşun inisiyatifine bırakılmıştır. Kanaatimizce söz konusu Kanuna 6112 sayılı Kanunun 18.maddesinin son fıkrasında[489] olduğu gibi bir fıkra eklenerek düzeltme ve cevap hakkının aynı süreler içerisinde doğrudan yetkili mahkemeden de istenebileceği düzenlenmelidir. Bu sayede söz konusu hakkı kullanmak isteyen kişiye seçimlik bir hak verilecek, yayıncı kuruluşa güvenmeyen ve yayıncıya başvurmanın zaman kaybına neden olacağını düşünen hak sahibi direk mahkemeye başvurarak hakkın kullanımını temin edebilecektir.

Düzeltme ve cevap hakkından başka önleme, durdurma, tespit, maddi ve manevi tazminat davaları koruma yolları olarak düzenlenmiştir. Bunlardan başka vekaletsiz işgörme, sebepsiz zenginleşme ve kararın ilanı ile üçüncü kişilere duyurulması gibi dava yolları mevcuttur. Önleme davasında saldırının henüz gerçekleşmeden önlenmesi amaçlanmıştır. Durdurma davası ise saldırı sonucu oluşan hukuka aykırı durumu ortadan kaldırmaya yöneliktir. Tespit davasında sadece hukuka aykırı durumun tespiti vardır. Kararın ilanı veya üçüncü kişilere bildirilmesi ise oldukça önemlidir. Çünkü televizyon yoluyla çok sayıda anonim izleyici kitlesine ulaşılmaktadır. Bu nedenle saldırı birçok kişi tarafında bilinirken dava sonucu sadece taraflar arasında bilinir. Kararın ilanı ve üçüncü kişilere bildirilmesi sayesinde müdahalenin hukuka aykırı olduğu kararı çok sayıda kişiye ulaşır. Bu sayede mağdurda oluşacak zararın hafifletilmesi sağlanır.

[489] (7) İlgili kişi birinci fıkrada belirtilen cevap ve düzeltme hakkını, aynı süreler içinde doğrudan sulh ceza mahkemesinden isteyebilir.

Kişilik haklarının televizyon yoluyla ihlallerinde birçok kişi mahkemelere başvurarak tazminat davası açmaktadır. Türkiye'de manevi tazminat davalarında tazminat miktarları oldukça düşüktür. Ulusal yayın kuruluşlarının ise reklam gelirleri oldukça yüksektir. Bu nedenle yayın kuruluşlarının bazıları zaten baştan tazminatı göze almışlardır. Eğer tazminat miktarları yüksek tutulursa ihlal sayısında önemli ölçüde azalma olacağı kanaatindeyiz.

Tüm bu korunma yöntemleri kişisel değerlerin korunması noktasında oldukça önemlidir. Ancak her şeyden önemlisi yayın kuruluşlarının kendi denetim mekanizmalarını oluşturmalarıdır. Bu amaçla 3 Temmuz 2007 tarihinde RTÜK ve sektördeki mesleki kuruluşlarının ortak mutabakat çerçevesinde oluşturdukları "Yayıncılık Etik İlkelerinin" sorunun çözümü noktasında oldukça önemli olduğu kanaatindeyiz. Bu amaçla belirlenen etik ilkelere uymayanlara yayıncılar tarafından oluşturulacak mesleki birlikler tarafından uyarma ya da kınama gibi bir takım cezalar verilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu sayede mesleki birlikler tarafından belirlenecek ortak ilkeler üzerinde farkındalık oluşacak, yayın kuruluşlarının kendi hatalarını kendilerinin görmesi sağlanacak ve toplum nezdinde güvenilirlikleri ve saygınlıkları artacaktır.

RTÜK ve sektördeki meslek kuruluşlarının ortak bir şekilde oluşturduğu ve birçok yayın kuruluşunun altına imza attığı etik ilkeler çok önemli bir adım olmakla birlikte yeterli değildir. Artık sektördeki aktörlerden biri olan yayın kuruluşlarının kendi etik kodlarını oluşturmaları ve kendi denetimlerini yapmaları gerekmektedir. Anlatmaya çalıştığımız bu yöntemde yayın kuruluşları özdenetim konusunda söylem ve görsellikten öteye gitmeli ve iç denetimlerini gerektiği şekilde yaparak ihlallerin azalması konusunda RTÜK'ün yapmış olduğu çalışmalara katkıda bulunmalılardır.

Televizyon yoluyla kişilik hakları ihlallerini engellemek amacıyla yayın kuruluşlarına RTÜK tarafından müeyyide uygulanmasının tek başına yeterli olmayacağını düşünmekteyiz. Müeyyide uygulanması ile birlikte kişilik hakları ihlal edilen şahısları başvurabilecekleri hukuki yollar konusunda bilgilendirmenin (spot film, program durdurma cezası durumunda kullanılan eğitim programları, panel,

seminer vb.) ve bu sayede hakların kullanılması konusunda toplumda bilinç oluşmasını sağlamanın yararlı olacağı kanaatindeyiz. Aynı şekilde RTÜK ya da televizyon kuruluşları tarafından oluşturulacak mesleki birlikler tarafından yayın kuruluşlarında çalışan mesleki personelin kişisel değerler konusunda bilgilendirilmesi amacıyla düzenlenecek konferans ve panel gibi eğitim faaliyetlerinin de ihlallerin azalmasına önemli ölçüde katkıda bulunacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AB İle İlişkiler Genel Müdürlüğü (Kasım 2001), *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara.

Akipek, Jale G. ve Akıntürk, Turgut (2007), *Türk Medeni Hukuku*, Beta Yayını, İstanbul.

Akıntürk, Turgut (2006), *Medeni Hukuk*, Beta Yayını, İstanbul.

Arpacı, Abdülkadir (2000), *Kişiler Hukuku*, Beta Yayını, İstanbul.

Ataay, Aytekin (1978), *Şahıslar Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Avşar, B.Zakir ve Öngören, Gürsel *(2003), Radyo ve Televizyon Hukuku*, RTÜK Yayını, Ankara.

Ayan, Mehmet (1997), *Medeni Hukuk*, Mimoza Yayınevi, Konya.

Aydın, Sevil (1998), *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Ve Hukuksal Korunma*, Adil Yayınevi, Ankara.

Belli, Doğan Bülent (2008), *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Coşkun, Atilla (2002), *Gazete, Radyo ve Televizyon Yayınlarında Cevap Hakkı*, Legal Yayınevi, İstanbul.

Dönmezer, Sulhi (1976), *Basın ve Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan (2004), *Türk Özel Hukuku Cilt:2 Kişiler Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Eren, Fikret (1994), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Franko, Nisim İ. (1973), *Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini*, Doruk Yayınevi, Ankara.

Gedik, Ömer (2008), *Türkiye'de Kitle İletişim Özgürlüğü*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Gölcüklü, Feyyaz (1970), *Haberleşme Hukuku*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara.

Günay, Erhan (1999), *Yayın Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Basında Sorumluluk*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Helvacı, Serap (2001), *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, Beta Yayını, İstanbul.

Helvacı, Serap (2006), *Gerçek Kişiler*, Arıkan Yayınevi, İstanbul.

İçel, Kayıhan ve Ünver, Yener (2007), *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Karahasan, Mustafa Reşit (2001), *Tazminat Hukuku - Manevi Tazminat*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Kılıçoğlu, Ahmet M. (2008a), *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Kılıçoğlu, Ahmet M. (2008b), *Borçlar Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip (1980), "Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler*", Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler I.Sempozyumu*, 21–22 Ekim 1977, İstanbul Üniversitesi MHE Yayını, İstanbul.

Korkusuz, M. Refik (1998), *Uluslararası Belgelerde ve Türk Anayasası'nda Temel Hak ve Özgürlükler*, İstanbul.

Köprülü, Bülent (1984), *Medeni Hukuk - Gerçek Kişiler - Tüzel Kişiler*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul.

Kuru, Baki (1988), *Tespit Davaları*, Evrim Yayınevi, İstanbul.

Nomer, Haluk N. (2007), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Oğuzman, M.Kemal ve Öz, M.Turgut (1995), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Oğuzman, M.Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay-Özdemir, Saibe (2009), *Kişiler Hukuku - Gerçek ve Tüzel Kişiler*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Öngören, Gürsel (1996), *Televizyon ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırılara Karşı Hukuki Başvuru Yolları*, Der Yayınları, İstanbul.

Öz, M.Turgut (1990), *Sebepsiz Zenginleşme*, Kazancı Yayınevi, İstanbul.

Özek, Çetin (1978), *Türk Basın Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Özel, Sibel (2002), *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, İstanbul.

Özsunay, Ergun (1979), *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Öztan, Bilge (1990), *Şahsın Hukuku- Hakiki Şahıslar*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Öztan, Bilge (2006), *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Reisoğlu, Safa *(2006), Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Serdar, İlknur (1999), *Radyo Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Sırabaşı, Volkan *(2003), İnternet ve Radyo - Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz*, Adalet Yayınevi, Ankara.

Tandoğan, Haluk (1961), *Türk Mes'uliyet Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara.

TBMM, AGİK Parlamenter Asamblesi Türk Grubu Başkanlığı (1992), *Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı*, TBMM Yayını, Ankara.

Tekinay, Selahattin Sulhi (1970), *Medeni Hukuka Giriş Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Tekinay, Selahattin Sulhi, Akman, Sermet, Burcuoğlu, Haluk ve Altop, Atilla (1988), *Borçlar Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Ünal, Şeref (2001), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, TBMM Yayını, Ankara.

Yıldız, Sevil (2010), *Medya ve Hukuk*, Nobel Yayını, Ankara.

Zevkliler, Aydın ve Havutçu, Ayşe (2005), *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Zevkliler, Aydın, Acarbey, M.Beşir ve Gökyayla, K.Emre (1999), *Medeni Hukuk*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Makaleler

Çiftçi, Ahmet (1991), "Radyo ve Televizyonda Cevap ve Düzeltme Hakkı", *ABD*, S:6, s.893–908.

Çiftçi, Ahmet (1991–1992), "Yazılı Basında Cevap ve Düzeltme Hakkı", *AÜHFD*, C:42, S:1–4, s.47–80.

Gören, Zafer (Güz: 2007/2), "Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, Sayı:12, s.21–37.

İşgüzar, Hasan (1990), "Kişilik Hakkının İhlali Nedeniyle Manevi Tazminat Davalarının Şartları*"*, *ABD*, S:6, s. 855–876.

Kaneti, Selim (1980), "Çatışan Değerlerin Tartışılmasına Dayanan Hukuka Uygunluğun Uygulanma Koşulları", *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu*, 15–16 Aralık 1978, İstanbul Üniversitesi MHE Yayını, İstanbul.

Karayalçın, Yaşar (1962), "Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması", *AÜHFD*, C:19, S:1–4, s.251–275.

Siebert, W. (1969), "Şahsiyet Hakları İle İlgili Meseleler*"*, (Çev. Bilge Öztan), *AÜHFD*, C:XXVI, S:1–2, Ankara, s. 217–230.

Sur, Melda (1992), "Paris Şartı'nda İnsan Hakları", *AÜSBFD*, Bedri Gürsoy'a Armağan, C:47, Ankara, S:3–4., s.299-305.

Tandoğan, Haluk (1963), *"*Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması*",* *AÜHFD*, C:XX, S:1–4, Ankara, s.1–36.

Taşkın, Alim(1991–1992), "Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması", *AÜHFD*, S:1–4, C:42, s.201–218.

Tezler

Toraman, Cüneyt (2006), *Türk Hukukunda Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İnternet Siteleri

Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/DosyaIndir.aspx?icerik_id=f162e436-5b37-4630-bf42-b955d4cfa3e3 (27.01.2011)

Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=08ce472f-747a-4c33-a9aa-12a8a80c2faa (27.01.2011)

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=621d87e2-9219-4014-8ad9-f3f3e1d95801 (06/04/2011)

Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi, http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=e49885dc-005b-4ccc-a381-7789260607b5 (21.03.2011)

Helsinki Nihai Senedi, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/439-444.pdf (17/11/2011)

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, http://www.ihb.gov.tr/IcerikGoster.aspx?ID=d0ca412a-a2f1-467e-b2a7-200d10ae659f (06/04/2011)

http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=-92686 (12.01.2011)

Mevzuat

334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG: 20/7/1961 / Sayı: 10859

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG : 09/11/1982,17863 (Mükerrer)

2954 sayılı Türkiye Radyo Ve Televizyon Kanunu, RG:14/11/1983, 18221.

3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, RG: 20/04/1994, 21911(Mülga)

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, RG: 08/12/2001, 24607.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG: 12/10/2004, 25611.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, RG: 13/12/1951, 7981.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, RG: 04/02/2011, 27836.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, RG: 14/02/2011, 27846.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, RG: 03/03/2011, 27863.

Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi, (Türkiye bu sözleşmeyi 21 Ocak 1994 tarihinde onaylamış ve 1 Mayıs 1994'de yürürlüğe koymuştur)

BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, (Türkiye bu sözleşmeyi 15.08.2000'da imzaladı)

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Türkiye 06.04.1949'da onayladı)

Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, (Türkiye 18.05.1954 tarihinde onayladı)

AB Temel Haklar Şartı

Helsinki Nihai Senedi

Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı

Diğer

Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası

Resmi Gazete

RTÜK Kararları

Yargıtay Kararları

ÖZET

"Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali" adlı bu çalışmanın amacı televizyon yoluyla ihlal edilebilecek kişilik haklarını ve bu ihlaller neticesinde başvurulacak korunma yollarını incelemektir. Görsel-işitsel yayıncılık alanı söz konusu ihlallerin yoğun bir şekilde yaşandığı alanlardan biridir. Ulaşılabilirlik düzeyinin ve inandırıcılığının yüksek olması nedeniyle televizyon yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlallerinin olumsuz etkileri diğer kitle iletişim araçlarına göre oldukça fazladır. Bu nedenle gerek uluslararası gerekse ulusal düzeyde söz konusu hakların korunmasına yönelik birçok düzenleme yapılmıştır. Çalışmamız içerisinde bu düzenlemeler ile RTÜK ve Mahkeme karar örneklerine geniş bir şekilde yer verilmiştir. Ayrıca görsel-işitsel yayıncılık sektöründeki eksiklikler tespit edilmiş ve bunların giderilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This study entitled "Violation of the Personal Rights via Television Broadcast" aims to examine the violation of the personal rights which may be occur through television and the ways of protection against these violations. Violations of personal rights commonly appear in the area of audio-visual broadcasting. The violations of personal rights through television have much more negative effects than the other communication instrument, because of the prevalence and accessibility of the broadcasting. Therefore, regulations are put in effect at national and international wide. In this study; these regulations, examples of the court's judgements and examples of RTÜK decisions were examined. Moreover, in this study, deficiencies on audio-visual broadcasting were identified and solution-oriented recommendations were made.

KEYWORDS: Personal Rights, Radio and Television, Violation, Protection.

ÖZGEÇMİŞ

1983 Yılında Ankara'da doğdu. İlköğrenimini Hamdullah Suphi İlköğretim Okulunda tamamladı. 1994–1997 yılları arasında Ankara İlköğretim okulunda okudu. 2001 yılında Ömer Seyfettin Lisesi'nden mezun oldu. 2005 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünden lisans diploması aldı. 2006 yılında Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi'nde Marka Uzman Yardımcısı olarak çalışmaya başladı. 2008 yılı Mart ayından beri Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nda Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak çalışmaktadır. İngilizce bilmektedir.